

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
BİLİM DALI

BABA DESTEK PROGRAMINA KATILIM SAĞLAYAN
BABALARIN BABA KATILIM ROLLERİNİN İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Ash SÖNMEZ

KOCAELİ 2021

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
BİLİM DALI**

**BABA DESTEK PROGRAMINA KATILIM SAĞLAYAN
BABALARIN BABA KATILIM ROLLERİNİN İNCELENMESİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Aslı SÖNMEZ

Danışman: Doç. Dr. Tuğba KONAKLI

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 07.07.2021/16

KOCAELİ 2021

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
BİLİM DALI**

**BABA DESTEK PROGRAMINA KATILIM SAĞLAYAN
BABALARIN BABA KATILIM ROLLERİNİN İNCELENMESİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: Aslı SÖNMEZ

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yön. Kur. Karar ve No: 07.07.2021/16

Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Gülşen VARLIKLI

Jüri Üyesi: Doç.Dr.Tuğba KONAKLI

Jüri Üyesi: Prof.Dr.Şöheyda GÖKTÜRK

KOCAELİ 2021

ÖNSÖZ

Çalışmam boyunca yardımlarını ve desteklerini benden asla esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Öğretim Üyesi Tuğba Konaklı'ya çok teşekkür ederim.

Uzun ve meşakkatli eğitimim en başından sonuna kadar yardımlarını esirgemeyen, beni cesaretlendiren, elimden tutan sevgili hocam, kadın liderim Prof. Dr. Nuray Sungur Oakley'e teşekkürlerimi sunarım. Yüksek Lisans Eğitimim süresince ders aldığım başta Prof. Dr. Şöheyda Göktürk ve tüm bölüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Değerli eşim Fatih SÖNMEZ ve biricik oğlum Ömer Ali'ye bu zorlu süreçte sağladıkları destek ve birliktelik için sonsuz teşekkür ederim. İyi ki varsınız ve yanımdasınız. Hayatımın her anında yanımda olan, güçkaynağım annem, babam ve kardeşlerime sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Eğitimimin bana kazandırdığı dostlarım Gizem Usalan, Onur Yılmaztürk, Süheyla Lüleci ve Dr. Gülşah Taşçı'ya çok teşekkür ederim. Çalışmamda katkısı olan baba destek programının eğitimcisine ve çalışmama gönüllü olarak katılım sağlayan tüm babalara teşekkür ederim.

Aslı SÖNMEZ, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER	II
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
KISALTMALAR.....	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ	VII
TABLolar LİSTESİ	VIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. PROBLEM DURUMU	2
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	6
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	7
1.3. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI	8
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIK LARI	9
1.5. TANIMLAR	9

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLGİLİ ALANYAZIN.....	10
2.1. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE AİLE KATILIMI	10
2.1.1. Aile Katılım Çalışmalarının Önemi	11
2.1.2. Aile Katılımın Faydaları.....	12
2.1.3. Aile Katılım Çalışmaları Uygulamalarından Bir Program: Baba Destek Programı	14
2.2. BABA KATILIMI	15
2.2.1. Baba Katılımının Bileşenleri.....	16
2.2.2. Baba Katılımın Çocuklar Üzerine Etkisi.....	18
2.2.3. Baba Katılımına Teorik Yaklaşım	21
2.2.3.1. Bağlanma Teorisi	21
2.2.3.2. Kimlik Teorisi (Identity Theory)	22
2.2.3.3. Ekolojik Sistem Teorisi.....	22
2.2.3.4. Epstein's Aile Katılım Tipleri.....	23
2.2.4. Baba Katılımına Etkileyen Faktörler	24
2.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	27

2.3.1. Türkiye’de Aile Katılımı ve Baba Katımına Yönelik Çalışmalar	27
2.3.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMA YÖNTEM	35
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	35
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	36
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI	39
3.4. VERİLERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	40
3.5. VERİLERİN ANALİZİ	40
3.6. GEÇERLİLİK ve GÜVENİLİRLİK	41

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM.....	43
4.1. BABA DESTEK PROGRAMINA KATILIM SAĞLAMA NEDENLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	44
4.1.1. Çocukla Yakın İlişki	46
4.1.2. Uygun Ebeveyn Tutumu.....	46
4.1.3. Duygusal Destek.....	47
4.2. BABA DESTEK PROGRAMINA KATILIM SAĞLAYAN BABALARIN BABA ROLÜNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNE AİT BULGULAR.....	49
4.2.1. Etkileşimli Birliktelik.....	51
4.2.2. Ulaşılabilir Olma	55
4.2.3. Sorumluluk.....	57
4.2.4. Empatik Yaklaşım	58
4.2.5. Demokratik Tutum	59
4.3. BABA DESTEK PROGRAMINA KATILIM SAĞLAYAN BABALARIN PROGRAMA İLİŞKİN ÖNERİLERE AİT BULGULAR.....	61
4.3.1. Mikro Düzey	62
4.3.2. Makro Düzey	65
SONUÇ.....	67
KAYNAKÇA.....	76
ÖZGEÇMİŞ	86
EKLER.....	87

ÖZET

Bu çalışmanın amacı 3-6 yaş çocuğa sahip babaların Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) tarafından yürütülen Baba Destek Programına neden katılım ihtiyacı duyduklarını, programa katılım gösterdikten sonra baba katılım rollerindeki değişime ilişkin görüşlerini ve programı geliştirmeye yönelik önerilerini incelemektir.

Araştırmanın doğasına uygun olarak çalışma nitel araştırma modelinde durum çalışması deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örneklem ile belirlenmiş olup, 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında Kocaeli ili Derince ilçesinde yer alan bağımsız anaokulunda yürütülen Baba Destek Programına katılım sağlamış 12 baba ile araştırma yürütülmüştür. Alan yazın taraması yapıldıktan sonra araştırmacı tarafında uzman görüşü alınarak geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Araştırma verileri görüşme soruları aracılığıyla yüz yüze görüşme yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

Bu çalışma sonucunda 3-6 yaş çocuğa sahip babaların baba destek programına neden katıldıkları, programın baba katılım rollerine katkısı ve programı geliştirmeye yönelik öneriler ortaya konmuştur. Bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında şu sonuçlara ulaşılmıştır: babaların programa katılım nedenleri çocukla yakın ilişki, uygun ebeveyn tutumu ve duygusal destek olarak kategorize edilmiştir. Baba destek programının baba katılım rollerine katkısına yönelik görüşler ise beş alt grupta incelenmiştir. Bunlar, etkileşimli birliktelik, ulaşılabilir olma, sorumluluk, empatik yaklaşım ve demokratik tutumdur. Programı geliştirmeye yönelik görüşler ise mikro ve makro olarak iki düzeyde ele alınmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre uygulayıcılara ve araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Baba katılımı, Aile katılımı, Okul Öncesi Eğitim, Baba katılım rolü

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine why fathers who participated in the Father Support Programme (FSP) organised by Mother Child Education Foundation (MCEF) participated in the programme, the change in their views regarding father involvement roles, and their suggestions for the programme.

For this purpose, case study as a qualitative research method, which is compatible with the nature of the research, is used. The study group of the research consists of 12 participants with children between the ages of 3 and 6, and they were reached through criterion sampling. After making a literature review, in the study conducted in the case study design, the data is obtained through a semi-structured interview form, which has been developed by the research. Interview questions were applied with face-face- interview method and in a way that participants can feel themselves comfortable. The data obtained from the research is analysed through the content analysis method.

As a result of this research, reasons why father need to involve father involvement programmes, the change in their views regarding father involvement roles, and their suggestions for the programme set forth. Under the findings of the research, these outcomes have been obtained.

According to research findings, participants took part in the programme to establish a close relationship with their children, gain proper parental attitudes, and receive emotional support. The participant father views regarding father involvement and the change in their practices were examined in five categories: Interactive togetherness, Accessibility, Responsibility, Empathic Approach, and Democratic Attitude. In line with the study outcomes, it was recommended that the father support programmes should be disseminated in schools and supported by the local authorities.

Keywords: Father involvement, Family involvement, Preschool education, Father involvement roles

KISALTMALAR

BADEP: Baba Destek Eğitim Programı

AÇEV: Anne Çocuk Eğitim Vakfı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Baba Destek Programına katılım nedenleri, baba rollerinde değişim ve önerilere yönelik kategoriler 43

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri	37
Tablo 2: Çalışma Grubunun Yaş Göre Dağılımı.....	37
Tablo 3: Katılımcıların Eğitim Durumu	38
Tablo 4: BADEP 'ten Önce Babalık Eğitimi Alma Durumu	38
Tablo 5: Soruların oluşturulma ve Verilerin Toplanma Süreci	39
Tablo 6: Veri Toplama Süreci-Katılımcılarla Görüşme Takvimi	40
Tablo 7: Katılımcıların Baba Destek Programı Katılım Nedenleri.....	45
Tablo 8: Baba Destek Programına Katılım Sağlayan Babaların Baba Rolüne İlişkin Görüşleri	50
Tablo 9: Baba Destek Programına Katılım Sağlayan Babaların Programa İlişkin Önerileri ...	62

GİRİŞ

Okul yönetiminin paydaşları arasında yer alan babaların okul-aile işbirliği kapsamında yer alan çalışmalarda geri planda kaldığı yapılan araştırmalarda ön plana çıkan sonuçlar arasında yer almaktadır. Bütüncül bakış açısıyla okulun etkililiğini incelediğimizde okulların, çocukların eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirmesinin yanı sıra çocukların doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen faktörlerinde iyileştirilmesinde de görev ve sorumluklara sahip olduğunu görürüz. Çocuğun birincil derecede etkilendiği aile, eğitimciler tarafından çocuğa doğru yaklaşım ve tutum sergileme konusunda desteklenmelidir. Özellikle, çocuk yetiştirme de en büyük sorumluluk annelere atfedilmiş olup aile reisi olarak görülen babalar, çocuğa karşı sorumlulukta arka planda kalmıştır. Okulların gerçekleştirdiği aile katılımı çalışmalarında anneler çoğunlukta olup, bu çalışmalara babaların katılımının artırılmasına yönelik öneriler yapılmaktadır. Son zamanlarda, anneler kadar babaları da desteklemeye yönelik okul organizasyonlarının gerçekleştirildiğini görmekteyiz. Okullarda yapılan etkinlikler incelendiğinde en çok yaygınlığa sahip ve babalara rehber niteliği taşıyan Baba Destek Programı ile karşılaşmaktayız. Bu kapsamda bir okul-aile organizasyonu olan Baba Destek Programlarına babaların neden ihtiyaç duyduğu, baba katılım rollerine katkısı ve programa yönelik öneriler bu araştırma ile ortaya koyulmuştur.

Bu amaç ile araştırmanın doğasına uygun olarak nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında Kocaeli ili Derince ilçesindeki bir bağımsız anaokulunda 3-6 yaş çocuğa sahip ve Baba Destek Programına katılım sağlamış 12 baba oluşturmuştur. Alan yazın taraması yapıldıktan sonra araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Görüşme soruları katılımcılarla yüz yüze görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bu çalışma sonucunda babaların neden destek programlarına ihtiyaç duydukları, programın katılımcılara olan katkısı ve katılımcıların programı geliştirmeye yönelik önerileri ortaya konmuştur.

Çalışmanın bu bölümünde, problem durumuna, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, varsayımlarına ve sınırlılıklarına ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde, problem durumu, amaç, önem, sayılılar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1. PROBLEM DURUMU

Çocuğun gelişiminde ailenin önemi büyüktür. Çocuğun ilk beslendiği kaynak, onun dış dünyayı tanınmasını sağlayan, ona çeşitli alışkanlıklar kazandıran temel kurum ailedir. Fakat aile, çocuğun tek etkilendiği çevre değildir. Çocuğu etkileyen birçok merkezler bütünü vardır. Okullar çocukların gelişimlerine ve sosyalleşmelerine katkı sağlayan en önemli örgüttür.

Eğitim kurumlarının paydaşları arasında çocuk, okul ve ebeveynler yer alır. Çocuklar, aile ve okulun tam merkezinde yer almaktadır. Çocuğu çevreleyen okul ve aile arasında tutarlılık ve bütünlük sağlanmalıdır ki çocuğun olumlu gelişimine bu kurumların etkisi daha fazla olsun (Oğuzkan ve Oral, 1997:105). Paydaşlar arasında uyumlu işbirliği ve hedef birliği eğitimde etkili sonuçlar yaratmak için önemlidir. Eğitimin paydaşlarının her biri bir yap-bozun parçası gibidir, hepsi bir araya geldiğinde bütünlük oluşur.

Ekolojik yaklaşım ile de okul-aile işbirliğinin gereksinimi ortaya konulmaktadır. Bronfenbrenner'in ekolojik yaklaşım modelinde çocuk sistemlerin merkezinde yer almaktadır. Çocuklar kendilerini çevreleyen yakın ve uzak her türlü sistemden etkilenmekte ve etkilemektedir. Çocuğun günlük hayatta en çok etkileşim içinde oldukları katman olarak nitelendirilen mikro sistem de aile, öğretmen, okul ve arkadaşlar yer alır. İki ya da daha fazla mikro sistem ögesinin etkileşimi ise bir üst katman olarak mezo sistemi oluşturur. Sistemin bu noktasında aile ve okul etkileşiminin, birlikteliğinin çocuk üzerindeki önemi ortaya çıkar. Çocuğun gelişimi açısından okul ve ailenin birbirinden ayrı düşünölemeyeceği bu yaklaşım tarafından da ortaya konulur (Bronfenbrenner, 1979).

Anlamlı okul-aile ilişkileri okul öncesi dönemde başlar ve bu ilişki, çocuğun ve ailenin okuldaki algılarını zaman içinde şekillendirme potansiyeline sahiptir. Aileler, çocuklara yaşam boyu bir kaynak olarak hizmet eden çocukların öğrenme ve gelişmeleri için ilk temel sistemi ve destek kaynağını temsil eder (Downer ve Myers, 2010:5; Jeynes, 2014:85). Onlarca yıl süren araştırmalar, aile katılımının öğrencinin başarısına önemli bir katkı olduğunu göstermektedir (Epstein, 2010:81; Larocque, Kleiman ve Darling, 2011: 116; Taylor, Clayton ve Rowley, 2004:174; Wilder, 2014:377). Son 25 yılda bu konuyla ilgili literatür, okul, aile ve toplum ortaklığının etkili uygulamalarını incelemiştir (Christenson ve Reschly, 2010:148; Downer ve Myers, 2010:3; Epstein, 2001).

Son yıllarda ailenin bir çocuğun eğitimindeki rolüne ilişkin yeni anlayış, sınırlı “aile katılımından” daha kapsamlı bir “okul-aile-topluluk ortaklığı” modeline çevrilmiştir (Epstein, 2010). “Aile katılımı” “ebeveynleri, büyükanne ve büyükbabaları, vb. dahil olmak üzere bakıcıların, akademik ve sosyal refahlarını teşvik etmek için çocuklarının eğitim sürecini teşvik eden faaliyetlere katılımı” üzerine odaklanır (Fishel ve Ramirez, 2005: 371). Aile katılımı, çocuğa ev ödevlerinde yardım etmek, öğretmenle iletişim kurmak ve okul taleplerine cevap vermek gibi uygulamaları içerir. Her iki ebeveyn katılımı da tüm konu alanlarındaki erken temel okul becerilerinin olumlu gelişimi ve ustalığı ile ilişkilidir (Rimm-Kaufman ve Pianta, 2005; Taylor vd, 2004). Ebeveyn katılımı, erken çocukluk eğitiminin kilit bir bileşenidir. Örneğin; Head Start (Okul Hazırlık Yasası için Head Start'ın Geliştirilmesi, 2007) programı, ebeveynleri okuldaki etkinliklere katılmaya ve ebeveyn-öğretmen iletişimini kolaylaştırmaya davet ederek ebeveynlerin katılımını teşvik eder.

Okul öncesinde aile katılımı çalışmalarına yönelik yapılan çalışmalarda çarpıcı bir sonuç olarak aile katılımı çalışmalarının hem anne hem de babaların okul etkinliklerine katılarak çocuğa destek olmasını sağlayan çalışmalar olması gerekirken yapılan uygulamalara baktığımızda aile katılımı çalışmalarının daha çok anneler ile yürütüldüğü görülmektedir. Öğretmenler, çocuk gelişimine dair paylaşımda bulunmaya yönelik muhataplarının çoğunlukla anneler olduğu belirtilmiştir. Okul öncesi dönemde babalar, çocuğun eğitim ile ilgili etkinliklere katılımında annelere göre daha az katılım gösterdiği ve aynı şekilde bu dönemde baba çocuk ilişkisini inceleyen

araştırmalarında kısıtlı olduğu bilinmektedir (Öğüt,1998; Akkaya,2007:103; Yılmazçetin, 2003; Güngörmüş Özkardeş, 2006). Okul aile çalışmalarını ile babaların da okula çekilmesinin önemi ve gerekliliği bilimsel olarak gerçekleştirilen aile katılım çalışmalarının sonuçları arasında ortaya çıkmaktadır.

Araştırmalar, anne ve babaların rollerini ayıran birçok geleneksel cinsiyet görüşünün bulunduğunu göstermiştir (Summer, Boller ve Raikes, 2004: 67-68). Babalar genellikle eve ekmek getiren hane reisi olarak görölmektedir ve ikincil olarak çocuğun ebeveynleridir (Güngörmüş Özkardeş, 2006: 21, Baruch ve Barnett, 1987: 37). Halbuki çocuğun yaşamında babanın yeri en az anne kadar önemlidir. Araştırmalar baba-çocuk ilişkisinin anne-çocuk ilişkisinden farklı olduğunu ve bu eşsiz ilişkinin başarılı çocuk gelişimi için çok önemli olduğunu bulmuştur (Ersanlı,1996; Stoltz vd, 2005: 1076). Bir çocuk babasından yeteri ilgi görmemiş ise ya da baba yokluğu varsa bu çocukların utangaçlık, çekinme gibi olumsuz davranış göstermeleri yüksek bir olasılıktır. Babası ile daha fazla zaman geçiren çocuklar ise hem sosyal ve duygusal, hem bilişsel hem de fiziksel gelişim açısından daha avantajlıdır.

Babanın, çocuğun yaşantısına katılımını sadece çocuğun gelişimine katkı sağlamakla kalmadığı gibi hem babanın kendisine, hem de eşler arasındaki ilişkiye olumlu katkılar sağlamaktadır. Babalar çocuklarıyla etkileşim içinde kalite zaman geçirdikçe hem babalık rollerinden daha fazla doyum alırlar hem de aile içindeki ilişkilerin daha olumlu yürütölmesini sağlarlar. Babaların, anneler için duygusal destek kaynağı önemlidir. Babalar, çocuklarının annelerine destek sağladıkları zaman anne-çocuk ilişkisinin kalitesini artırırlar. Destek sağlanmadığında ise bu durumdan anneler kadar özellikle çocuklar da olumsuz etkilenmektedirler (Cummings ve O'Reilly, 1997:49).

Toplumdaki değişen ekonomik, ideolojik, politik ve teknolojik değişimler, babaların rollerinde de değişimlere neden olduğu bilinmektedir. Modern aile profili yapısı ile kadınlar, erkekler gibi iş hayatında aktif rol almaya başladılar. Bu durum, babaların da ev işlerinde sorumluluk almalarını gerektirdi. Babalar çocuklara ilişkin ev işlerine katıldığında annelerin iş yükünü paylaşmaya yardımcı olurlar ve bu da aile içindeki ilişkilerin kalitesini etkiler. Babalar ev işlerine katılarak çocukları için de bir

örnek oluştururlar. Babaların çocuklarıyla etkileşim kurmaları da babanın çocuk üzerinde olumlu katkı sağlamasına sebep olur. Babalar çocuklarına bakım sağladığında, onlara bazı şeyler öğretip onlarla oynadıklarında, daima bu etkiyi yaratırlar(Lamb,1997:24-42). Araştırmalar, babalarla annelerin çocuklarıyla yakın benzerlikte etkileşim kurduklarını göstermesine rağmen, var olan değişikliklere baktığımızda, bu durum annelerin etkileşim tarzının babalarinkinden daha fazla etkili olduğunu göstermez (Marsiglio,1995:16). Fakat araştırmaları yine incelendiğinde babaların çocuk yetiştirmede aldıkları sorumluluklar artsa bile anneler hala babalardan daha fazla çocuklarıyla ilgilenmektedir (Darling- Fisher ve Tiedje, 1990: 20).

Günümüzde modern aile içinde roller paylaşarak ebeveynler birbirlerine destek olsalar dahi yapılan araştırmalar babaların evle ilgili ve çocuk bakımı ile ilgili yeterli sorumluluk almadığını ortaya koymaktadır. Babalara ne yapmaları gerektiği net olarak söylenmediği takdirde sorumlulukları tam yerine getiremedikleri görülmektedir. Babaların görevi anneler tarafından sorumluluğu paylaşmadan öte yardım etme olarak tanımlanmaktadır (Baruch ve Barnett, 1987:37). Babalar sorumluluğu paylaşıp, çocuklarıyla ilgili karar almaya katıldıklarında ve onlarla doğrudan etkileşim içinde olduklarında çocuğun gelişimi tam olarak desteklenmiş olacaktır. Çeşitli kültürden elde edilen kanıtlar, babaların iletişim tarzının benzersiz ve farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Çeşitli kültürde anneler, bebeklik döneminde bebekleriyle babalarinkinden farklı bir ilişki kurar. Anneler zamanlarını daha çok fiziksel bakım ve sevgi göstermek için harcarken, babalar oyun oynamaya daha fazla vakit ayırmaktadır (Lamb, 1997: 41).

Genel olarak araştırmaları özetlediğimizde, okul öncesi dönemde babalarla ilgili kısıtlı çalışmalar olmasına rağmen babaların çocuk gelişimindeki önemi ortaya çıkarılmıştır. Fakat baba katılımın çocuğun gelişimi açısından önemi bilinmesine rağmen, halen çocuğun gelişiminde birincil sorumluluğun anne üzerinde olduğu ve anne kadar baba katılımının zorunlu olduğu kanısı üzerine köklü bir algı bulunmamaktadır (Wilson ve Prior, 2011:405). Bu algıyı sağlamlaştırmak için baba katılımına yönelik müdahale çalışmalarının geliştirilmesi önerisine araştırma sonuçlarında yer verilmiştir (Uludağlı, 2017:81). Aynı şekilde Koçak (2004:53) yılında yapılan araştırma ile de değişen toplumsal yapıdan etkilenen babalık rolüyle babalar çocuklarıyla ilgili daha aktif sorumluluk almalarına rağmen baba katılımlarını

gerçekleştirmede desteğe ihtiyaç duyduklarını, okul öncesinde aile katılımlarında babalara yönelik etkinlikler ile ilgili eksikler olduğunu ve babalar için eğitimlerin gerekli olduğunu belirtmiştir.

Bu bağlamda, Türkiye’de çeşitli kurumlar tarafından anne-baba ya da baba destek eğitimleri uygulanmaktadır. Babalara yönelik oluşturulan bu programlardan bir tanesi de Türkiye’nin büyük ve köklü sivil toplum kuruluşu olan AÇEV tarafından 1996 yılından beri yürütülen Baba Destek Eğitim Programıdır. Bu program babaları babalık konusunda bilgilendirerek desteklemeyi hedeflemektedir. Program, babaların babalık rollerinin önemini anlayıp bu rollerini yerine getirmelerine katkı sağlayarak baba-çocuk ilişkisine yönelik babaların bilinçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Dolayısıyla bu çalışmada, 3 ile 6 yaş çocuğa sahip babaların baba destek programına katılım sağlama nedenleri incelenmektedir. Babaların, program öncesinde sahip oldukları baba katılım rollerindeki değişime yönelik görüşlerine yer verilerek baba destek programının babalar üzerindeki etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Katılımcıların program ile ilgili önerilerine de çalışmada yer verilmektedir. Bu sebep ile bu araştırma da baba eğitim programına katılmış ve 3 ile 6 yaş arası çocukları olan babaların görüşleri durum analizi yapılarak incelenmektedir.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma ile 3 ile 6 yaş arasında çocukları olan babaların baba destek programına katılım sağlamalarındaki nedenleri, baba destek programının bu babaların baba katılımlarına dair görüşleri incelenmektedir.

Bu kapsamda çalışmaya yönelik problemler ve alt problemler şu şekilde sıralanmaktadır.

1. 3 ile 6 yaş arasında çocukları olan babaların baba destek programına katılım nedenleri nelerdir?

2. 3 ile 6 yaş arasında çocukları olan babaların baba destek programına katıldıktan sonraki baba rolüne ilişkin görüşlerinde nasıl bir değişim gerçekleşmiştir?

3. 3 ile 6 yaş arasında çocukları olan ve baba destek programını tamamlayan babaların eğitim programına ilişkin önerileri nelerdir?

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Baba desteğinin çocukların analiz etme becerisi, zekâ düzeyi, temel beceriler, dil zekâsı ve akademik başarıda, sosyal ve duygusal gelişimdeki iç denetimde, olgunluk, bağımsızlık düzeyi ve psiko -sosyal uyum ile cinsel kimliğin tanımlanması ve geliştirilmesinde olumlu rol oynadığı ifade edilmektedir (Tezel Şahin ve Özyürek 2010:35). Çoğu ailede baba, çocuklar için bir güç ve otorite sembolüdür. Çocuklar her zaman bu gücün yanlarında olmasını ve onlara destek olmasını beklemektedir. Eğitimciler için babaları babalık görevinde destekleme ve onlara yardımcı olma, özellikle erken çocukluk dönemi için çok önemli ve gereklidir (Güler, Ertürk, Öztürk vd. 2010, Tezel Şahin ve Özyürek 2010).

Türkiye'de erken çocukluk eğitiminde baba katılımı nispeten yeni bir konudur ve Türk babalarının katılımının kapsamı hakkında çok az şey bilinmektedir. Sınırlı sayıda çalışma tarafından, okul öncesi çağındaki çocuklarla Türk baba katılımı incelenmiştir (Öğüt,1998; Aydın,2003; İvrendi ve Işıkoğlu,201; Ünüvar,2011)

Dünyada ve Türkiye'de yapılan birçok araştırma çocuğun eğitiminde annenin olduğu kadar babanın da önemli olduğunu ortaya koymuştur ve babaları da okula çekmenin önemi ve gerekliliği belirtilmiştir (Tezel-Şahin, 1998, Öz 2005, Çağdaş ve Seçer Ş., 2010).

Yine yapılan son araştırmalarla modern aile yapısında annelerin iş hayatına atılması gibi çeşitli etkenlerden dolayı değişiklikler söz konusu olsa dahi babalar annelerin gölgesinde kalmıştır. Okullardaki aile katılımı çalışmaları halen anne odaklı olmaktadır. Erken çocukluk eğitimcileri babaların aile katılımı çalışmalarına katılımlarının az olduğunu belirtmektedirler (Şahin ve Özbey ,2009:37; Sağlam ve Çalışkan,2017:46). Hâlbuki 2023 eğitim vizyonunda okul aile işbirliğinin önemi vurgulanmaktadır. Aile kavramı da hem anneyi hem de babayı kapsamaktadır. Ailenin sadece bir üyesi ile çocuklara destek olmak yetersiz olacaktır. Bu yüzden eğitimcilerinde desteği ile okullarda babaların babalık rolleri desteklenmeli ve

babaların aile katılım çalışmalarına katılması teşvik edilmelidir. TEDMEM raporunda kadın istihdamın artmasından dolayı, erken çocukluk döneminde anneleri temel alan yasal düzenlemelere yenilikler getirilerek ebeveynleri kapsayacak şekilde geliştirilmesinden ve babaların çocuk eğitimi, gelişimi ve bakımı sürecinde desteklenmesinin gerekliliği ve önemi belirtilmiş olup baba eğitim ve anne-baba birlikte aile eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve planlaması önerileri raporda sunulmuştur. Baba eğitiminin önemi ve gerekliliğini böylelikle ortaya konulmuştur.

AÇEV tarafından geliştirilen baba destek programlarıyla 1996 yılından beri Türkiye’de birçok okulda babalar desteklenmeye çalışılmaktadır. Babalık kavramı, baba çocuk ilişkileri, okul öncesi dönemi, çocukla etkili iletişim, oyun ve kitap gibi birçok konuyu içeren program ile babaların babalık rolleri, ebeveynlik tutumları, iletişim becerilerini desteklenmektedir (Çağdaş ve Seçer, 2010: 35).

Bu çalışma, çocukların sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişimlerini destek olmayı ve çocuklarıyla sağlıklı ve güçlü ilişki kurmalarını sağlayacak olan baba destek programına katılan 3-6 yaş aralığında çocukları olan babaların baba katılımlarına yönelik görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Literatür taramasında babalara yönelik çalışmalarda daha çok nicel çalışmalara yer verilerek ölçek kullanıldığı görülmektedir ve yapılan çalışmalarda babalarla nitel çalışmalar gerçekleştirilerek derinlemesine çalışmalar yapılabileceği araştırmacılara önerilmektedir (Alibeyoğlu,2009:111).

Özetle, baba eğitim programının babalar üzerindeki etkilerini ortaya çıkaran bu çalışmanın, okul yönetici ve öğretmenlerine daha çok baba katılım etkinlikleri gerçekleştirmeleri hususunda teşvik edici olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda, babaların okulun ebeveyn faaliyetlerinde daha fazla yer almalarına da yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

Bu araştırmada birebir ve yüz yüze görüşmelerle düşünceleri alınan babaların kendilerine yöneltilen soruları içten bir şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Baba destek programlarına katılan babaların baba katılımı ve okul aile katılımına olan etkisini analiz eden bu çalışma Kocaeli Derince ilçesindeki bir anaokulda baba destek programına katılan babaların görüşleriyle sınırlıdır.

1.5. TANIMLAR

Aile Katılımı: Öğrencilerin öğrenmesini ve başarısını garanti altına almak için eğitimcilerin ve ailelerin sorumlulukları paylaştığı bir tür okul ve sınıf organizasyonudur.

Baba Katılımı: Babanın çocuğuyla doğrudan temasını, ulaşılabilir olma ve sorumluluğunu içerir (Pleck, 2010:59). Doğrudan temas, babanın varlığını ve baba çocuk arasındaki birebir etkileşimi ifade eder. Ulaşılabilir olma, doğrudan etkileşim olmasa dahi, babanın ulaşılabilir olmasını ve çocuğuyla paylaştığı etkileşimler olarak düşünülür. Sorumluluk, babanın katıldığı veya zaman harcadığı, doktor randevuları almak, ebeveyn-öğretmen konferanslarına katılmak, çocuğun güvenli olduğundan emin olmak gibi çocuğun refah ve bakımına dair gerekli sorumluluğu alan faaliyetleri gerçekleştirmek anlamına gelir(Lamb, 2000:35).

Baba Destek Programı: AÇEV tarafından yürütülen, babaların çocuk eğitimi ile bu sürece katılımı konusunda kendi önemlerini fark etmeleri, sorumlulukları annelerle paylaşmaya başlamalarına neden olan bir baba katılım destek programıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLGİLİ ALANYAZIN

Bu bölümde, araştırma da yer alan temel kavramlar ilgili alan yazın çerçevesinde ele alınmış ve konuya ilişkin çeşitli araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

2.1. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE AİLE KATILIMI

Eğitimde aile katılımı “ebeveynlerin öğrenci akademik öğrenimini ve diğer okul etkinliklerini içeren düzenli, iki yönlü ve anlamlı iletişim kanalı sağlayan katılım " olarak tanımlanır (NCPI, 2004). Epstein (2005), aile katılımını, öğrencilerin öğrenmesini ve başarısını garanti altına almak için eğitimcilerin ve ailelerin sorumlulukları paylaştığı bir tür okul ve sınıf organizasyonu olarak açıklar. McClelland ve Morrison (2003)’un tanıma göre ise aile katılımı; ailelerin çocukların eğitim ve gelişimlerine olumlu destek olmak için eğitim sürecine katılma durumunu ifade eder. Aile katılımı sayesinde, anne ve babalar çocuklarının eğitimi ve gelişimi ile ilgili öğretmenlerden bilgi alarak değerlendirme sürecine katıldıkları gibi öğretmenlerde çocuklar hakkında ailelerinden bilgi alırlar. Bu etkileşim sayesinde aile katılımı çocuklar için daha iyi bir eğitim ortamı hazırlamasına olanak sağlar (Varol,2005: 51). Aile katılımı ile çocukların akademik hayatına katkı sağlandığı gibi aileler ve öğretmenlerde çocukları daha iyi tanırlar, özellikle çocuklarını daha iyi tanımaya fırsat bulan ebeveynler çocuk yetiştirme bilgi ve becerilerini de arttırmaya olanak sağlarlar (Temel, 2001).

Hem ev ortamında hem de okulda desteklenen çocuk daha sağlıklı bir gelişim gösterir. Bu yüzden, okul ile ailenin birlikte hareket etmesi çok önemlidir. Ailelerin sağladığı destek ile okulların hedeflerine ulaşımı kolaylaştırır. Ayrıca, okullar ailelerinde bilinçlenmesini, çocuklarının gelişimi hakkında bilgi sahibi olmasını sağladıkları takdirde ebeveynlerin eğitimlerine katkı sağlamış olurlar (Haktanır, 1994: 9).

Temel olarak okul ile aile arasındaki bağı güçlendirerek eğitimde devamlılığı sağlamayı hedefleyen aile katılım etkinliklerinin amaçları arasında ebeveyn olarak ailelerin kendilerine güven kazanmalarını sağlamak yer almaktadır. Bunun yanı sıra, çocuklarının gelişim alanı olan psiko motor, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini destek sağlayarak bilgi ve becerilerini artırmak, anne baba olarak davranış kontrolü sağlamak ve çocuklarına fayda sağlayacak iletişim becerileri kazanmak da önemli amaçları arasındadır. Ayrıca ev ve okul arasında sürekliliği olan bir ilişki kurmaya rol oynamak da aile katılım çalışmaları için önemlidir (Mağden, 1993: 174). Aile katılımının bir başka amacı da ailelerin çocuklarını daha iyi tanınması, ev ortamını zenginleştirmeleri, doğru davranış tutumları geliştirmek ve ailelerin ev ortamında çocuklarıyla yaşayacakları deneyimler hakkında bilgilendirmektir (Aksoy ve Turla, 1999; Kandır ve Ersoy, 2003: 119).

Özetle, araştırmalarda aile katılımı ile ilgili ortaya çıkan ortak tanımlarda okul ve aile arasındaki işbirliği, etkileşim ve koordinasyondan bahsedildiği görülmektedir (Erkan, 2010: 23; Kandır ve Ersoy, 2003:121) .

Aile katılımını etkileyen birçok faktör vardır. Özellikle gelir, sosyal konum, kültür ve yapılan iş aile katılımını etkileyen başlıca faktörlerdendir (Lawson, 2003: 124). Bir ailenin eğitim geçmişi ve eğitime karşı algısı onları çocuklarının hayatlarına ve eğitimlerine nasıl dâhil olacaklarını etkilemektedir. Bir ebeveynin kendi olumsuz okul deneyimi, çocuğunun eğitim sürecine katılımını belirlemede önemli bir faktördür (Pena, 2000). Katılımlarının çocuklarının yaşamlarında ne gibi bir etkiye sahip olacağına dair inançları, ne kadar dâhil olacaklarını etkileyecektir (Hoover-Dempsey, Bassler ve Brissie, 1992).

2.1.1. Aile Katılım Çalışmalarının Önemi

Erken çocukluk döneminde anne ve babaların çocukları üzerinde etkileri büyüktür. Okullar çocuklar üzerinde etkili olsa dahi, eğitimde öğretilenlerde kalıcılığı sağlamak için aileler büyük önem taşımaktadır. Okulda edinilen olumlu bir davranış ev ortamında desteklenemezse ve ev okul arasında bir dengesizlik varsa okulda

öğrenilenler evde bozulabilir (Hollingsworth ve Hoover, 1999). Bu yüzden okul ve ailenin işbirliği içinde uyumlu hareket etmesi önemlidir. Ebeveynlerin de içinde yer aldığı, amaçları arasında anne, baba eğitiminin de olduğu bir eğitimin başarılı olması daha muhtemeldir (Cömert ve Güleç, 2004: 143).

Okula katılım sağlama okulun paydaşları olan öğrenci, öğretmen ve ailelerin her biri için önem arz etmektedir. Aile katılım etkinlikleri sayesinde öğretmenler, çocukların anne babalarını yakından tanıma fırsatı bulurlar ve anne babaları çocuğun gelişimi ve eğitimi konusunda destek olarak çocukların başarılarının artmasına vesile olurlar (Ömeroğlu, Kandır ve Ersoy, 2004). Aile katılımı sağlayan ve öğretmen tarafından bilgilendirilen veliler de hem okul hem de çocukları hakkında daha fazla bilgileri olur ve öğrencilerine evde daha çok destek olurlar. Ailelerini okulda gören çocukların motivasyonu artar, böylelikle öğretmenler okul çalışmalarını daha verimli sürdürürler (Epstein,2001). Kohl, Lengua ve McMahan (2000:513), aile ve öğretmenlerinin birlikte çalıştıklarını hisseden öğrencilerin, eğitim ve öğretim hayatlarında daha fazla çaba gösterdiğini vurgulamaktadır.

Okulla işbirliği içinde olan aileler çocuklarını hayata hazırlama konusunda da daha başarılıdır, çünkü okulla iletişim halinde oldukları için çocukları hakkında bilgi sahibi olurlar, yaşanmış ya da yaşanabilecek problemleri öğretmenlerle görüşerek önlem alırlar. Çocuklarının olumlu ya da olumsuz davranışlarını neden kaynaklandığını birlikte tespit ederek, çocukların davranışlarına yönelik önerilerde bulunarak birbirlerine katkı sağladıkları gibi en çokta çocuğa katkı sağlar (Kaplan, 2002: 24). Çelenk (2003:37)'e göre, ilk okuma yazma öğretimi sırasında evde ailesinden yardım alan öğrencilerin daha başarılı olduğu ortaya çıkmaktadır. Okul ile işbirliği içindeki ailelerin çocuklarının okuduğunu anlama becerilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

2.1.2. Aile Katılımın Faydaları

Aile katılımı ile çocukların akademik başarı ve performansı üzerinde birçok çalışma yapılmış olup çalışmalar aile katılımın okul başarı ile akademik performans üzerinde olumlu katkısı olduğunu göstermiştir (Kaysılı, 2008: 79).

Akademik başarının yanı sıra öğrencilerin motivasyonu, sosyal-duygusal gelişimi, öz düzenleme becerileri ile okula bağlılıkları da aile katılımı ile artış gösterir (El-Nokali vd, 2010: 1000). Aile katılımı öğrencilerin olumsuz davranışlarını azaltmada da etkilidir. Aile katılımı yapan okullarda disiplin sorunları azalmıştır (Epstein ve Sheldon, 2002:24). Okulda olumlu bir iklim oluşmaya başlar ve öğretmenler aile katılımını arttırmaya yönünde hareket ederler. Ebeveynler ve öğretmenler arasındaki iletişim verimli ve daimi olursa, hem ailenin katılımı hem de öğretmenin katılımının güçleneceğini ve öğretmenin daha etkili çalışacağını belirtir. Kısaca, aile katılımı hem öğretmenler hem de okullar için olumludur (Erdoğan & Demirkasımoğlu, 2010:429). Aile açısından baktığımızda ise ebeveynler, çocuklarını daha iyi tanıma fırsatı bulurlar. Aile üyeleri arasındaki iletişim güçlenir ve aileler, çocuklarının ihtiyaçlarını daha iyi analiz ederek gerektiğinde kendilerinde değişim yaparlar (Yavuzer, 2010: 225, Temel,2001: 32).

Okulla ailenin işbirliği içinde olması sadece ailelerin çocukların gelişimine ve çocuklarına olan tutumlarına katkı sağlamaktan öte kendileri ile ilgili görüşlerinde de değişiklikler getirir. Yapılan araştırmada aileler çocuklarına ve okula katkı sağladıklarını gördüklerinde kendilerine olan güvenlerinde artış olduğu ve yaşamlarını kontrol edebileceklerine dair inançlarında artış olduğu saptanmıştır (Akt. Sucuka ve Kımmet, 2003, 453). Vandergrift ve Grene (1992:57)'nin çalışmalarının sonuçları da göstermiştir ki aileler toplantı, seminer gibi eğitim içerikli etkinliklere katıldıklarında aile katılımı destekleyici özelliğe; proje, sunum, uygulama gibi okul ve sınıftaki etkinliklere katıldıklarında ise aile katılımı aktif kılma özelliğine sahip olur. Ayrıca, aile katılım etkinliklerine katılan ailelerin çocuklarına daha sık kitap okuduğu, okulla daha sık iletişime geçtiği, okul etkinliklerine katılımlarının daha çok olduğu ve bu ailelerin bu yaklaşımları sonucu çocuklarının okula hazır bulunma durumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

2.1.3. Aile Katılım Çalışmaları Uygulamalarından Bir Program: Baba Destek Programı

1997 yılında pilot bölgelerde uygulanıp 1999 yılından itibaren yaygınlaştırılmış bir program olan baba destek programı 2-10 yaş arasında çocuğu olan erkeklerin katılım sağladığı Anne-Çocuk Eğitim Vakfına ait bir programdır. Babaları çocuğun gelişimi hakkında bilgilendiren, çocuğa karşı demokratik tutum sergilemenin önemini vurgulayan bu program ile babaların bilinçlenmesi ve baba çocuk ilişkisi desteklenmeye çalışılmıştır. Yüz yüze eğitimin uygulandığı eğitim 13 haftalık bir program akışına sahiptir. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve SHÇEK bünyesindeki toplum merkezleri ile aile danışma merkezlerinde uygulanan BADEP programı için gruplar genel olarak eğitim öğretim yılının birinci döneminin başlangıcı olan Eylül ayında ve ikinci döneminin başlangıcı olan Şubat ayında olmak üzere yılda iki kez oluşturulmaktadır (AÇEV).

BADEP programı ile babanın çocuk gelişimindeki öneminin farkına varması, çocuğun gelişiminde daha etkin olması ve çocuğun gelişimini bilerek ona destek olması, çocuk istismara karşı babaların bilinç düzeyinin artırılması ve çocuk yetiştirirken cinsiyetçi dengenin sağlanması, babaların demokratik aile tutumuna sahip olması ve bu eğitimde edinilen bilgilerin hayata geçirilmesi amaçlanmaktadır.

13 hafta süren programın konu başlıkları ve işlenişi aşağıdaki gibidir.

1. Kontrat-Tanışma
2. Babanın Rolü, Önemi Ve Çocuğa Olan Etkisi
3. Aile Tutumları
4. Çocuğun Davranışını Kabul Etme Ve Etkin Dinleme
5. Ben Dili
6. Olumlu Disiplin Yöntemleri I
7. Olumlu Disiplin Yöntemleri II
8. Çocuğun Gelişim Alanları Ve Bedensel Gelişim
9. Zihinsel Gelişim Ve Kitap Okumanın Önemi
10. Sosyal Gelişim
11. Duygusal Gelişim

12. Oyunun Önemi

13. Genelleme

2.2. BABA KATILIMI

Baba katılımı, babanın çocuğuyla doğrudan temasını, ulaşılabilir olma ve sorumluluğunu içerir (Pleck, 2010: 59). Doğrudan temas, babanın varlığını ve baba çocuk arasındaki birebir etkileşimi ifade eder. Ulaşılabilir olma, doğrudan etkileşim olmasa dahi, babanın ulaşılabilir olmasını ve çocuğuyla paylaştığı etkileşimler olarak düşünülür. Sorumluluk, babanın katıldığı veya zaman harcadığı, doktor randevuları almak, ebeveyn-öğretmen konferanslarına katılmak, çocuğun güvenli olduğundan emin olmak gibi çocuğun refah ve bakımına dair gerekli sorumluluğu alan faaliyetleri gerçekleştirmek anlamına gelir (Lamb, 2000:31).

Baba katılımı doğrudan baba-çocuk bağı ile ilgilidir (Cabrera vd , 2000: 131). Bir babanın katılımı, eğitimi veya geliri ile ilgili değildir, daha ziyade baba katılımı, babanın bağlanma ve duyarlılığına bağlıdır. Baba çocuğu ile yaşamını ne kadar çok yakından paylaşır ise aralarındaki ilişkide o derece sağlamlaşmaktadır (Brown, Mangelsdorf ve Neff, 2012: 429, Yazgan, 2000). Aynı şekilde, babanın çocuğu ile geçirdiği süre, babaların eğitim sürecine katılımları ve babanın çocuk üzerindeki etkisi ile doğru orantılı bulunmuştur (Gürşimşek, Kefi ve Girgin, 2007).

Baba katılımının önemi, babaların değişen rolleri ve çalışan annelerin sayısının artması nedeniyle dikkat çekici hale gelmiştir (Marsiglio vd, 2000:1174). Geleneksel olarak, çocuğun bakımına katılım sağlamada geri planda yer alan, öncelikli görevleri arasında ahlak öğretme ve evi geçindirme rolleri yer alan babaların bu gün bu durumlarında farklılıklar yaşanmaktadır (Parke, 1996:21 ; Lamb, 1997: 15). Bugün tek tip baba modelinden konuşmak imkânsızdır. Çocuk ve ev işlerine karşı ilgisiz olan babalar olduğu gibi bu sürece aktif katılım gösteren ve hatta hem evi yürütmede hem de çocuğu büyütme de tek başına sorumluluğu üstlenen babalar da görülmektedir.

Günümüzde modern hayatın getirdiği değişiklikler ile babalar aile sorumluluklarında daha aktif rol almaya başladılar. Günümüzün babaları çocuklarının eğitim ve bakım işlerinde anneleri gibi sorumluluk almaktadır, çocuklarıyla hem oyunlar oynama hem de çocukların yatağa yatırma, banyo yaptırma gibi bakım ile ilgili sorumlulukları aldıkları gözlemlenmektedir. Baba ve çocuk arasındaki etkileşimi ve zaman geçirme sürecini kapsayan baba katılımı çalışmalarında da günden güne bir artış olmaktadır (Gauthier vd, 2004: 963; Güngörmüş Özkardeş, 2018:19).

Babalık izni ile ilgili değişen yasalar (doğum izni gibi) da baba katılımında etkili olmuştur. Bu yasalar ile babalar doğumdan itibaren çocuğuyla bağ kurmaya başlama fırsatı bulmaktadırlar. Araştırmalar, bir babanın çocuğunun hayatındaki rolünün davranışsal, eğitimsel, sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde uzun vadeli etkileri olduğunu göstermektedir (Lamb vd, 1985:892). Bu nedenle, çocukların anneleri ile yaptıkları kadar babaları ile özel bir ilişkiye sahip olmaları önemlidir; dahası, babalar, annelerin çocukla bir ilişki kurmaları kadar kendileri ile de ilişki kurmanın önemli olduklarını bilmelidirler (Allen ve Daly, 2007:210). Bugün, babalar 30-40 yıl önce çocuk yetiştiren babalardan daha çok çocuk yaşamlarına katılmaktadırlar ve katılımları çocuk yaşamlarında bir fark yaratmaktadır (Ünüvar, 2011:125). Aile katılımı programları da temel olarak, babaları çocuklarının yaşamlarına daha çok bağlanmaya ve çocuklarıyla birlikte etkinlikler gerçekleştirmeye sebep olmaktadır (Lamb, 2000:36).

2.2.1. Baba Katılımının Bileşenleri

Lamb, Pleck, Charnov ve Levine (1985)'e göre baba katılımı üç ana bileşenden oluşmaktadır: Doğrudan temas, ulaşılabilir olma ve sorumluluk.

Doğrudan Temas (etkileşim): Bu, bakım, oyun ve boş zaman etkinlikleri sırasında baba ve çocukları arasında doğrudan temas ve paylaşılan etkileşimleri ifade eder. Çocukları beslemek, onlarla oynamak, birlikte şarkı söyleyip dans etmek ya da onlara kitap okumak, babayla etkileşime örnektir. Baba ve çocuk arasında doğrudan temas gerektiğinden, çocuk odasında oynarken oturma odasında oturmak babayla

etkileşimi oluşturmaz (Lamb vd, 1985: 890; Lamb,, 1997: 3). Birebir iletişim kurup etkileşim içinde oldukları oyun ve bakım işleri doğrudan teması kapsar. Araştırma sonuçlarına göre anneler çocuğun bakım işleri, babalar ise oyun konusunda çocuklarıyla daha çok doğrudan etkileşim içindedir (Russell ve Russell, 1987:1583). Yine araştırmalara göre anne ve babaların çocukları ile oynadıkları oyun türlerinde de farklılıklar olduğu ortaya konulmuştur. Anneler daha çok sözel ve oyuncak gerektiren etkinlik türlerini tercih ederken babaların fiziksel içerikli daha kaba hareketleri içeren sosyo-fiziksel oyunları seçtikleri görülmüştür (Clarke –Stewart, 1978:475; Tiedje ve Darling-Fisher, 1990:105).

Ulaşılır Olma: Ulaşılabilir olma durumunda baba çocuğuyla interaktif bir şekilde etkileşim içinde olmasa bile hem fiziksel hem de psikolojik olarak çocuğunun ihtiyacına cevap verme durumundadır (LaRossa, 1988:455). Yani babanın çocuğu ile doğrudan etkileşimi gerekli değildir. Baba başka bir iş ile meşgul olsa bile çocuğu istediği an babasına ulaşma imkanı vardır. Baba mutfakta yemek yaparken veya bazı ev işleri yaparken odada oynayan bir çocuk, babanın ulaşılabilir olmasına bir örnektir (Lamb vd, 1985: 885; Lamb, 1997: 15).

Sorumluluk: Bu, çocukların refahı ve bakımı için kaynakların düzenlenmesini ifade eder. Sorumlu olmak, çocukla doğrudan etkileşim gerektirmez. Baba katılımı modeline göre, çocuğun doktora gitmesi gerektiğini bilmek, çocuk bakımı ve bebek bakımına yönelik düzenlemeleri yapmak babaların sorumluluklarıdır (Lamb vd, 1985:886 ;Lamb, 1997:17). Ayrıca çocuğun ne giyeceğini bilmek ya da hangi tür kıyafete ihtiyacı olduğunu saptamak, okuldaki etkinlikleri takip etmek de sorumluluklar arasında yer alır. Araştırmacılar için sorumluluk hususunda bilgi edinmek zor olabilmektedir çünkü sorumluluk boyutu çocuk ile aktif bir paylaşım gerektirmeden yapılacak eylemleri içermektedir. Anne ile babalar kıyaslandığında ise annelerin sorumluluk almada daha ön planda oldukları görülmektedir (McBride & Mills, 1993:475).

Downer ve Mendez (2005:5) ise yaptıkları araştırmalar sonucunda baba katılımını mekana dayalı olarak ayrıştırarak ev temelli ve okul temelli katılım olarak gruplandırmışlardır. Ev temelli katılım, çocuk bakımı, çocuğun ev ortamında öğrenmesine yönelik aktiviteleri içerirken; okul temelli katılım, okul gezilerine

katılma, çocuğun okulundaki faaliyetlerde gönüllü olma, çocuğun okulla ilgili diğer yaşantılarına ve aktivitelere katılma olarak açıklanmaktadır. Baba katılımına yönelik öne çıkan diğer bir boyutlandırma ise çocukla yapılan faaliyetlerin içeriğine göre olup araçsal ve duygusal olarak ayrılmıştır. Araçsal baba katılımı çocuk bakımıyla ilgili yemek yedirme, üstünü değiştirme ve temizlik gibi aktiviteleri kapsarken; duygusal baba katılımı ise çocuk ile etkileşimi temel alan oyun oynama, kitap okuma ve gezme gibi etkinlikleri içerir (Cook vd, 2005: 175).

2.2.2. Baba Katılımın Çocuklar Üzerine Etkisi

Bebeklikten ergenliğe kadar, çocuklar en iyi sonuçlara sahip olmak için sevecen ve duyarlı yetişkinlerin desteğine ihtiyaç duyarlar. Ebeveynlerin evde ve okulda katılımı, çocukların başarısı üzerinde büyük bir etki yapar (Kramer, 2001:51). Çağdaş babalar, erken çocukluk eğitiminde geçmişten daha fazla yer alırlar (McEntire, 2008:60). Boller, Bradley, Cabrera, Raikes, Pan, Shears ve Roggman (2006:136), babaların küçük çocuklarının erken eğitime katılımı, çocukların gelişimsel sonuçlarını doğrudan etkileyebildikleri görüşündedir. Babalar, çocuklarının okul etkinliklerinde veya sınıflarında gönüllülük yaparak veya çocuklarının ev ödevi etkinlikleriyle vakit geçirerek okul ya da ev ortamına dahil olabilirler. Babalar ayrıca çocuklarının akademik veya davranışları hakkında daha güncel bilgi almak için okullar veya öğretmenlerle iletişim kurarlar (Williams, 2010: 52). Araştırmalar, babaların daha büyük empati, daha yüksek benlik saygısı, daha yüksek sözel beceriler ve problem çözme becerilerini geliştirme gibi etkinliklerle küçük çocukların eğitime aktif olarak katılmaları nedeniyle çocukların olumlu sonuçlara sahip olduklarını göstermektedir (Minnesota Fathers & Families Network, 2011).

Babaların katılımıyla, çocuklar okulda daha iyi performans gösterme eğilimindedir (Palm ve Fagan, 2008:745). Bir çalışmada, çocukların %90'ının babaların eğitimlerine dahil olduklarında olumlu sonuçlar elde edildiği bulunmuştur (Kramer, 2001:52). Tekin (2012:739) ' e göre, babaları erken çocukluk eğitime dahil olan çocuklar, daha düşük düzeyde baba katılımı olan çocuklardan daha yüksek okula hazırlık becerilerine sahip anaokuluna başlarlar. Özellikle, yapılan bu çalışmaya katılan çocukların, okul gereksinimlerini karşılayan veya aşan seviyede okula hazırlık

becerilerini gösterdiklerini ortaya koymuştur. Aynı çocukların da akademik konularda daha yüksek puanlara sahip olma olasılığı daha yüksektir (Allen ve Daly, 2007:210).

Baba katılımının başka bir yararı, küçük çocukların olumsuz bilişsel sonuçlarını ve davranışlarını azalttığı gösterilmiştir (Bronte-Tinkew vd, 2008:1240). Babalar, küçük çocuklarının eğitime dahil olduklarında, babalar çocuklarına onların eğitimlerini önemsediklerine bildiren bir mesaj gönderir. Ayrıca, çocuklarının eğitime daha fazla katılan babalar, çocuklarının öğretmeni ile daha yakın iletişim kurma eğilimindedir (Nichols ve Nichols, 2002:21). Sonuç olarak, öğretmenler, zorlu davranışların varlığı gibi çocuğun okul ortamında gösterebileceği endişeleri hakkında babalarla daha rahat konuştuklarını ifade ederler. Babalar okula katılım gösterdiklerinde, çocukların davranışlarına yönelik bilgi toplayarak ve evde müdahale yöntemleri uygulayarak çocuklarının zor davranışları ile başa çıkmada öğretmenlerin gerçek ortakları olurlar.

Baba katılımının küçük çocukların sosyal duygusal sonuçları üzerinde de olumlu bir etkisi olduğu görülmüştür. Babanın çocuğuyla ilgili sorumluluk alması ve onunla aktif olarak keyif verici etkinlikler yapması hem baba- çocuk arasında sıcak bir ilişkinin olmasını hem de çocuğun daha uyumlu ve sosyal olmasını sağlar (Caldera ve Hart, 2004:21). Babaları erken çocukluk eğitime dahil olan küçük çocuklar, benlik saygısı daha yüksek, daha az stresli ve babaları okullarına dahil olmayan çocuklardan daha az depresif olma eğilimindedir (Coley ve Morris, 2002:1054). Babalar agresif dürtülerin etkisini anladıklarından, çocukların duygularını kontrol etmelerine ve saldırganlıklarını yönetmelerine yardımcı olabilirler. Baker (2014:311)'e göre, babalar, ebeveyn-öğretmen konferansları veya görüşmeleri gibi faaliyetlerle okullarla iletişim kurarsa, çocukların ergenlik yıllarında psikolojik uyumsuzlukları daha az olasıdır. Babalar okullarla iletişim kurdukları için, okul ya da ev ortamları için çocuklarının davranışlarını değiştirme şansına sahipler. Zorlu davranışları daha erken önleyebilirler. Genel olarak, baba katılımın çocukların sosyal-duygusal gelişimine katkısı daha başarılı arkadaşlık ilişkileri ve daha iyi sosyal gelişim, daha olumlu iyilik hali ve duygusal gelişim, daha olumlu sosyal kardeş ilişkileri ve babaya daha yüksek oranda güvenli bağlanma olarak özetlenebilir (Allen ve Daly, 2007:211; Flouri ve Buchanan, 2002:132; Wilson ve Prior, 2011:406; Caldera ve Hart, 2004:31)

Babaların katılımının bir etkisi de, babaların çocukları annelerden daha fazla bağımsız olarak hareket etmeye teşvik edici davranışlar göstermesidir (Kramer, 2001). Örneğin, babalar, annelere göre çocuklarının dış dünyayı keşfetmelerine daha çok müsaade ederler. Bağımsızlığı desteklenen çocuklar gelecekte kendi sorunlarını çözmenin yollarını öğrenir ve bulurlar (Kramer, 2001:52). Çocuklara çevreyi keşfetme fırsatı vererek, onların mekânsal ve problem çözme becerilerini geliştirmelerine imkan sağlanır (Ong, 2006). Ayrıca, babaların çocuklarıyla annelerden daha fazla oynaması muhtemeldir (Kramer, 2001:51). Araştırmalar, babaların küçük çocuklarıyla oynama olasılığı daha yüksek olduğu için, yürüyüş veya piknik gibi oyun içeren okul etkinliklerine katılma eğiliminde olduklarını göstermiştir. Özetle, babalar küçük çocukların çevrelerini ve toplumlarını anlamalarına yardımcı olurken, okul ve çocuklarıyla daha yakın bir ilişki geliştirirler.

Babaların küçük çocukların okuluna katılımının bir başka yararı da, babaların katılımının küçük çocuklarda dil gelişimini olumlu yönde etkilemesidir (Pagan & Fagan, 2008:756). Araştırmacılara göre, babalar çocukların dil yeteneklerini geliştirmek için onlar üzerinde daha etkilidir. Ayrıca, çocukların gelecekteki sosyal becerileri ile onlara yardımcı olan iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olurlar. Anneler babalardan daha fazla konuşma eğilimindedir, ancak babalar, çocuklarıyla konuşma sırasında onların dillerini ve problem çözme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olan daha fazla soru sorma eğiliminde olurlar. Kızlar babalarından daha çok anneleri ile daha fazla vakit geçirmek eğiliminde olmasına rağmen, araştırma önerileri kızlarına kitap okuyan babaların kızları daha iyi sözlü iletişim becerisine sahiptir. Kızlar, babalarının annelerinden daha çeşitli kelimeler kullandığını bildiriyor (Pancsofar ve Vernon-Feagans, 2010:450). Babalar yeni kelime ile küçük çocuklara yardımcı olarak, çocuklarının geliştirmekte olan dil ve okuryazarlık becerilerine katkıda bulunur.

Babaların erken çocukluk eğitimine katılımı, küçük çocukların motor gelişimlerine de yardımcı olur. Erken çocukluk eğitimlerine katılım sağlayan babaların çocukları, motor beceri testlerinde, babaları dahil olmayan veya erken çocuklukta daha az yer alan çocuklardan daha yüksek puanlara sahip olma eğilimindedir. Küçük çocukların babaları ile özellikle büyük kas aktiviteleri ile spor veya fiziksel oyunlar oynama olasılığı daha yüksektir. Babalar da küçük çocukların bağımsız olmasına ve

keşfetmesine destek sağlamak ve daha iyi vücutlarını anlamaları için daha fazla fiziksel etkinliklere yer verirler. (Kramer, 2001:51).

Rosenberg ve Wilcox'a (2006) göre, babalar genellikle annelerden daha fazla testosterona sahiptir, babalar daha agresif duygular yaşamaya eğilimlidirler ve bu nedenle ortaya çıktıklarında bu duygularla başa çıkma konusunda daha iyi deneyimlidirler. Babalar, bu nedenle çocuklarının psikolojik ve fiziksel refahı için önemli öğretmenlerdir.

Sonuç olarak, babaların küçük çocukların eğitimine katılımının bilinen birçok faydası vardır. Katılım için çok sayıda engel nedeniyle, politika yapıcılarını, yöneticilerin ve eğitimcilerin babaların erken okula katılmaları için çeşitli fırsat türlerini göz önünde bulundurmaları önemlidir.

2.2.3. Baba Katılımına Teorik Yaklaşım

2.2.3.1. Bağlanma Teorisi

Bağlanma teorisi John Bowlby (1969) tarafından önerilen, iki veya daha fazla kişi arasında hissedilen güçlü bir duygusal bağ olarak tanımlanan bir teoridir. Bowlby'nin teorisi, güvenlik ve sıcaklık hissine dayanarak bağlanma üzerine odaklanır. Bebekler doğuştan keşif ve bağlanma olarak iki doğaya sahip olarak teorize edilirler. Babalar genellikle keşife teşvik ederlerken, anneler daha çok bağlanmaya odaklanırlar (Best Start Resource Centre, 2012).Bebekler için keşfetmek mümkün olmadan önce güvenli bir temel olması önemlidir. Çocukların birincil bakıcılarıyla birlikte sahip oldukları çeşitli bağlanma türlerini tanımlayan Mary Ainsworth, güvenli bağlanmayı, çocuğun bakıcıyla olan geçmişine bağlı olduğunu ifade etmiştir. Bu güvenli bağlanma, çocuğun geleceği üzerinde bir etkiye sahip olduğu teorisine dayanmaktadır (Ramchandani ve Iles, 2014:1213). Babanın küçük çocuklarıyla olan bağlılığı, çocukların gelişimine olumlu katkıda bulunur. Çocuklar üç yaşında para ya da eğitim ile ilgilenmezler. Babayla bir bağlanma oluşturmak için, çocukların mevcut ve sevgi dolu bir babaya ihtiyacı vardır (Pleck, 2010:60).

2.2.3.2. Kimlik Teorisi(Identity Theory)

Sembolik etkileşim teorisinin bir alt kümesi olan kimlik teorisi, baba rolünü yerine getiren ve rolünü yerine getirme memnuniyeti taşıyan babalar da önemlidir. Babalar, babalık rollerini gerçekleştirmek için üç farklı psikolojik faktörle motive olurlar. Birinci olarak motivasyonları, rolün kimlikleri için ne kadar önemli olduğu ya da insanlar onları nasıl bir baba olarak gördüğü kanısına bağlı olarak değişmektedir. Çevrelerindeki insanların baba rolünü övme durumu ve bir baba olarak ne düzeyde tatmin hissettiklerine bağlı olarak da motivasyonları etkilenmektedir. Babalığın önemli olduğunu düşünen babalar baba rolünü kendi kişiliğinin merkezi olarak görürler (McBride vd, 2005: 360).

Bir erkeğin baba olarak rollerinin önemli olduğu duygusunu arttırmak, kimlik teorisini kullanmak için önemlidir (Fox vd, 2015: 461). Babalık rollerini kişiliklerinin merkezi olarak gören babalar, çocuklarına daha fazla ilgilenme eğilimindedir (Pasley, Petron ve Fish, 2014: 315). Birçok araştırmacı, erkeklerin babalık yeteneklerinin eşleri ve toplum tarafından değerlendirildiğini ve erkeklerin baba kimliğinin diğer insanların baba yeteneklerini kabul etmesi ve övmesi ile güçlendirildiğini öne sürmektedir (McBride vd, 2005). Tam tersi olarak, adamlar babalık becerilerinin olumsuz olarak yargılandığını hissettiklerinde, ebeveynlik rollerinden geri dururlar ve annelerin çocuklarının sorumlulukları ile ilgili her şeyi yapmalarını isterler.

2.2.3.3. Ekolojik Sistem Teorisi

Ekolojik sistem teorisi Urie Bronfenbrenner (1986) tarafından geliştirilmiştir. Bu teori, bir çocuğun çevresini beş farklı sisteme ayırır; mikro sistem, mezosistem, ekzosistem, makrosistem ve kronosistem. Mikro sistem, çocuğun aile, kreş gibi acil ilişkilerinden ve çevresinden oluşur. Mezosistem, çocuğa yardımcı olmak için birlikte çalışma potansiyeline sahip olan mikro sistemin parçalarının kesişimidir. Mezosistemin bir örneği, ebeveynlerin çocuklarının okullarında aktif bir rol aldıklarında ortaya çıkar. Ekzo sistem, bir çocuğun yaşamının doğrudan çocukla etkileşime girmeyen, ancak mikro sisteminin bir parçası olan insanlar üzerinde etkisi

olan bir parçasıdır. Ebeveyn, bir projeyi tamamlamak veya iş taahhütlerine sahip olmak zorunda oldukları için çocukla vakit geçiremediğinde, ebeveynin çalışma hayatı çocuk üzerinde bir etkiye sahip olabilir. Makro sistem, çocuğu dolaylı olarak etkileyen geniş kapsamlı ideolojileri yansıtır, bunlar arasında hükümet, kültür, din vb. bulunur. Tüm bunların yönleri çocuğun hayatı üzerinde olumlu veya olumsuz bir etkiye sahip olabilir. Kronosistem, zamanın geçişinin etkisini yansıtır ve tarihsel olayların ve düşüncedeki toplumsal değişikliklerin etkisini içerebilir. Beş farklı sistem, çocuğun gelişimini etkileyen çocuğun ortamını oluşturmak için birlikte çalışır. Mikro sistemde yer alanlar ne kadar çok çocuğun bakım ve ihtiyaçlarına birlikte cevap verirlerse çocuğun gelişimi o kadar iyi olur (Pleck, 2010: 59). Bu nedenle, bir çocuğun hayatında yer alan bir babanın olması önemlidir.

2.2.3.4. Epstein's Aile Katılım Tipleri

Ebeveynlerin her zaman çocuklarının eğitiminde önemli bir rol oynadığı varsayılmıştır. Epstein, eğitimde farklı ebeveyn katılımı türleri üzerinde kapsamlı çalışmalar yapmıştır (Barge ve Loges, 2003:161). Bunlar genel olarak altı farklı tipte sınıflandırılabilir. Bu altı tip, ebeveyn katılımını açıklamak ve yardımcı olmak için yaygın olarak kullanılmaktadır. Tip 1 'ebeveynlik,' ailelerin doğru ortamı sağlayarak okulda çocuklarının başarılı olmalarını desteklemektedir. Tip 2, çocuğun okuldaki ilerlemesi hakkında etkili iletişim kurmak için ebeveyn-öğretmen ortaklıklarına odaklanan 'iletişim' dir. Tip 3, ebeveynleri okul faaliyetlerine dahil etmeye odaklanan 'gönüllülük' dir. Tip 4, 'evde Öğrenme' olup, ebeveynlerin çocuğa ödev ve müfredatla ilgili etkinliklerde yardımcı olmasını gerektirir. Tip 5, okulla ilgili kararlarda ebeveynleri içeren ve okulun temsilcisi olarak katılan 'karar verme' dir. Tip 6 olan toplumla iş birliğinde ise ebeveynler okul sistemini ve programlarını desteklemek için kaynakları ve hizmetleri bulmaya teşvik edilirler. Aile katılımının bu altı tipi ebeveynlerin çocuk, öğretmen, okul ve toplum ile etkileşim ve ortaklığına odaklanır. Bu ebeveyn katılımı sadece ebeveynlere değil, aynı zamanda öğretmenlere, çocuklara ve okula da fayda sağlar (Epstein, 2001).

2.2.4. Baba Katılımına Etkileyen Faktörler

Baba katılımı çocuğun gelişimi üzerinde önemli role sahiptir. Baba katılımının olumlu etkileri bilinmesine rağmen, babalar ve çocukların yaşamlarına katılım düzeyleri arasında hala farklılıklar vardır. Bu farklılıklar, babanın çocuğunun yaşamına katılımında kolaylaştırıcı ya da engelleyici rol oynayan faktörlerden kaynaklanmaktadır.

Lamb'ın çalışmalarına göre baba katılımını etkileyen faktörler arasında başlıca motivasyon, yetenek ve kendine güven, destek ve kuramsal uygulama yer almaktadır. (Lamb, 1997:1). Erkeklerin, sosyo-kültürel geçmişi, mevcut sosyal koşulları, inançları, kişisel özellikleri ve önceki deneyimleri, özellikle kendi ebeveynlerinin davranışları babalık katılımlarına motive olmayı belirler. Erkekler, çocukken babalarından edindikleri babalık görüşünden etkilenebilir ve baba katılımlarında, kendi babalarının davranışlarını taklit ederek motive olurlar. Bu şekilde babalarından etkilenme davranışı sosyal öğrenme kuramında ve birçok araştırmacılar tarafından da babaların model olması olarak adlandırılmaktadır (Hass, 1988). Bazı araştırmacıların görüşüne göre ise, erkekler kendi babalarının olması istediği yönleri yani çocukken kendi babaları ile olan ilişkilerindeki eksikleri telafi edici yönlerini daha çok ön plana çıkarmaktadırlar.(Eiduson ve Alexander, 1978:149).

Babaların baba olma yaşları da onların baba katılımlarını etkileyen faktörlerden biridir. Erken yaşta baba olanlara kıyasla, geç yaşta baba olanların çocuklarının yaşamlarına katılımlarının daha fazla olduğu görülmüştür (Saleh ve Hilton, 2011:47; Şahin ve Demiriz, 2014:273). Geç yaşta baba olanların sorumluluklarına dair bilinç düzeylerinin daha fazla olması, ebeveynlik rollerine yönelik daha fazla doyum sahibi olmaları, ebeveynliğe dair daha olumlu tutumları ve eşler arasındaki ortak ebeveynlik anlayışının daha çok hâkim olması bu durumu etkilemiştir. (Salman-Engin, 2014:47; Cabrera vd, 2000). Bu bulgulara aykırı görüş belirtenler araştırmacılara göre ise babanın yaşı arttıkça çocuğu ile oyun oynama süresinde azalma olduğunu ve bundan dolayı erken baba yaşta baba olmanın katılımı arttırdığını belirtmişlerdir (Beets ve Foley, 2008; Ünlü, 2010). İzci (2013) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre ise baba olma yaşı ile baba katılımı arasında bir fark olmadığı raporlanmıştır.

Ayrıca, babaların mevcut sosyal koşulları arasında yer alan eğitim, meslek, gelir ve sosyoekonomik durumla ilişkileri de baba katılımını etkileyen diğer önemli faktörler arasındadır. Araştırma verileri, daha yüksek eğitim ve aile geliri seviyelerinin babaların okul öncesi çocukların sosyalleşmesine ve bakımına daha fazla katılımı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Ahmeduzzaman ve Roopnarine, 1992:699; Sımsıkı ve Şendil, 2014:118). Eğitim düzeyi yüksek olan babalar, eşleriyle ortak ebeveynlik anlayışına daha çok sahip olduklarından çocuk bakım ve sorumluluğuna dair de daha çok işbirliği içinde olurlar (Salman-Engin, 2014:47). Babaların eğitim düzeyi ile babaların yetenek ve kendine güvenleri arasında da olumlu bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, üniversite mezunu babalar, babalıklarını tanımlarken yakınlık, paylaşım gibi psikolojik özellikleri daha çok vurgu yaparken, ilkökul mezunu babalar ise geçim sağlama gibi ekonomik özellikleri ön planda tutmaktadırlar (Seçer vd, 2007:434-435; Özkardeş ve Arkonaç, 1998:260).

Baba katılımı ile ilgili yapılan araştırmalara göre babanın çalışma yeri ve koşulları da önemli derece baba katılımını etkileyen faktörlerdendir. Babaların çalışmadığı zamanlarda baba katılımının arttığı, aynı zamanda uzun ve geç saatlere kadar süren çalışma saatlerinin de baba katılımını olumsuz etkilediği ortaya konmuştur. Uzun çalışma saatleri, ailelerdeki yemek yeme, birlikte kitap okuma, sohbet etme gibi baba ile çocuk arasındaki etkileşim alanlarına engel oluşturmaktadır (Marsiglio, 1991:980; Beitel ve Parke, 1998:268; İzci, 2013:60). Babanın yarı zamanlı çalışması, esnek çalışma saatlerine sahip olması ya da evde çalışma şartlarına sahip olması çocuğu ile oyun oynama ve katılım gösterme durumlarını olumlu katkı sağladığı da araştırma sonuçlarıyla kanıtlanmıştır. (Ivrendi ve Işıkoğlu, 2010:524). Babanın çalışma saatleri ile katılımı arasında herhangi bir ilişki olmadığını yönünde de araştırma sonuçları mevcuttur (Ünlü, 2010:171).

Babaların kişisel özellikleri de baba katılımını belirleyici etkidir. Babaların cinsiyet rollerine karşı ayırım gözetmeyen eşitlikçi tutumları baba katılımını olumlu etkilemektedir (Baruch ve Barnett, 1981:37). Babaların ebeveynlik rollerindeki yeterlilik algıları ve baba katılımları arasında da olumlu bir ilişki olup, kendini babalıkta yeterli hisseden babalar çocuklarıyla etkileşim kurma da ve onların bakımına dair sorumluluk üstlenme de daha aktiflerdir(Fagan ve Barnett, 2003:1040). Yeni doğan dönemde anne ve baba arasında yetkinlik farkı olmamasına rağmen babaların

kendilerini deneyimsiz hissetmeleri onların ebeveynlik yeteneklerine daha az güven duymalarına sebep olur ve bu da baba katılımını olumsuz etkiler(Lamb, 2000:39; Çıldır vd, 2014:10).

Babanın ebeveynlik rolüne ilişkin inancı; çocuğunun gelişimi üzerinde önemli rol oynadığını ve annesi kadar kendisinin de çocuğuyla ilgili sorumluluk alması gerektiğine inanması, baba katılımında artıcı bir rol oynamaktadır (Kwok ve Li, 2015:905). Ayrıca, babaların demokratik ya da otoriter ebeveynlik stillerine sahip olması da baba katılımında önemli bir etkidir. Demokratik ebeveynlik stiline sahip babaların, hafta içi ya da sonu fark etmeden çocuklarının bakımıyla ilgili eşlerine destek oldukları, gece çocuk uyandığında onu sakinleştirdikleri, çocuklarıyla oyun oynama ve bir şeyler öğretme gibi etkinliklere yer vererek güçlü bir etkileşim içinde oldukları araştırmalarla ortaya konmuştur. Böylelikle demokratik tutum gösteren babaların baba katılımına daha fazla katılım gösterdikleri belirtilmiştir (Gaertner vd, 2007:962; Sımsıkı, 2011:119). Babaların yüksek sosyal becerileri ve etkili iletişim becerilerine sahip olması baba katılımını artırırken psikolojik olarak sıkıntı yaşamaları, aşırı kaygı, stres ve depresif duygu durumları baba katılımını engellemektedir(Ahmeduzzaman ve Roopnarine, 1992:699; Bronte-Tinkew, Moore, Matthews ve Corano, 2007:1211)

Ailenin çocuk sayısı, çocukların yaşları ve cinsiyeti, babaların katılımını ve çocuklarla olan etkileşimlerini muhtemelen etkileyen diğer faktörlerdir. Birden fazla çocuğu olan babalar, özellikle ilk çocuktan sonra çocuklarıyla daha az etkileşime sahiptir (McBride, 1990:254). Bazı bilim adamları, babaların katılım ve erişilebilirliğinin küçük çocuklarıyla daha sık olduğunu bulmalarına rağmen (McBride ve Mills, 1993), babaların ilk doğan çocuklarla, daha sonraki doğan çocuklara göre daha fazla meşgul olduklarını ortaya koyan çalışma sonuçları da mevcuttur (Rustia ve Abbott,1993: 467). Ayrıca, aileler daha büyük olduğunda, daha büyük çocuklarla daha az etkileşim vardır ve küçük çocuklarla neredeyse hiç ilişki yoktur (Marsiglio, 1991:979). Çocuğun cinsiyeti, önceki çalışmalara göre, baba katılımını etkileyen bir başka olası faktördür. Babalar oğullarıyla daha çok ilgililerdir, oğullarıyla kızlarıyla olduğundan daha fazla iletişim kurup, oyun ve etkinlik yaparlar (Barnett ve Baruch, 1987:30; Lamb, 2000:33). Benzer sonuçlar Ögüt'ün çalışmasında (1998), oğulları olan babaların çocuk bakımı için daha fazla sorumluluk aldığını belirtti. Aile tipi ise

babaların katılımını etkileyen bir başka faktördür. Anne ve babanın beraber olduğu evlerde babaların çocuklarıyla oynamak için daha fazla zaman harcadıkları bildirilmektedir (İvrendi ve Işıkoğlu, 2010:524).

Annelerin rolü de çocuğun yaşamına babanın katkı sağlamasında etkilidir. Anneler, baba çocuk ilişkisini destekleyip, baba katılımına teşvik edici olumlu tutum ve memnuniyet içinde yer almaları baba katılımında artışa sebep olurlar. Eşlerinden destek gören ve eşleri tarafından çocuk bakımında yeterli olduğuna inanılan babalar, kendi ebeveynliklerine dair daha fazla yeterlilik duygularına sahip olarak babalık duygusunda motivasyonları artar ve bu da baba katılımını olumlu etkiler (Bouchard ve Lee, 2000:47). Annenin çocuğun gelişiminde babanın önemli olduğu bilmesi ve bunu hissettirmesi sadece baba katılımına arttırmasına sebep olmaz aynı zamanda aile içindeki anne-baba ve çocuk arasındaki etkileşim ve iletişimi de olumlu etkiler (Palkovitz, 1984:1054). Annelerin meslek statüsü, babaların çocuklarla olan katılımlarını doğrudan etkiler. Çalışan eşe sahip babaların, çocuk sorumluluğunda daha aktif olarak yer aldıkları araştırma sonuçlarında bulunmuştur (McBride ve Mills, 1993; Lamb, 2000; Maume, 2011; Öğüt, 1998; Yılmazçetin, 2003). Eşler arasındaki ilişkinin niteliği ve uyumu da baba katılımında belirleyici bir unsurdur. Eğer evlilikteki doyum yüksekse, babalar daha aktif bir ebeveyn rolüne sahip olurlar ve çocukla ilişkilerinde katılım daha fazla olur (Bradford ve Hawkins, 2006:215; Pedro, Ribeiro ve Shelton, 2012:509).

2.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu kısımda yurtiçinde ve yurtdışında yapılan araştırmalar aşağıda verilmiştir.

2.3.1. Türkiye’de Aile Katılımı ve Baba Katımına Yönelik Çalışmalar

1990'lı yıllarda Türkiye’de erken çocukluk eğitiminin önemi ve gerekliliği kabul edilmiş ve erken eğitimin çocuklar ve aileleri üzerindeki olumlu etkileri araştırma çalışmaları ile desteklenmiştir. Merkez tabanlı erken çocukluk eğitimi sınırlı

olduğu için, araştırmacılar annelere çocukların ilk veya birincil bakıcıları olarak odaklandılar. Anne eğitim programları ilk yıllarda çocukların eğitimini desteklemek için tasarlanmıştır. Bu nedenle, anne eğitiminin ve anne katılımının önemi 1980'lerin sonlarında kabul edildi ve anneler o dönemde bu araştırma çalışmalarına katıldılar. Bu nedenle, anne-çocuk ilişkilerinin önemini ve erken çocukluk eğitimine katılımlarını anlamak için annelerle çok sayıda çalışma yapılmıştır.

“Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Sınıf İçi Etkinliklere Katılan Ve Katılmayan Annelerin Okul Öncesi Eğitim Hakkındaki Bilgilerinin İncelenmesi” adlı çalışmada, sınıfta uygulanan aile katılım programlarının, annelerin okul öncesi eğitim bilgilerine katkısı deneysel yöntem ile araştırılmıştır. Çalışma sonucunda annelerin eğitim düzeyi ne olursa olsun eğitimin onlara olumlu katkı sağladığı bulunmuştur (Arabacı, 2003).

Kaya (2002) tarafından yapılan çalışma ile ailelerin okul öncesi eğitim kurumlarındaki etkinliklere karşı ilgi ve katılımları ile okul öncesi eğitim kurumlarının ailelerin eğitimine katkısı konusunda anne ve baba görüşlerine yarı yapılandırılmış form ile ulaşılmıştır. Araştırmanın örneklemi, Eskişehir il merkezinde toplam 6 okul öncesi eğitim kurumuna çocukları devam eden ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 18 anne ve 6 baba olmak üzere 24 anne- babadan oluşmaktadır. Betimsel analiz ile ulaşılan araştırma sonuçlarına göre; anne-babaların okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara karşı ilgili ve işbirliğine açık oldukları, ama görüşleri alınan anne-babaların istekli olmalarına rağmen okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan etkinliklere ve eğitim programına katılmadıkları görülmüştür. Ayrıca, anne-babalara okulların aile eğitimine dair görüş ve önerilerinde okul öncesi eğitim kurumlarında çocuk merkezli programların yanında ebeveynleri de merkeze alan aileleri bilinçlendirici ve rehberlik hizmetlerinin artırılması gibi programların uygulanması sonucuna ulaşılmıştır.

Gürşimşek (2003) tarafından yapılan araştırmada ise ailenin eğitim sürecine katılım düzeyi ile ilişkili olabileceği düşünülen çeşitli değişkenlerin karşılıklı analiz edilmesi ve ailenin eğitime katılım düzeylerinin çocukların psiko-sosyal gelişimleri açısından bir farklılık yaratıp yaratmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Dört farklı anaokulunda 200 tane 3-6yaş öğrenci ve onların aileleri ile gerçekleştirilen çalışmada

okul temelli, ev temelli ve okul-aile işbirliği temelli çeşitli katılım durumlarının analizi sonucu, ailelerin evde ve okulda eğitime katılım amaçlı etkinlikleri daha az gerçekleştirdikleri bulunmuştur. Ayrıca, ailelerin eğitim sürecine katılım düzeyi ile çocukların öğretmenler tarafından gözlenen psiko-sosyal gelişim düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Arslan ve Nural (2004) tarafından yapılan okul aile işbirliğine yönelik çalışmada okul aile etkinliklerinin ailelere ve çocuklara katkısının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma için Trabzon il merkezinde bulunan 6 okul öncesi eğitim kurumundaki 135 öğrenci velisi örneklem olarak kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, okul aile programları sayesinde aileler çocuklarının eğitimi ile ilgili bilgi sahibi olduklarını, çocuklarıyla ilişkilerinin güçlendiği, çocuklarının geliştirilmesi gereken yönlerini öğrendikleri gibi bulgular elde edilmiştir. Çocuklara yönelik katkısı olarak çocuklarının başarısının olumlu etkilendiği, onlara sorumluluk kazandırdığı ve kitap sevgisini arttırdığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Işık (2007)'ın yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarında gerçekleştirilen okul-aile işbirliği çalışmalarının anne-baba görüşlerine dayalı olarak incelenmesini amaçlamıştır. 403 anne-babaya uygulanan 23 soruluk anket çalışması sonucunda okul-aile işbirliği çalışmaları ile anne-babaların % 66.3'ü çocuklarını daha bilinçli yetiştirebilecekleri ortaya konmuştur. % 64'ü çocuklarının eğitimine daha çok katkıda bulunacaklarını, % 53.8'i çocuklarının eğitimi konusunda yanlış olan tavır ve davranışlarının değişeceğini ve % 43.7'si okul-ev arasında çocuğa yaklaşım konusunda denge sağlanacağını ileri sürdürmüştür. % 26.3'ü okula karşı daha olumlu tutum geliştireceklerini belirtmişlerdir. Anne-babaların % 45.2 sine göre okulda gerçekleştirilen okul aile çalışmalarını yeterli olmadığı , % 34.7'sine göre ise kısmen yeterli olduğu bu çalışma ile belirtilmiştir. Ayrıca, anne-babaların % 54.8'i veli toplantıları ve görüşmelerin daha sık yapılmasını, % 50.4'ü anne-baba eğitim çalışmalarının yapılmasını, % 48.4'ü bilgilendirici kitapçıklar hazırlanmasını ve % 32.5'i kaynak kitap önerilerinin verilmesini belirtmiştir. Anne baba eğitimlerine yönelik çalışmalarının yetersiz olduğu sonucu, Kaya'nın (2002) araştırmasından elde edilen sonuçlar ile örtüşmektedir.

Sevinç ve Evirgen (2003), okul öncesi eğitim merkezinde verilen okul destekli anne eğitim programının anneler üzerindeki etkilerine yönelik yapılan araştırmalarında 37 deney, 37 kontrol grubu olmak üzere toplam 74 anne ile çalışma yürütülmüştür. Araştırmacılar tarafından geliştirilen anne eğitim programında anneyi bilinçlendirme, anne çocuk etkileşimini güçlendirme ve annenin sınıf içi etkinliklere katılımına dair üç alt boyut içermektedir. 7 haftalık uygulama öncesi ve sonrasında deney- kontrol gruplarında yer alan annelere kişisel bilgi formu, aile tutum envanteri ve aile görüşme formu uygulanarak toplanan veriler analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, anne eğitim programına katılan ve katılmayan annelerin tutumları arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Ayrıca çocukları ile ilişkilerinde olumlu tutum geliştiren annelerin çocukları ile daha fazla etkileşime girmeye başladıkları, onları dinledikleri, çocuklarıyla daha fazla konuştukları, öyküler okudukları, oyunlar oynadıkları, basit kavramları öğrettikleri, olumlu disiplin yöntemleri uyguladıkları ve kendilerini daha olumlu algıladıkları ortaya çıkmıştır.

1990'ların sonlarına kadar babalar ve baba katılımının rolleri ihmal edilmiş gibi gözükmekte ve Türkiye'de ilk baba katılım çalışmalarından biri 1997 yılında yürütülmüştür. Öğüt (1998) yaptığı çalışmasında, annelerin öncelikle çocukları için bakıcı olarak görüldüğü, babaların ise aileleri için mali sağlayıcılar olduğu tespit edilmiştir. Ancak her iki ebeveyn de çocuklarının eğitimi ile ilgili kararlar aldığı; ayrıca, erkek çocukları olan babalar, çocuk bakımı için sorumluluk almaya daha istekli olduğu ve küçük çocukların babaları ile daha fazla etkileşim içinde olduğu görülmüştür.

2000'li yıllarda araştırmacılar tarafından birçok baba katılımı çalışmaları yürütülmüştür. Aydın (2003), okul öncesi çağındaki çocukları olan babalara baba katılımı eğitimi hazırlamış ve eğitimin baba katılımı ve babalık algıları üzerindeki olası etkilerine bakmıştır. Eğitimin babaların çocuklarıyla olan etkileşimini arttırdığı bulundu. Babalar, çocuklarının bakımı ve boş zaman etkinliklerine daha aktif olarak katıldılar. Çoğunlukla çalışmadaki anneler, çocuklarının görevlerini vermekten sorumluydu. Başka bir çalışma, İvrendi ve Işıkoğlu (2010) tarafından kamu erken çocukluk eğitimi ortamlarında çocuk sahibi 97 baba ile yürütülmüştür. Çalışmada babaların katılımı ve çocuk oyunlarına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Sonuçlar, babaların çocuk oyunlarıyla ilgili olumlu görüşleri olduğunu ve sıklıkla oyuna dahil

olduklarını gösterdi. Orta ve yüksek gelirli babalar, düşük gelirli geçmişlerden babalardan daha olumlu görüşlere sahipti. Dahası, yarı zamanlı çalışan babalar ve çekirdek ailelerin babaları, çocuk oyunlarına diğer babalardan daha fazla katıldılar.

3-6 yaş grubu çocuğa sahip babaların çocuklarıyla geçirdikleri vaktin niteliğini araştıran çalışmada Ünüvar (2008), 270 baba ve 230 anne ile betimsel, deney ve kontrol gruplarından oluşan 30 baba ile de deneysel olmak üzere karma bir çalışma gerçekleştirmiştir. Hafta sonları ikişer saat olmak üzere 10 oturumdan oluşan baba eğitimi programı deney grubunda yer alan babalara uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular ışığında, Baba Eğitimi Programı' nın babaların çocukları ile birlikte geçirdikleri zamanı pozitif yönde etkilediğini göstermiştir. Çalışmaya katılım sağlayan babalar, çocukları ile daha kaliteli zaman geçirebilmek için baba eğitim programlarının sayılarının artması ve babaları bilgilendiren yayınların gerekliliğini vurgulamıştır. Ayrıca, Ünüvar (2011), bugünün babalarının 30-40 yıl önceki babalara kıyasla çocuk bakımı ve onlarla daha fazla etkinlik yapma konusunda daha fazla rol oynadıklarını tespit etmiştir. Bu çalışmaların yanı sıra, erken çocukluk yıllarında babaları eğitmek ve babalar arasında baba katılımı konusunda farkındalık yaratmak için çeşitli programlar tasarlanmıştır.

Gürşimşek, Kefi ve Girgin (2007) okul öncesi eğitime babaların katılım düzeyi ile ilişkili değişkenler üzerine yaptığı çalışmada 6 okul öncesi eğitim kurumundan 161 baba ile çalışmışlardır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre kurumlar tarafından desteklenen babaların eğitime katılım düzeyleri ile kurumların desteklemediği babaların eğitime katılım düzeyleri arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır.

Kocayörük ve Sümer (2009), baba katılım eğitiminin aile işlevlerine ve lise 9. sınıf öğrencilerinin akran ilişkilerine etkisi üzerine yaptığı çalışmada 9. Sınıfa giden 26 öğrencinin babalarıyla deney ve kontrol grupları oluşturularak deney grubuna 10 haftalık bir eğitim uygulamıştır. Babaların ailenin işlevine etkisini değerlendirmek için Anne-Babalık Becerileri ve İletişim Ölçeği Ebeveyn Formu kullanılmış olup araştırmanın sonucuna göre; eğitim alan babaların çocuklarının akran ilişkileri ölçeğinin güven ve özdeşim kısmında, eğitim almayan babaların çocuklarına göre daha ileride olduğu ortaya çıkmıştır. Deney grubundaki babaların değerlendirme formu sonuçları ile baba katılım eğitimlerinin hem baba-çocuk ilişkisindeki gelişime hem de

çocuklara karşı ilerleme ve davranış değişimleri konusundaki algılamaları göstermektedir.

Dinçer (2004), babaların 3-6yaş grubundaki çocukların bakım ve eğitimine katılım durumlarını araştırmıştır. Araştırma Ankara ili örnekleminde 290 baba üzerinde çalışarak gerçekleştirilmiştir. Anket yöntemi ile elde edilen verilere göre babaların yarısından fazlasının haftada 5 gün ve günde ortalama 8 saat çalıştığı, büyük çoğunluğunun çocukları olduğunda baba olmaya hazır oldukları, yarısından fazlasının çocukları olduktan sonra çocuk ve eşe karşı sorumluluklarının arttığı görülmüştür. Yarısından fazlasının çocuk bakımı ve eğitimine katılmak istediği ancak zaman bulamama nedeni ile katılmadığı ve yarısından fazlasının çocuk bakımı ve eğitimine katılımlarını yeterli buldukları ortaya koymuştur.

Baba rolünün çocuk gelişimi üzerindeki önemi, babaların davranışlarını ve tutumlarını fark etmelerine yardımcı olmak konusunda “Baba Destek Programının” etkisini nicel ve nitel yöntem kullanarak ortaya çıkarmayı hedefleyen araştırmanın sonucunda programın, babaların çocuk gelişimi konusunda tutum ve davranışlarında olumlu yönde değişim algıladıklarını ve farkındalıklarının arttığını ortaya koymuştur (Koçak, 2004).

2009 yılında Alibeyoğlu tarafından Baba Destek Programı (BADEP)’in etkilerini görmek; BADEP’in, babaların çocuklarına yönelik tutumlarını, çocuklarıyla olan ilişkilerine katkılarını değerlendirebilmek amacıyla 24 babanın katılım sağladığı deneysel araştırma gerçekleştirilmiştir. Uygulanan BADEP Tutum Envanteri sonuçlarına göre, özellikle Geleneksel Olmayan Roller ve Yetkeci Olmayan Tutum alt boyutlarında deney-kontrol grupları arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Programın, babaların çocuklarıyla ilişkilerinde ve sergiledikleri tutumlarda etkili olduğu görülmüştür. Programın ailelere, çocuklara ve babaların kişisel gelişimlerine, sosyal ilişkilerine de katkıda sağladığı fark edilmiştir.

Baba eğitimlerinin babaların babalık kavramı, ebeveyn tutumları ve yaşam boyu öğrenmelerine olan etkisini araştırmak üzere Şölen ve Öztan Ulusoy (2020) tarafından 2018-2019 eğitim-öğretim yılında çocuğu anaokuluna giden ve Baba Destek Programına katılım sağlamış 14 gönüllü baba ile nitel çalışma yürütülmüştür. Araştırma elde edilen veriler ışığında ortaya çıkan sonuçlarda mutlu ve sağlıklı

bireyler yetiştirmek için baba eğitimine önem verilmesi gerektiğine ulaşılmıştır. Eğitim alan babaların çocuklarıyla etkili iletişim kurma ve onlara zaman ayırmada olumlu katkı sağladığı ve daha çok çocuk merkezli düşünmeye yönlendikleri görülmüştür.

2.3.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

2011 yılında Çin Shensen bölgesinde yer alan 431 öğrenci velisinin katılımıyla gerçekleşen çalışmada erken çocukluk döneminde öğrenme konusunda Çinli ailelerin aile katılım çalışmalarına katılım durumları incelenmiştir. Aile katılım çalışmalarının sağlamış olduğu fayda ile çocuklarının bir üst basamaktaki eğitim kurumlarına hazır bulundukları arasındaki ilişki ortaya konmaya konmuştur. Bu doğrultuda ilk yıllarda ebeveynlerin okul içi katılıma oranla ev temelli katılımların daha yüksek olduğu, dil, bilişsel faaliyetler ve ev ödevlerinin okula hazırlık konusunda önemli rol oynadığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Lau, Li ve Rao, 2011).

Rimm Kaufman ve Zhang (2005) tarafından gerçekleştirilen “Okul Öncesi ve İlköğretimde Baba Okul İletişimi” konulu araştırmada, araştırmacılar ailenin sosyo - demografik özelliklerinden kaynaklanan, okul başarısı açısından risk altında oldukları düşünülen çocukların babalarının okul ile kurdukları iletişimi incelemiştir. 75 çocukla ilgili olarak aile katılım günlükleri tutmuşlardır. Araştırma sonucunda babaların 1/3’ nün öğretmenlerle iletişim içinde olmadıkları görülmüştür. Aile okul iletişiminde babalara düşen iletişim oranının % 10 olduğu, babaların okulun organize ettiği, 10 dakikadan fazla süren ve çocuğun durumunun tartışıldığı okul ziyaretlerinde yer aldıkları, babaların okulla kurduğu iletişimin evde bulunuşuyla ilişkili olduğu saptanmıştır.

Pherson ve Robinson (1990), on haftalık bir süreçte düzenlenen anne baba eğitim kursuna katılım gösteren 36 ve bu kursa katılım göstermeyen 38 anne-baba üzerinde bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırmada, kursa katılmanın, anne babaların kendilerine güven, çocuklarının davranışlarının nedenlerini görebilme, anlayışlı olabilme ve benzeri davranışlarına etki edip etmediğini ortaya koymaya

amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, bu kursa katılan anne babaların kendilerine güven duyma, çocukların davranışlarının nedenlerini görebilme gibi konularda belirgin bir şekilde ilerleme kaydettiklerini ortaya koymuştur.

McBride, Rane ve Bea (2001), erken çocukluk eğitime baba katılımını teşvik etmeye yönelik gerçekleştirdikleri çalışmalarında 26 hafta süren bir baba katılım programını risk altındaki çocukların babalarından oluşan deney grubuna uygulamışlardır. Program sonunda deney ve kontrol grubundaki babalardan elde edilen veriler değerlendirildiğinde deney grubundaki babaların eğitime katılım konusunda daha başarılı ve istekli oldukları gözlenmiştir.

Allen ve Dally (2007)'in baba katılımı çalışmalarını incelediği çalışma sonucunda, çocukların bakımı ve eğitimi ile ilgilenen babaların çocuklarının daha güvenli bağlanma gösterdikleri, ilişki boyutunda daha samimi, yakın ve destekleyici ilişkiye sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca, babalar çocukların eğitim ile ilgilendiklerinde onların okula olan olumlu tutumlarında pozitif atış olduğu görülmüştür. Babaların çocukların eğitime ile ilgilenmesi çocukların sosyal gelişimlerini de etkilemiş olup, bu çocuklar sosyal etkinliklere katılmak ve daha başarılı olmak için daha çok gayret gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Baba katılımının çocukların yetişkin hayatındaki etkisini de inceleyen çalışmada, babaları eğitimle ilgilenen çocukların yaşamın ileriki yıllarında ekonomik, kariyer ve psikolojik açıdan daha iyi durumda oldukları bulgusu ortaya konmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMA YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın problemi ve alt problemlerinin çözümüne yönelik yöntem açıklanarak; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına, verilerin toplanması ve çözümlenmesi alt başlıklarına yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu çalışmada 3-6yaş grubu çocuğa sahip olan babaların baba destek programına katılım sağlamaya neden ihtiyaç duyduklarını ve babaların baba destek programına katılım gösterdikten sonra sahip oldukları baba rolleri ve programı geliştirmeye yönelik görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçladığı için nitel araştırma yöntemine başvurulmuştur. Doğal araştırma, yorumlayıcı araştırma ve alan araştırması gibi tanımlara sahip olan nitel araştırma, kişilerin belirli olgulara yönelik yaşadıkları problemleri ya da durumları kendi düşünce, algı ve perspektifleri ile yorumlayıp değerlendirerek zengin bilgiler ortaya çıkarmasıdır (Fossey, Harvey, Mcdermott ve Davidson, 2002:718; Yıldırım ve Şimşek, 2011;Marshall, 1996: 523). Creswell'e (2002) göre ise, nitel araştırma sosyal yaşam ve insana yönelik olan problem durumlarını kendine özel yöntemler ile sorgulama, keşfetme ve açıklamaya dayalı bir araştırma biçimidir.

Bu araştırma ile katılımcıların görüşleri alınırken daha çok neden ve nasıl sorularına yanıt arandığı için nitel araştırmalar içerisinde yer alan durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışması; güncel olan, araştırmacının kontrol edemediği olgu ve olaylara yönelik derinlemesine inceleme yapılmasına olanak sağlayan ve nasılniçin sorularını temel alarak ilerleyen araştırma yöntemi olarak öne çıkmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, Yin, 2014). Bu uygulama ile de bireylerin doğal ortamlarından sunulan gerçekçi örnekler bütüncül bir yaklaşım ile ortaya konulması sağlanmaktadır.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Çalışmanın evreninin Kocaeli’nde gerçekleştirilen Baba Destek Programına katılan ve 3-6 yaş çocuğa sahip olan babalar oluşturmuştur. Nitel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmada araştırmanın yapısına uygun olarak çalışma grubu oluşturulmuştur

Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi araştırmada kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 3-6 yaş aralığında çocuk sahibi olan ve baba destek programına katılmış babalar ölçüt alınarak belirlenmiştir. Babaların farklı çalışma, yaş ve eğitim durumlarında olduğu çalışma grubu oluşturulmuştur. Böylelikle farklı eğitim seviyesinde ve çalışma koşullarında olan babaların baba katılım rollerine ilişkin yaşantıları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Babaların baba katılımları ve babalık tutumlarını geliştirmek için Kocaeli ilinin çeşitli bölgelerinde Baba Destek Programı uygulanmaktadır. Bu araştırma 3-6yaş grubu çocuğa sahip olan babaların baba katılımları üzerine odaklandığı için araştırmanın örneklemini 2019-2020 Eğitim öğretim yılında Kocaeli ilinin Derince ilçesindeki bağımsız anaokulunda yürütülen Baba Destek Programına düzenli devam eden 12 baba oluşturmuştur. Durağan olmayan sosyal olaylardan oluşan nitel araştırmalarda evreni temsil edecek düzeyde örneklem dahil edilemeyeceğinden dolayı ve nitel araştırmalarda genellemenin yapılması amaçlanmadığı için yüksek oranda örnekleme ulaşma kaygısı bulunmamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, Kuş, 2007: 125). Küçük çalışma grupları ile bireylerin özgün görüşlerin detaylı ortaya çıkartan verilere ulaşılabileceği belirtilmektedir (Baltacı,2018:244). Patton (2002) araştırmadaki nitel yöntem ile çok az sayıda insan ve olaya yönelik çok detaylı ve açıklayıcı bilgi edinme ile sonuca ulaşabileceği belirtilmiştir. Bu çalışmada da katılımcılarla detaylı görüşmeler sonucunda ayrıntılı bilgi edinmek için çalışma grubu 12 kişi ile sınırlandırılmıştır.

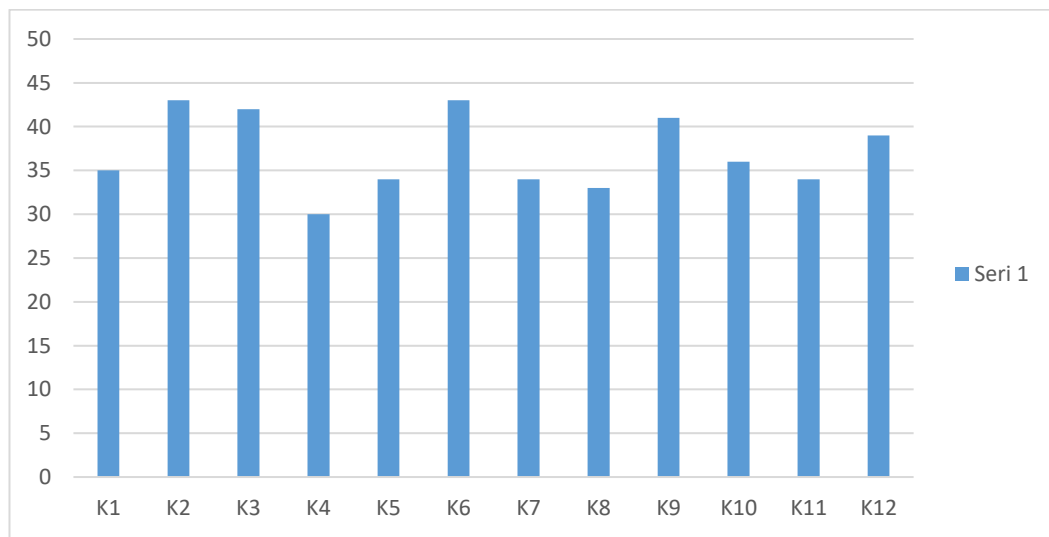
Amaçlı örnekleme tekniklerinden “ölçüt örnekleme” ve “kolay ulaşılabilir örnekleme” teknikleri nitel verilere ulaşmak için kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Veri büyüklüğünün önemli olmadığı nitel araştırmalarda, araştırmanın amaçlarını ulaşmasını sağlayacak, veriyi kapsamlı ve detaylı olarak sunma özelliği

olan örneklemin belirlenmesi gereklidir (Coyne, 1997:625; Neuman ve Robson, 2014). Bu yüzden, yaşantılarından zengin verilere ulaşılabilecek gönüllülerin araştırmaya dahil olması sağlanmıştır. Çalışma grubuna ait genel özellikleri gösteren demografik bilgiler aşağıdaki Tablo 1 'de sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Katılımcılar	Yaş Türü	Eğitim Durumu	Mesleği	Çocuk Sayısı	BADEP 'ten Önce Baba Eğitimi Alma Durumu
K1	35	Lise	İşçi	1	Hayır
K2	38	Ortaokul	İşçi	2	Hayır
K3	37	Üniversite	Öğretmen	2	Evet
K4	40	Lise	Esnaf	2	Hayır
K5	42	Lise	Esnaf	2	Hayır
K6	36	Lise	İşçi	1	Hayır
K7	38	Üniversite	Öğretmen	1	Evet
K8	38	Üniversite	Mühendis	1	Hayır
K9	45	Üniversite	Mühendis	2	Hayır
K10	43	Lise	Esnaf	2	Hayır
K11	37	Lise	İşçi	1	Hayır
K12	35	Lise	İşçi	1	Hayır

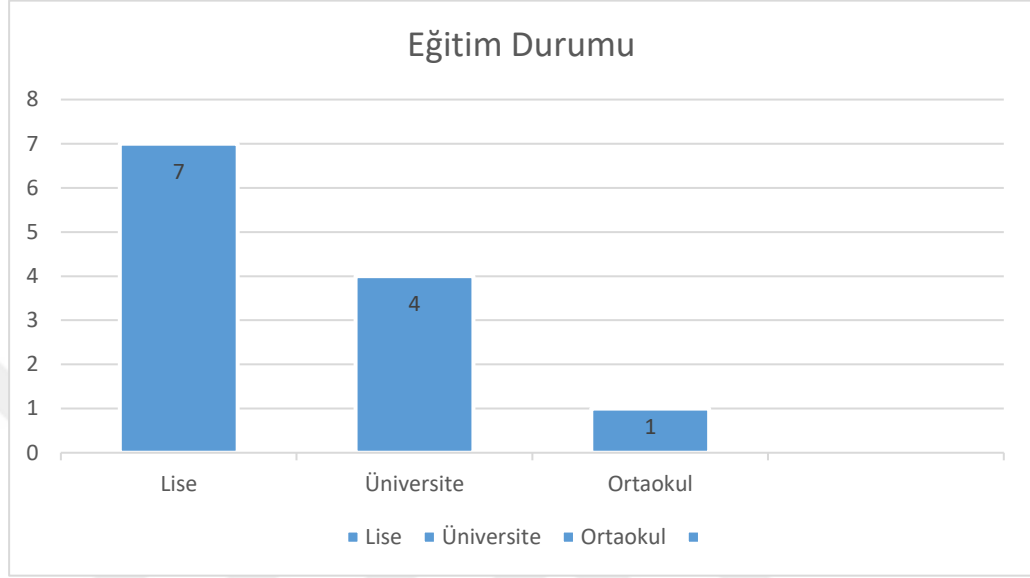
Tablo 2: Çalışma Grubunun Yaşa Göre Dağılımı

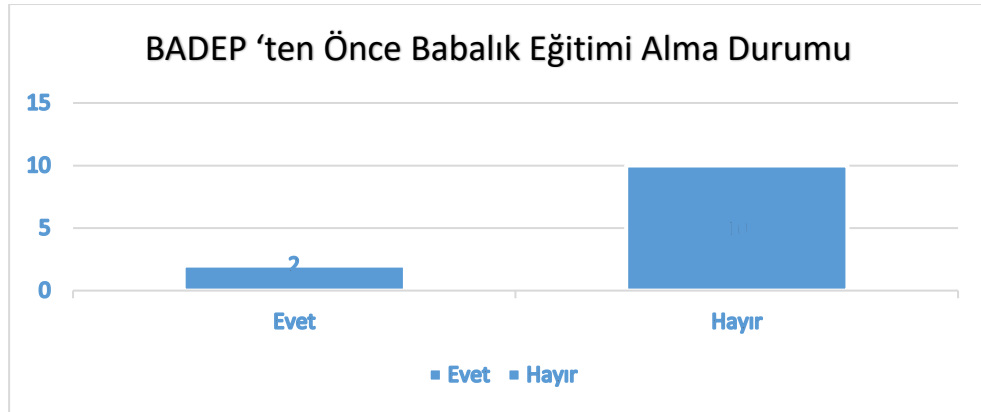
Tablo 2' ye göre katılımcıların çoğunlukla 31-40 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Eğitim Durumu

Katılımcıların eğitim durumunu gösteren Tablo 2'ye göre katılımcıların %59 lise, %33 üniversite ve % 8 ortaokul mezunudur.

Tablo 4: BADEP 'ten Önce Babalık Eğitimi Alma Durumu

Tablo 4' te yer alan bilgilere göre katılımcıların BADEP programından önce bir baba eğitimine katılım sağlayanların oranı % 17 olup, katılım sağlamayanların oranı % 83 dür.

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Verileri toplama sürecinde araştırma sorularını hazırlama, görüşme formu hazırlama, çalışma grubunu belirleme ve görüşmeleri gerçekleştirme yolları sıra ile takip edilmiştir (King,2004:14). Bu çalışmada öncelikli olarak görüşmelerde kullanmak için yarı yapılandırılmış sorular hazırlanmıştır. Sorular için 2 uzman görüşü alınarak formun geçerliliği görüşülmüştür. Programa katılım sağlayan 2 katılımcı ile pilot çalışmalar yapılmıştır. Uygulama neticesinde görüşme sorularında revize edilerek formun son haline kavuşturulmuştur. Araştırmanın verileri, baba destek programının sonlanmasından dört hafta sonra programa katılan babalara görüşme yöntemi uygulanarak ulaşılmıştır. Uygulamada, babaların gönüllü olmasına dikkat edilmiştir. Uygulama öncesinde, katılımcılara çalışma hakkında ve görüşme soruları ile ilgili bilgi verilmiştir. Daha sonra veri toplama aracı her bir katılımcının müsait olduğu zaman dilimleri belirlenerek uygulanmıştır. Görüşmeler esnasında katılımcılara sormak ya da eklemek istedikleri sorulmuştur, ardından görüşme

Tablo 5: Soruların oluşturulma ve Verilerin Toplanma Süreci

İŞLEM	TARİH	Açıklama
BADEP Programı Uygulama	1.10.2019-16.01.2020	13 haftalık program-her Çarşamba- 19.00-21.00 – Badep eğitime tarafından gerçekleştirildi.
Yarı Yapılandırılmış Soruların Hazırlanması	20.12.2019-5.01.2021	
Araştırma Soruları Uzman Görüşünü Alınması	09.01.2020-14.01.2020	İki uzman tarafından görüşlerin alınması
Pilot Uygulama	30.01.2020-1.02.2020	2 katılımcı ile 30-40 dakika sürelerde pilot uygulama gerçekleştirildi.
Yeniden Düzenleme	4-6.02.2021	

3.4. VERİLERİ TOPLAMA SÜRECİ

Çalışmanın nitel boyutu için örnekleme dahil edilen 12 baba ile yüz yüze görüşmeler sağlanmıştır. Katılımcılara görüşme öncesinde araştırmayla ilgili gerekli bilgiler sunulmuş ve görüşmelerin kayıt edileceği bilgisi paylaşılmıştır. Görüşmeler 30-40 dakika arasında değişen sürelerde gerçekleştirilmiştir.

Tablo 6: Veri Toplama Süreci-Katılımcılarla Görüşme Takvimi

Katılımcı	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
K1	03.07.2020	33 Dk.
K2	09.07.2020	35dk.
K3	14.07.2020	40 dk.
K4	22.07.2020	30 dk.
K5	27.07.2020	40 dk.
K6	29.07.2020	32 dk.
K7	5.08.2020	35 dk.
K8	11.08.2020	38dk.
K9	19.08.2020	40dk.
K10	24.08.2020	43 dk.
K11	27.08.2020	35dk.
K12	30.08.2020	40 dk.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada görüşmelerden edinilen verilerin değerlendirme aşamasında içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, veriler toplanma aşamasından sonra bunların kavramsal hale getirilerek yapılan görüşmelerin öncelikle kodlanması ve sonrasında kategorize edilerek metnin içindeki mesajların derinlemesine ve düzenli olarak incelenmesidir (Baltacı, 2019:377). Analizler yapılırken araştırmanın çalışma grubunu oluşturan babaların verdiği cevaplar ayrı ayrı sınıflandırılarak kodlanarak anlamlı bölümlere ayrılmış. Böylelikle her bir verinin kavramsal olarak neyi ifade ettiği bulunmuş. Ardından elde edilen kodlar kategorilere ayrılmıştır. Elde edilen tüm kategori ve kodlar, tablo haline getirilerek sunulmuştur.

3.6. GEÇERLİLİK ve GÜVENİLİRLİK

Bilimsel araştırmaların en önemli bir boyutu da çalışmanın ve sonuçlarının geçerli ve güvenilir olmasıdır. Nitel araştırmalar geçerliliği ve güvenilirliği sağlaması için farklı yöntemler bulunmaktadır. Nitel bir araştırmanın geçerliği ve güvenilirliğin sağlamasının inandırıcılık olarak adlandırıldığı ve inandırıcılığının alt boyutlarını inanılırlık, güvencibilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik olarak sıralandığı belirtilmektedir (Houser, 2015; Merriam, 2013).

Bir çalışmadaki sonuçlarda iç geçerlilik için sonuçlarda inanılırlığı sağlamak önemlidir. İnanılırlık için uzun süreli etkileşim, katılımcı teyidi ve uzman incelemesi yöntemlerinden faydalanılır (Holloway ve Wheeler, 1996). Bu çalışmada uzun süreli etkileşimi sağlamak için Baba Destek Programının yapıldığı okula sık sık ziyaretler gerçekleştirilerek programa katılan babalar ile iletişime geçilmiştir. Aynı ortama yapılan sık ziyaretler karşılıklı güven, samimi ve dostça ilişki oluşturmasını sağladığı gibi yanıtların sorunsuz ve eksizsiz verilmesine sebep olur (Streubert ve Carpenter, 2011). Katılımcı teyidi boyutunda ise katılımcılardan toplanan veriler özetlenerek katılımcıların görüşlerinin tam yansıtıp yansıtmadığına dair görüşleri alınmıştır. Ayrıca, sonuçlar için teyit toplantısı yapılarak verilerin analizinde ortaya konulan sonuçlara yönelik katılımcıların değerlendirilmesi istenmiştir.

Veriler analiz edilirken alan yazın sonucunda edinilen bilgiler ışıkında oluşturulan kodlar ve kategorilere yönelikte uzman görüşüne başvurulmuştur. Nitel araştırmalarda oluşturulan kod ve kategorilerin uzman görüşünden geçirilerek görüş birliği ve görüş ayrılıklarına göre hesaplamının yapılması araştırmanın geçerliliği için önemlidir (Baltacı, 2017: 5; Miles ve Huberman, 1994:64). Araştırmada elde edilen ham veriler, kod ve kategoriler eğitim bilimleri alanında uzman üç öğretim üyesinin incelemesine sunulmuş, araştırma güvencirliğinin sağlanması amacıyla üç uzmandan elde edilen görüşler, Miles ve Huberman'ın (1994) formülü (Güvencirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Bu araştırmaya özęü olarak gerçekleştirilen güvencirlik çalışmasında %90 oranında bir uzlaşma sağlanmıştır.

Çalışmanın onaylanabilir olması objektif olmasıdır. Çalışmanın objektifliği için veriler ses kaydını alınarak analiz edilmiştir. Pilot görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bulgular için kodlama ve kategori yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca, bulgular kısmında

katılımcıların görüşleri kendi ifadeleri ile sunulmuştur. Verilerin geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamada verilerin orijinal görüşlerle oluşturulması ve ayrıntılı olarak raporlanarak sonuçlara nasıl ulaşıldığının anlatılması çalışmalar için önemli kriterlerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada da verilerin nasıl analiz edildiği ayrıntılı açıklanmış ve bulgularda sonuçlara yer verilmiştir.

Nitel çalışmalarda aktarılabilirlik olarak nitelendirilen dış geçerlilik, sonuçların diğer kişi ve durumlara aktarılabilir olma durumu, uygunludur (Houser, 2015). Aktarılabilirlik için uygulanabilecek yöntemler amaçlı örneklem, ortamın ve katılımcıların ayrıntılı tanıtımıdır. Bu çalışmada da baba destek programına katılan babaların baba katılımına yönelik görüşlerini edinmek için amaçlı örneklem kullanılmıştır. Araştırmacıların deneyimleri üzerine ayrıntılı görüşler alınmıştır. Katılımcıların görüşleri ham veri olarak yorum katılmadan aktarılmıştır.

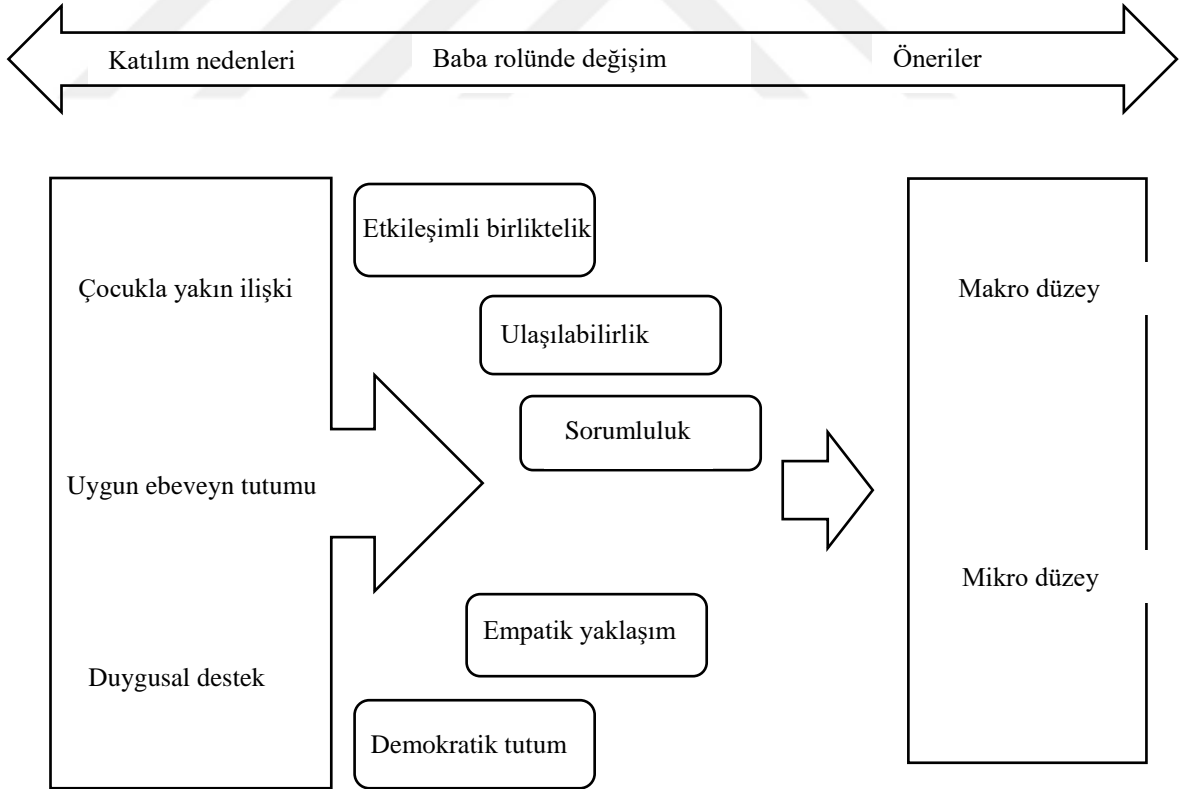
Dış geçerlilik için önemli olan bir diğer kritik husus ise araştırmanın benzer ortamlarda yeniden yapıldığında aynı sonuçlara ulaşma durumudur. Araştırma bulgularının, alan yazınında yer alan kavramsal çözümlerle uyum içinde olması da önem arz etmektedir. Aynı şekilde konu ile benzer olarak yürütülen araştırma sonuçları ile yapılan araştırma sonuçlarının birbirlerini destekler olması da dış güvenilirliği artmasını sağlar (Baltacı, 2019:381). Bu araştırmanın sonuç bölümünde, elde edilen bulguların alan yazınında yer alan kavramsal bilgiler ile desteklenerek sunulmuş olması çalışmanın geçerliliğine katkı sağlamıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt problem cümlelerinde yer alan sorulara yanıt bulmak üzere toplanan verilere dayalı olarak elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

3-6yaş çocuğa sahip olan babaların Baba Destek Programına neden katılma ihtiyacı duyduklarını, programın baba katılım rollerine ilişkin yarattığı değişim ve katkılara yönelik görüşlerini ve programa yönelik önerilerini ortaya çıkarmak için katılımcılara sorulan soruların cevaplarından elde edilen veriler içerik analizi ile incelenerek tablolar halinde sunulmuştur. Ortaya çıkan bulgulara yönelik genel bilgiler Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1: Baba Destek Programına katılım nedenleri, baba rollerinde değişim ve önerilere yönelik kategoriler

4.1. BABA DESTEK PROGRAMINA KATILIM SAĞLAMA NEDENLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmaya dâhil edilen katılımcıların Baba Destek Programına katılım sağlamadaki nedenleri “ Çocukla yakın ilişki, uygun ebeveyn tutumu ve duygusal destek“ olarak üç kategoride incelenmiştir.(Tablo 5)

Çocukla yakın ilişki kategorisi altında yer alan; güçlü iletişim, çocuğun gelişimini anlama, çocuğa destek olma, çocuğu tanıma, davranışlarını anlama, etkili ve kaliteli zaman geçirme kodları incelendiğinde babaların çocuklarıyla ilişkilerini doğru ve güçlü bir zemin üzerine kurmak istedikleri ile ilgili ihtiyaçlarının ön plana çıktığı görülmektedir.

Uygun ebeveyn tutumları kategorisinde; klasik-geleneksel yöntemden uzaklaşma, kendi anne-babalarında görülen davranışları sorgulama, günümüzün çağında baba olma, profesyonel ve bilimsel yaklaşım ile çocuğa yaklaşma, yapılan davranış ve tutumların doğruluğundan emin olma ve kendine güven duyarak babalık rolünü gerçekleştirme kodları ile bilinçli ebeveynliğin ön plana çıktığı görülmektedir.

Duygusal destek kategorisinde ise babaların mükemmeliyetçi, asabi, sinirli olma duygu durumları ile başa çıkma, aile içi çatışma, disiplin, sınır koyma, problem çözmeye yönelik kodları incelendiğinde babaların duygu durumlarını yönetme mekanizmalarındaki yetersizliğe karşı destek ihtiyacına gereksinim duydukları görülmektedir.

“3-6yaş babaların Baba Destek Programına katılım sağlama nedenlerine” ilişkin bulgulara ait kategori, kod ve alıntılar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların Baba Destek Programı Katılım Nedenleri

Kategori	Kod	Alıntı
Çocukla Yakın İlişki	Güçlü iletişim Çocuğun gelişimini anlama Çocuğu tanıma Çocuğa destek olma Davranışlarını anlama İlişkiyi geliştirme Etkili ve kaliteli zaman geçirme	Çocuğumla daha kaliteli zaman geçirebilmek için, onların tavırlarını, davranışlarını daha iyi yorumlayabilmek için, destek amaçlı olarak katılmak istedim. (K4) Çocuğumuza zor vakit ayırabiliyordum. Çocuğumla olan ilişkiyi güçlendirmek için öğretmenimizin de isteği ile bu programa katıldım. (K7)
Uygun Ebeveyn Tutumu	Klasik-geleneksel yöntemden uzaklaşma Kendi anne-babalarında görülen davranışlar Günümüzün çağında baba olma Profesyonel ve bilimsel yaklaşım Davranış ve tutumların doğruluğundan emin olma Kendine güven Bilinçli ebeveynlik	Ben bilimsel ve ilimsel faaliyetlere önem veren bir insanım, bilgiye önem veririm, o yüzden bu programa katılım sağlamak istedim.(K3) Çocuğuma karşı olan davranışlarımda neleri yanlış yapıp neleri yanlış yapıyorum bilimsel olarak görmek istedim.(K6) Klasik yöntemler haricinde bir şeyler öğrenmeyi, yaptıklarımız doğru mu yanlış mı onu tespit etmek istedim. (K3)
Duygusal Destek	Mükemmeliyetçilik Asabi, sinirli olma Tavizkar olma Duygu durumları ile başa çıkma Aile içi çatışma Problem çözme	Ben çocuğuma karşı biraz asabiyim. Çocuğumla çatışma yaşıyorduk. Onun davranışları ile başa çıkmada kendimi yetersiz hissediyordum. (K8) Çatışmalardan kurtulmak, çocuğuma karşı, özellikle yaramaz ve zor zamanlarda nasıl davranmam gerektiği ile ilgili kendimi geliştirmek, çözüm yolları bulmak için bu eğitim bana cazip geldi. (K8)

4.1.1. Çocukla Yakın İlişki

Çocukla yakın ilişki boyutunda 3-6yaş çocuğa sahip olan babaların Baba destek programına katılma nedenleri olarak babaların çocukların gelişimi ve davranışlarını daha iyi anlama, çocuklarını tanıma, onlarla aralarındaki ilişkiyi güçlendirme yönünde destek alma ihtiyaçlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Buna uygun olarak da katılımcıların görüşlerinden bazıları şunlardır:

K6: Çocuğum ile olan ilişkiyi doğru şekilde kurup kurmadığımı görmek için katıldım.

K7: Çocuğumuza zor vakit ayırabiliyordum. Çocuğumla olan ilişkiyi güçlendirmek için öğretmenimizin ve eşimin isteği ile bu programa katıldım.

K5: Böyle bir programa, çocuğumuza daha iyi bilgi verebilmek, onun gelişimine destek sağlayabilmek için katılmayı düşündüm. Hem detaylı bilgiyi hem de çocuklar hakkında bildiğimiz bilmediğimiz şeyleri daha iyi öğrenmek açısından bu programa katıldım.

Çocuklar ile güçlü iletişim kurma becerilerine katkı sağlama ve onlarla etkili bir şekilde kalite zaman geçirmeye yönelik tecrübelerini geliştirmek de babaların programa katılım sağlama nedenleri arasında görülmektedir. Katılımcılardan (K1)'i bu konudaki görüşlerini şu şekilde paylaşmıştır:

K1: Broşürü gördüğümde bir şeylerin muhakkak eksik olduğunu düşündüm. Çocuğumla daha iyi iletişim kurabilmenin, daha iyi kaliteli zaman geçirebilmenin yollarını öğrenmek için katılmak istedim.

4.1.2. Uygun Ebeveyn Tutumu

Baba destek programına katılım sağlamada katılımcıların klasik yöntemlerden sıyrılıp bilimsel ve profesyonel yaklaşım ile babalık rollerini gerçekleştirmek istediklerini görmekteyiz. Katılımcılar çocuk yetiştirme de kendilerine güven duyarak hareket etme gereksinimi duymaktadırlar.

K6: Çocuğuma karşı olan davranışlarımda neleri yanlış yapıp, neleri yanlış yapmıyorum bilimsel olarak da görmek istedim.

K3: Çocuğumuz için daha farklı bir şeyler yapabiliriz diye düşündüm...daha bilimsel ve ilimsel olarak yaklaşabiliriz, davranışlarımızda farklılık oluşturabiliriz diyerek programa katılmaya karar verdim.

Programa katılım nedenleri arasında çarpıcı olarak ortaya çıkan bir husus, katılımcıların geleneksel yöntemden uzaklaşmak istemeleridir. Kendi anne-babalarının yaklaşımlarından etkilenen babalar, aynı zamanda onların tutumları ile ilgili bazı yanlışlıklar olduklarını da düşünmektedirler. Günümüz çağı ile kendi çocukluk dönemleri arasındaki farklılığın farkında olan katılımcıların kendilerini modern çağda baba olma rolünü desteklemek için bu programa katılım sağlamak istedikleri görülmektedir.

K2: Biz babalarımızdan annelerimizden öğrendiğimiz bazı şeylerin, doğru bildiklerimizin yanlış olduğunu fark etmeye başladım. Çocuğa davranışlar olsun, onun isteklerine cevap vermeler ya da onun istemediklerini ona yaptırmaya zorlamaların rahatsız edici olduğunu fark ettim.

K3: Bizim ailemizden veya büyüklerimizden görmediğimiz şeylerle ilgili fikir sahibi olabiliriz, istifade edebiliriz diye programa katılmaya karar verdim.

Geleneksel dönemde ailelerin otoritesinde çocuk yetiştirildiği ve çocukların fikirlerinin alınmadığı katılımcı tarafından belirtilmiştir. Katılımcılar rahatsız oldukları bu tutumdan uzaklaşmak ve çocuklarına karşı doğru ebeveyn tutumları sergilemek istemektedirler. Bu konuda K2'in görüşü şu şekildedir:

K2: Biz çocukluğumuzda anne baba ne derse hep onun hareketine, onun yönlendirmesine göre gittik. Doğal olarak çocukların fikri, bizlerin fikirleri çocukken sorulmadı. Ben neyi doğru yapıyorum, yeni yanlış yapıyorum görmek için katılmak istedim.

Özetle, babalar bilinçli ebeveyn olma isteklerini bildirmiş olup babalık rollerini profesyonel destek ile güçlendirmek istemişlerdir.

4.1.3. Duygusal Destek

Babaların çocuk yetiştirmede zorlandıkları başka bir husus olarak duygularını kontrol etme problemi karşımıza çıkmaktadır. Babalar, çocuk ilişkilerinde yaşadıkları duygu durumlarını şu şekilde aktarmışlardır:

K8: Ben çocuğuma karşı biraz asabiyim.

K9: Ben taviz veren bir babayım. Benim babamla yaş farkım biraz fazla... Ben babamla hiçbir şey yapmadım. O yüzden ben çocuğum ne istersen onu yaparım açıkçası, şimdiye kadar onu hiç kırmadım.

K10: Ben biraz saldırgan, mükemmeliyetçi bir insanım. Çocuğum ile olan ilişkimde de onun her şeyi mükemmel yapmasını beklerdim. Hatayı kabullenemem, hemen agresif oluyorum. Mesela bir şey yapacak yapamıyor, benim tavrım değişiyor.

İş yoğunluğu, yorgunluk gibi etkenlerle beraber babalar çocukların davranışlarıyla başa çıkmada problem yaşadıklarını belirtmişlerdir. Çocukların davranışlara nasıl cevap verecekleri hususunda kendilerini yetersiz hissetmektedirler.

Katılımcı (K8) konuya yönelik görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

K8: Genel olarak işte çalışıp eve gittiğimizde, dinlenelim isterdim. Çocuğun yaramazlıkları, hareketliliği baskın oluyordu ve hırçınlıkları oluyordu. Ona nasıl davranacağım konusunda zora düşüyordum. Çocuğumla çatışma yaşıyorduk. Onun davranışları ile başa çıkmada kendimi yetersiz hissediyordum.

Çocukların davranışlarıyla nasıl başa çıkacakları konusunda kendini yetersiz hisseden babalar, program sayesinde çatışma ortamından kurtulmayı beklemektedirler.

K8: Bu çatışmalardan kurtulmak, çocuğuma karşı, özellikle yaramaz ve zor zamanlarda nasıl davranmam gerektiği ile ilgili kendimi geliştirmek, çözüm yolları bulmak için bu eğitim bana cazip geldi.

Duygularını kontrol etmede sorun yaşayan babalar, aile içinde çatışma ortamının oluşmasına sebep olmaktadır. Baba destek programı sayesinde, katılımcılar duyguları kontrol etmeyi başardıklarını ve aile ilişkilerinin olumlu etkilendiğini belirtmişlerdir.

K9: Tavizkar baba olmam, evde eşimle sorun haline dönüştü. Genelde bu durumla ilgili hep sorun, çatışma yaşıyorduk. Bu duruma yönelik destek sağlayabilmek için programa katılmayı düşündüm.

K10: Program sayesinde çocuğumla ve ailemle olan ilişkiye olumlu katkı sağladı. Duygularımı kontrol etmeyi öğrendim.

Özetle, yapılan araştırmada katılımcıların programa katılım nedenleri arasında duygusal desteğe olan ihtiyaçlarının ön plana çıktığı görölmektedir.

4.2. BABA DESTEK PROGRAMINA KATILIM SAğLAYAN BABALARIN BABA ROLÜNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNE AİT BULGULAR

Baba Destek Programının babaların babalık rolleri üzerindeki görüşleri “ Etkileşimli Birliktelik, Ulaşılabilirlik, Sorumluluk, Empatik Yaklaşım ve Demokratik Tutum” olarak beş kategoride incelenmiştir.(Tablo 6)

Tablo 8: Baba Destek Programına Katılım Sağlayan Babaların Baba Rolüne İlişkin Görüşleri

Kategori	Kod	Alıntı
Etkileşimli Birliktelik	Oyun ve oyunun önemi Doğa- Dışarı etkinlikler-Park Keşfin gücü, yeni yerler keşfetmek Kitap okuma, çizim- boyama etkinlikleri Çocuk merkezli Hareketli oyunlar Etkileşimsel aktiviteler Aktif katılım-Birebir etkileşim Oyuncak seçimi(yeniden üretme)	Program sayesinde farklı etkinlikler de öğrendim. Hocamız bize çizim oyunları, etkinlikleri veriyordu. (K4) Şimdi aile yönelik, çocuğum aktif olacağı, keyif alacağı yerlere tercih ediyoruz.(K9)
Ulaşılabilirlik	Keyifli zaman, kaliteli zaman Keşfetmek, birlikteliğin keşfi Ortak alan, babanın varlığı Cinsel eğitim Sakinleştirme, Sorularını cevaplama, çocuğu dinleme Çocukla konuşma, iş yoğunluğu	Eve geldiğim zaman yine zaman aynı, mesale atıyorum 2 saat iki buçuk saat görüşürüz ama bu iki buçuk saatim daha büyük bir kısmı çocuğumla beraber ,oyunla geçiyor (K1)
Sorumluluk	Yeme içme, giyinme-üst değiştirme Beslenme, büyütme Üst örtme, sözünü tutma, ortak sorumluluk Uyku rutini, anne etkisi	Gece kalktığımızda çocuğumuza şefkatli yaklaşım, bir baba olarak ilgilenin. bu yaptığım davranışın yerinde bir davranış olduğunu, bunu sürdürmem gerektiğini anlamış oldum. (K3)
Empatik Yaklaşım	Çocukluğa dönüş-çocuklaşmak Birbirini anlama, duyguları anlamak Çocuğun hisleri,düşünceleri Çocuğun varlığı, çocuğun istekleri Eşlerarası ilişki,destek Çocuğun dili Çocuğun duyguları İletişim dili, göz teması	Orada da çocuğun üstünde babanın da varlığını hem babaya hissettiren hem de çocuğa hissettiren bir deneyim yaşamamıza, öğrenmemize vesile oldular. Bu bilinci geliştirdiler(K4)
Demokratik Tutum	Ortak karar, dinleme İlgi-Yakınlık- Sevgi, karşılıklı anlayış Fikir alma,yönlendirme Tartışma, istekleri üzerine düşünme-konuşma, denge, çocuk hakları Ailedeki bireylerin görüşünü alma Çocuğun birey olduğunu kabullenme	Kimi zaman çocuğumun dediği yanlış olabilir ama ona onun yanlış olduğunu anlatarak yönlendirmem gerektiğini anladım. Bu programdan öğrendiğim en büyük bir şey bu oldu. Konuşuyorum, evet bu dediğin yanlış acaba böyle yapsak daha mı güzel olur gibi konuşmanın daha mantıklı olduğunu gördüm. (K2)

4.2.1. Etkileşimli Birliktelik

Programa katılan babaların baba katılım rollerine dair etkisini görebildiğimiz kategorilerden biri etkileşimli birliktelik durumudur. Program babalara, çocuklarıyla etkileşim içinde zaman geçirmenin önemini fark etmelerini sağlamıştır. Babalarla yapılan görüşmeler neticesinde babalık rollerine ilişkin görüşlerinden bahsederken etkileşimli, birlikte vakit geçirme kodunun öne çıktığı görülmektedir. Buna dair babaların görüşlerine ait alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

K6:Çocuğumla etkileşim içinde olduğumuz oyunlar oynamaya özen göstermeye başladım.

K4:Oyun oynamada nasıl oynanacağını öğrenmiş oldum, onların anlayabileceği bir dilde, onların yaşlarına uygun, onların kurallarıyla, belli bir standartlarda neler yapmamız ve nasıl oynamamız gerektiğiyle ilgili ileri yol kat ettim program sayesinde.

K10: Çocuğumla birlikte ses oyunları oynamayı, hayvan taklitleri ile hayal gücüne dair oyun kurmanın zevkini kurstaki ödevlerimiz sayesinde öğrendim.

Çocuklarıyla etkileşim içinde vakit geçirmenin farkında olan babaların bir diğer kullandığı kodlar arasında ev içi etkinlikler, oyun oynama ve farklı etkinlik türlerini beraber yapma yer almaktadır. Programın babaların ev ortamında çocuklarıyla nasıl vakit geçirebilecekleri yönünde onlara destek sağladığını ve onları zenginleştirdiğini yapılan betimlemler ile de görmekteyiz.

K4: Program sayesinde farklı etkinlikler de öğrendim. Hocamız bize çizim oyunları, etkinlikleri veriyordu. Özellikle ailece etkinlik yapabileceğimiz,, hepimizin katılım sağlayabileceği etkinliklerden her hafta sürekli bize öğretilirdi, biz de onları uygulardık.

K5: Çocukla yapabileceğim etkinlikler açısından program beni zenginleştirdi. İplerle etkinlikler yapmaya, birlikte resim yapmaya, evde bile saklambaç oynamayı, çubuklardan farklı şekiller oluşturma...

K9:Hayvanları tanımak, tombala tarzı oyunlar, hayvan ve rakamları eşleştirdiğimiz, --- harflerle oluşturduğumuz oyunlar gibi bu tarz ailecek hep birlikte oynadığımız oyunlarla kaliteli zaman geçirmeye başladık.

Baba destek programın, çocuklarının birlikte düşünme, problem çözme, keşfedici ve yaratıcı düşünme becerilerine katkı sağlayacak sanat etkinlikleri yapmalarına katkı sağladığını katılımcıların görüşlerden anlamaktayız. Tüketim

alışkanlığına dikkat çeken katılımcı(K8), çocukların yeni oyuncak almak isteklerine karşı birlikte eski oyuncakları dönüştürerek yeniden bir şeyler tasarlamının ve üretmenin keşfini çocuğuyla birlikte yaşadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların paylaşımlarına aşağıda yer verilmiştir:

K3: Program bize almak, tüketmek yerine olanlardan bir şey yap, mevcut olandan bir şey çıkarmayı öğretti. Böylece çocuğumla kafa yorarak, düşünerek, etkileşim kurarak yeni şeyler tasarlamayı öğrendim.

K5: ...resimlerle farklı keserek birleştirerek kendimize göre yeni şeyler oluşturmaya başladık.

K6: Çocuğumla resim yapmanın keyfini öğrendim. Basit gibi görünüyor ama kurstan önce çocuğum ile sulu boya yapmamıştım. Etkinlik konusunda kendimi çok geliştirdim, ailece oynayacağımız oyunlar tasarlıyoruz. Eski eşyaları bir araya getirip tasarımlar yapmaya başladık.

Program ile bazı babalar çocuklarıyla rutin olarak gerçekleştirdikleri etkinliklerinin çocukların gelişimine katkısını bilimsel ve pedagojik açıdan doğruluğunu görmüşlerdir. Örneğin; K2, eğitimde çocuklara her gün babaları tarafından masal/kitap okuma ödevi verildiğini belirtmiş ve kendisinin program öncesinde de bazı akşamlar kızıyla kitap okuyarak onu yatırdığını söyledi. Babaların çocukları ile etkileşimde doğru uygulamaları görmeleri onları mutlu etmiş ve yaptıkları etkinliklerin devamlılığını sağlamıştır. K2 bu konuda şunları ifade etmiştir:

K2: Yaptığım doğru olduğunu görmek sevindiriciydi. Artık daha sık yapıyorum. Kursu katılan diğer babalardan da kurs sayesinde çocuklarıyla kitap okuma rutini kazandığımı duydum.

Program sayesinde, katılımcılar ev ortamında çocuklarıyla gerçekleştirdiği etkinliklerden yetersiz olanlarını keşfetme imkânı bulmuşlardır. Özellikle program öncesinde babaların, çocukla yan yana olmanın birlikte zaman geçirmek olduğu düşüncesine sahip olduğu görülmüştür. Program ile babalar çocukla zaman geçirmenin, etkileşim içinde birlikte bir şeyler yapmak olduğuna dair değişim yaşadıkları görülmüştür. Kursta verilen ev ödevleri ile babalar çocuklarıyla etkili zaman geçirmenin yollarını pekiştirmişlerdir.

K6: Önceden benim için çocuğumun tablette, benim telefonda yan yana oyun oynayarak takılmamız çocuğum ile ilgilenmekti. Çocukla zaman geçirmenin, oyun oynamanın bu olmadığını öğrendim.

K5:Oyun oynayacaksam genel olarak toplu, koşmalı ya da boğuşma gibi etkinliklere en fazla yapardım. Daha çeşitli etkinlikler öğrendim.

K10: Annemiz yemek hazırlarken çocukla ilgilenmek benim sorumluluğum da daha çok oluyordu. Bu vakitlerde çocuğumla bereber vakit geçirirken biz televizyonu açıp çizgi film izlerdik. Benim arada telefonla ilgilendiğim olurdu. Televizyon izlemek çocukla vakit geçirmenin olmadığını acı olarak öğrendim.

Ev içi etkinliklerinin yanı sıra babalar dışarı etkinlik türlerinde de zenginleşme yaşamışlardır. Dışarı etkinliklerinde de etkileşim ve birlikte zaman geçirmenin önemini fark etmişlerdir.

K5.: Dışarı etkinliklerine daha çok yer vermeye başladık. Dışarıda çocuklarımla keşifler yapmaya başladık. Gözlemler yapıyoruz. Dışarıda gördüklerimizle oyunlar oluşturup kendi oluşturduğumuz oyunlar ile keyifli vakit geçiriyoruz. Top oynamak gibi etkinlikleri de sıkça yaparız.

K7: Orman alanı bizim keyif aldığımız yerlerden biri, koşu da yapıyoruz, hayvanlarla ilgili sohbet ediyoruz, yaprak koleksiyonu oluşturduk. Çocuğumun aldığı keyfi de onun yüzünde görebiliyorum.

K9: Çocuğumla dışarı etkinliklerimiz de en favorimiz bu sıralarda yürüyüş alanını gitmek, koşu yapmak, yaprak toplamak. Bu yapraklarla eve gidince de matematikten tutun resime yönelik bir çok etkinlikte kullanmayı keşfettik.

Çocuklarla dışarıda yaptıkları etkinlikleri program kapsamında gözden geçirme imkânı bulan babalar, uygulamalarındaki yetersizlikleri fark etmişlerdir. Çocuğuyla daha sık oyun havuzuna götüren K2, programdaki eğitmenin oyun havuzu yerine ormana yürüyüşe, dağda keşfe, deniz kenarında martılara yem verme gibi etkinlikleri çocuklarla gerçekleştirmenin daha zevkli ve etkileşimli olacağını belirtmesi katılımcıya “niye ben çocuğumla bunu yapmıyorum” diye kendini sorgulatmıştır. Babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri etkinliklerdeki değişime aşağıda yer verilmiştir.

K1: Çocuğumu AVM gibi, paralı oyun alanlarını götürmek benim için iyi babalıktı. Kurs ile çocuğum ile yapmam gereken etkinliklere yönelik farkındalığım gelişti. Dışarıda vakit geçirmek, doğa içinde olmak, doğada ya da dışarıda gördüklerimiz ile oyun kurma, konuşma yani doğal oyun alanlarında çocuğumla daha keyifli zaman geçirebilmemi sağladı.

K9: Çocuğumla dışarı çıkacaksa ben kum havuzu, top havuzu gibi yerlere çocuğumu götürmeyi tercih ederdim. Kurstaki hocamız doğada oynayabileceğimiz oyunların öneminden bahsetti, hayvanları gözlemlemek, ağaç dikme etkinliği de çocuklarla yapılabilecek etkinlikler olduğunu fark etmemi sağladı kurs.

Program çocuklarla geçirilen zaman ve etkinlikler de çocuk merkezli düşünebilme ve hareket edebilme becerisini de katılımcılara kazandırmıştır. Katılımcılardan, program öncesinde aile etkinlik planı yaparken kendi keyif alacağı alanları tercih ederken, programdan sonra çocuklarıyla birlikte keyif alacakları, çocuk merkezli etkinlikler gerçekleştirecekleri yerleri tercih ettiklerini belirtmiştir(K7). Buna yönelik belirtilen görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

K7: Şimdi daha çocuğuma yönelik, çocuk merkezli etkinlikleri tercih ediyoruz...Aileme yönelik, çocuğum aktif olacağı, keyif alacağı yerlere tercih ediyoruz. Gitmeyi tercih ettiğim yerde ya çocuğumla gezinti yapabileceğim ya da onunla daha çok etkileşim kurabileceğim yerleri tercih ediyorum.

K9: Yarım saat çocuğumu alıp parkta sallanmanın, hatta onunla beraber sallanmanın zevkin yaşadım. Onunla beraber güzel vakit geçirmenin, ona yönelik vakit geçirmenin önemini bu programda yapılan paylaşımlar ile daha iyi anladım.

Programın bir başka etkisi, programdan önce babalar çocuklarıyla dışarı alanda oyun oynarken başkalarının görüşünden rahatsızlık duyacakları için kendilerini huzursuz hissettiklerini belirtmişlerdir. Program ile baba-çocuk etkileşimin faydalarını görmek bu rahatsızlıktan kurtulmalarını sağlamıştır. Katılımcı (K9) görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

K9: Bizim toplumumuzda maalesef, ben parkta çocuğumla kaydığım zaman karşıdaki adamın tuhaf bakışı ile karşılaştım. Ben yanlış bir şey yapmıyorum ki, çocuğumla eğleniyorum. Program sayesinde çocuğumla kim ne der demeden çocukça vakit geçirme cesaretim arttı.

Genel olarak, katılımcılar çocukları ile etkileşimle zaman geçirmede programın kendilerine farkındalık kazandırdığını belirtmişlerdir.

K3: Hepimiz için güzel zaman oluşmasını sağladı. Yeni bir bilinç uyandırdı.

K4:Çocukla yapacağımız etkinlik ödevleri benim için bir kazanım oldu, çok yararını gördüm.

K5: Farklı çalışmalarla çocuğumla daha keyifli zaman geçirmeyi öğrendim.

4.2.2. Ulaşılabilir Olma

Ulaşılabilir olma kategorisinde, genel olarak babanın çocuğu üzerinde varlığını anlaması ve pekiştirmesi; çocuğun, babanın varlığına ihtiyaç duyması yer almaktadır. K4'nin konuya yönelik görüşleri şu şekildedir:

K4: Çocuğun üstünde babanın da varlığını hem babaya hissettiren hem de çocuğa hissettiren bir deneyim yaşamamıza, öğrenmemize vesile oldular. Bu bilinci geliştirdiler.

İş dönüşü yorgunluğuna ya da bir işle meşgul olma durumuna rağmen çocuğu dinleme, sorularına cevap verme, çocuğu anlama, ortak alan oluşturma ve birlikteliğin keşfini yaşamaya yönelik ortaya çıkan kodlamalar ile programın babaların ulaşılabilir olma durumlarında farkındalık kazandığını göstermektedir. Katılımcılar görüşlerini şöyle aktarmışlardır:

K8: Eve ben gittiğimde dinleniyorum dediğimde çocuğum hırçınlaşırdı ve ikimizde çok çabuk kızgın olurduk. Bu programa katıldıktan sonra gördüm ki çocuk bir şey istediğinde, ben ona 10 dakika bile ayırdığımda, keyifle onun isteğini yerine getirdiğimde, 10 dakika sonunda çocuk rahatlıyor, yumuşuyor ve sonra beni rahat bırakıyor.

K.:5: Yorgun olmam çocuğuma hafta içi az vakit ayırmamın, ilgilenmemin doğal ve normal bir sonucu gibi düşünüyordum. Şu an çok üzgünüm geçen zaman için.

Ulaşılabilir olan babalar, çocukların ne istediklerini daha iyi anlamaya başladıklarını ve çocuklarının ihtiyaçlarının giderilmesi ile karşılıklı daha sağlıklı vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir. Babalar, çocukların baba özlemi ve babayla etkileşim ihtiyaçlarına karşılık verdiklerinde, çocuklarında babaların yorgunluğunu anlama ve kendilerine zaman ayırma konusunda anlayış gösterdiklerini paylaşmışlardır. Babayla geçirilen kalite zaman ile doyum sağlayan çocuklar bireysel alanlarına çekilip, kendi başlarına da keyifli zaman geçirmeyi sürdürmektedir. Sonuç olarak, ulaşılabilir olma durumu baba ve çocuk arasında yaşanan çatışma ve olumsuz duygu durumu oluşmasına engel olmaktadır. Buna yönelik babaların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

K8: Daha önceden karşılıklı zıtlaşmamız oluyordu, birbirimizi anlamıyorduk, birbirimize zıgın oluyorduk. Şimdi on dakikalık bir zaman dilimi her ikimizi de rahatlatıyor.

K1: Çocuğum birlikte bir şeyler yapıyorsak ya da yapmışsak belli bir zaman sonra belli bir şeyden sonra kendi oynamaya başlıyor. Hani doyuyor, onu hissedebiliyorum.

Yapılan görüşmeler ile özellikle kız çocuğuna sahip babaların çocuklarıyla farklı cins olma durumu kısıtlayıcı faktör olarak gördükleri ortaya çıkmıştır. Program ile kız çocuğu babaları, çocuklarına daha çok konuda destek sağlama konusunda farkındalık kazanmıştır. Yapılan etkinliklerde çeşitlilik arttığı gibi ulaşılabilir olma durumlarında da artış olduğu görülmektedir. Babalarla yapılan görüşmede K2'in ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

K2: Benim çocuğuma kız çocuğu değil de onun benim çocuğum olarak görmem gerektiğini daha fazla onunla vakit geçirmem gerektiğini anladım. Mesela çocuğumla birlikte hiç alışverişe çıkmıyordum. Annesinin sanki ona bunu yapması gerektiğini düşünüyordum. Kız ya da erkek çocuğumun olması yapılacak etkinlikleri ya da sorumluluklarımızı etkilememesi gerektiğini öğrendim.

Cinsiyet eğitimi konusunda babalara doğru yaklaşım kazandıran baba destek programı, katılımcılara çocukların cinsiyet gelişimlerine ilişkin destek olmalarını sağlamıştır.

K1: Benim kız çocuğum var. Farklı cinsiz ve bu programda cinsellik yönünde de çocuğuma nasıl davranmam gerektiğini, ona hayatın gerçeklerini nasıl anlatmam gerektiğini, bazı şeyleri saklamamam gerektiğini, onun gelişimi için cinsiyet açısından da nasıl davranmam gerektiğini öğrendim, bu konularda çok ileriye gittik.

K6: Cinsel eğitime ilişkin, çocuğa nasıl yaklaşmamız gerektiği, neler söylememiz gerektiğini öğrendim. Çocuk cinsel organına dair soru sorduğunda detaya girmeden abartmadan bilgiler vermeliyiz bunları fark ettim. Bu konuda da çocuğumun yanında olmayı, onu desteklemeyi öğrendim.

Sonuç olarak, katılımcımızın görüşünde paylaştığı gibi “ Bir babanın varlığının çocuğun üstündeki etkisi bir anne kadar güçlüdür. (K4) ”, babalar, hem annenin hem babanın çocuk üzerindeki etkisini görmüşlerdir. Baba destek programı, babaların çocuklara karşı ulaşılabilir olmalarını sağlayarak babanın çocuk üzerindeki etkisine olumlu katkı sağlamıştır.

4.2.3. Sorumluluk

Yapılan görüşmeler neticesinde ortaya çıkan yeme-içme, giyinme, üst değiştirme, beslenme, üstünü örtme, uyku rutini gibi kodlamalar ile babaların çocuklara yönelik sorumluluklar aldığını görmekteyiz. Özellikle program ile çocuğa ait sorumlulukların ebeveynler için ortak sorumluluklar olduğu bilinci katılımcılarda yaygınlaşmıştır.

K1: Çocuğum yeme içme, giyme, üst değiştirmesiyle daha çok annesi ilgileniyordu. Ben de destek oluyordum. Bu daha önce benim bilimcinde de vardı, evet, çocuk ortak beraber yapmamız lazım. Ama özellikle buradan aldığımız eğitimle bunların tek annenin değil de babanın da muhakkak yapması gerektiğine net karar verdim Bu bilinç yerleşti.

K8: Bizim evde çocuğumuzun sorumlulukları daha çok anneye aittir. Programda hocamız çocuğumuza ne şekilde davranabiliriz, ne şekilde giyinmesine yardımcı olabiliriz, çocuk nasıl babaya özeniyor, neler yapıyor, anneden neler alıyor bunların hepsini bize hocamız söylerdi. Ben de çocuğuma karşı sorumluluklarımı arttırmam gerektiğini anladım.

Yapılan bazı görüşmeler de babalar program öncesi de çocuklara yönelik sorumluluk aldıklarını belirtmişlerdir. Program ile yaptıkları davranışların doğruluğunu görmek babalara özgüven sağlamıştır. Sorumluluk kategorisine ait katılımcı (K10)'un görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

K10: Çocuğumun istediği her şeyde ben sorumluluk alırım, istemesinde tabi ki belli bir sınır var, her şeyi de yapamayız. Gün içinde herhangi bir durum olduğunda işim yakın olduğu için hemen müdahale etme sorumluluğum var. Hastane işi varsa götürürüm.

Ataerkil toplum yapımız, babaların çocukların sorumluluklarını paylaşmaya yönelik olumsuz etkisi de görüşmeler neticesinde ortaya çıkan bulgulardan biridir. Bu konuda K1 'in görüşü şu şekildedir:

K1: Normalde ataerkil bir toplumdaki geliyoruz, çocuğumun yeme içme alt değiştirme hepsini anneye yüklüyoruz. Bunun böyle olmadığı bilincine vardım.

Program ile çocuklara verilen sözün tutulması yönünde de babalara olumlu katkı sağlandı. Baba destek programına katılım sağlayan babanın belirttiği üzere, programda yer verilen etkinlikler ile katılımcılar davranışlarının sonuçları ile yüzleşme fırsatı bulmuşlar ve çocuğun gözünden olayları incelemişlerdir. K4 bu konuda şunları ifade etmiştir:

K4: Normal şartlarda ben seni bu hafta sonu tiyatroya götüreceğim dediğimde ve hafta sonu geldiğinde kızım çok yorgunum gitmeyelim dediğim olurdu. Programdaki etkinlik ile bunu yapmak zorunda olduğumu anladım”.

4.2.4. Empatik Yaklaşım

Yapılan görüşmelerde ortaya çıkan duyguları anlama, çocuğun varlığı, çocuğun istek ve davranışları, çocukla iletişim dili, göz teması, birbirini anlama, çocuğun hisleri- düşünceleri ve çocukluğa dönüş kodları babalık rolüne katkıda empatik yaklaşım kategorisini ele almayı sağlamıştır.

K10: Program ile çocuğumu dinlemeyi, onların beyninin nasıl çalıştığını, onlara nasıl yaklaşmamız gerektiğini kavradım. Bu programın bize en büyük katkısı bu oldu benim açımdan. Onlar gibi düşünmeyi öğrendim. Empati becerim gelişti.

K4:çocuğumla empati yapmam, çocuğumu anlamak çok önemli, ona böyle yaklaşmamız gerekiyor. Ayrıca onun duygularını anlamalıyım. Bizim de ona duygu vermemiz gerekiyor. Bu tarz şeyleri program sayesinde öğrendim. O yüzden kurs etkiliydi.

Empatik yaklaşım kategorisinde çocuğu bir birey olarak kabul etmek ve bir birey olarak çocuğun duygularını fark etmek ve anlamak yatmaktadır. K6 konuya yönelik görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

K6: Bir çok durumda hemen agresifleşip, ses tonum yükseliyordu. “Odana git”, ağlıyorsa “susana kadar gelme” Bu tarz huyularımı daha çok bastırmayı, çocuğumu anlamayı, onunla daha iyi diyalog kurmayı, onunla konuşmayı, ,onunda kendi içinde yaşadığı sıkıntuları bir nebze de olsa giderebilmek gibi konularda kendimi babalık kursunda çok eğittim.

Çocuklar da birey olma yolunda kendilerine bağımsız hareket etme imkânının sağlanmasını ve kendilerine sorumluluk verilmesini isterler. Çocuklar, gelişim evrelerinde yakınlarını model alarak özdeşim kurmak isteyebilirler. Çocukların duygu ve davranışlarını anlama yönünden program, babalar üzerinde farklılık oluşturmuştur. Yapılan görüşmeler de öne çıkan cümleler aşağıda yer verilmiştir.

K8...Çocuğuma “sen de bize yardımcı ol”, “sen de bunu getirir misin” dediğimiz de daha çok mutlu olduğumu öğrendim. Ve evde de artık uyguluyoruz, oğlumun ona görev verdiğimde, beraber evde sorumluluk aldığımızda daha mutlu olduğumu fark ediyorum.

K7.: Ben birşey yaptığımda çocuğum bana özenirdi, “ben de bunu yapayım” derdi. Ben de “yok” derdim. Örneğin; bir elbise giydiğimde ben de aynısını istiyorum dediğinde “Yok

oğlum, böyle bir şey sana olmaz, giyemezsin” diyerek terslerdim. Ama şimdi öyle değil, bir şey aldığımda, birebir aynısı olmasa da farklı rengi, farklı şekilde ona da alıyorum. Mutlu oluyor, ben de babam gibi oldum diyor.

Çocukla iletişim kurmakta diğer bir ortaya çıkan koddur. Programın katılımcılara çocuklarını bir birey olarak kabul etme, onların seviyesine inme, göz teması kurma gibi empatik davranışlar sergilediklerini görmekteyiz. İletişim güçlendiren empati yaklaşımına yönelik yapılan betimlemelere aşağıda yer verilmektedir.

K4:Kursta hocamızın en çok bahsettiği şeylerden biri göz teması. Çocukla konuşurken ona böyle yukarıdan bakmamak! Ne bileyim ben bunu hiç önemsemezdim ve bilmiyordum.

K.12:Çocuklarla konuşurken onlarla diyalog kurarken genelde hep kendi yaşımızca ve üslubumuz konuşuyorduk. Konuşurken onların seviyeye inip, dikkatlerini çekerek ve göz teması kurarak konuşabilmenin ne kadar önemli olduğu öğrendim ve anladım.

Programa katılan babalar oyunun keyfini yeniden keşfederek çocukluğa dönüş yapmışlardır. Çocukluktaki duygularını yeniden keşfederek çocuklarını daha iyi anlama fırsatı elde etmişlerdir. K5’in konuyla ilgili görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

K5: Aslında biz kendi çocukluğumuzda pek fazla oyunlarla, eğlencelerle keyifli etkinliklerle sık sık vakit geçirmedik için kendi çocuğumuz ile de ne kadar zaman geçirmeliyim, ne kadar oyun oynamalıyım bilmiyordum. Programa katılınca bu açıdan eksikliğimi fark etmiş ve tamamlamış oldum. Biz çocukken kendi yapamadığımız ya da ailelerimiz ile yapamadığımız şeyleri biz kendi çocuğumuzla yapmayı öğrendik.

4.2.5. Demokratik Tutum

Babalarla yapılan görüşmelerde, programdan önce babaların çocuklarına karşı nasıl davranmaları gerektiğini konusunda zorluk yaşadıklarını görmekteyiz. K4’ün konuyla ilgili ifadesi şu şekildedir:

K4: Çocuklar babadan ona gelen şeyleri önemsiyor, bunu hissediyorsunuz ve bir panik halinde oluyorsunuz. Aslında hani şöyle mi davransan böyle mi davransam gibi durumlara düşüyordum.

Ortak karar alma, tartışma, ortak fikir yürütme, fikir alış-verişi, birbirine dinleme, ailedeki bireylerin görüşünü alma gibi kodlar ile programın babalara

demokratik tutum sergilemelerine katkı sağladığını görmekteyiz. Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

K2: ... benim çocuğum şu anda aşağı yukarı bir buçuk aydır, her hafta sonu baba bugün nereye gzmeye gideceğiz diyor, birlikte karar veriyoruz. Baba beni oyun parkına götür demiyor. Ortak karar alarak değişim yaşamaya başladık.

K4: Program öncesinde ben saldırgan yapıdaydım, ortak karar almaya pek sabrım olmazdı.. Program beni yönlendirdi. Çocuğuma karşı nasıl davranmam gerektiğine yönelik en ufak şey de bile bize çok büyük yol gösterdi.

K5: Program sayesinde çocuğumuzun isteklerine ortak karar alarak yerine getirme davranışı kazandım. Bütün aile bir araya gelip, üstünde konuşuyoruz, Ben çocuğum da fikrini alıp hani sadece anne baba değil, çocuğun da fikrini almayı öğrendim...

Katılımcılar program ile çocukların her istediğinin yapılmasının yanlış olduğunu da fark etmişlerdir. Ortak fikir ile hareket etmenin önemine ilişkin farkındalık oluşmuştur. K2'in konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

K2: Ben çocuğum ne isterse onu yaparım,, şimdiye kadar onu hiç kırmadım. Ama bunun yanlış olduğunu burada gördüm. Aslında yanlış olduğunu biliyordum ama nasıl olması gerektiğini vurguladı bu program bize. Mesela her istediği yerde çocuğum istiyor diye gitmemiz gerekiyor. Ortak bir fikir ile gitmemiz gerekiyor.

Çocuklara da söz hakkı vererek, beraber fikir alışverişinde bulunarak soruna çözüm bulma yönünde farklılığın yaşandığını görmekteyiz. Problem çözme aşamasında birlikte fikir yürütmenin önemi kazanılmıştır. Katılımcılar konuyla ilgili şu görüşleri paylaşmışlardır:

K2: Ben dinliyordum ama bir yerden sonra "yok kızım bu böyle olsun deyip" konuyu kapatıyordum ama onu yönlendirmem gerektiğini anladım. Onunla fikir alışverişinde bulunarak sonuca ulaşmak, çözüm bulmam gerektiğini anladım.

K5: Program ile konuşarak ve anlatarak böyle bir şeyleri çözmeyi öğrendik. Bu uygulamanın çocuğumla ilişkimde daha iyi olduğunu gördüm, kriz yaşamadan olumlu, karşılıklı konuşarak çözüme ulaşmak hepimize iyi geldi.

Baba destek programı, birey olarak çocuklara değer vermeyi sağlamıştır. Çocukların gelişimleri, sosyalleşmeleri ve kendi haklarının farkında olmaları için çocukların birey olarak yaklaşmanın önemi program ile fark edilmiştir. Konuyla ilgili K4'ün görüşleri şu şekildedir:

K4: Agresifliğimi üstümden attım, doğru yaklaşımlar sayesinde onu kontrol edebiliyorum, çocuğumu bir birey olduğunu fark ettim, çocuğumun bir birey olduğunu hissettirmeyi bunu programdan aldım.

Aynı zamanda aile içinde herkesin etkileşim içinde karar mekanizmasına katılmasını da baba destek programı katılımcılara kazandırmıştır. K5 bununla ilgili görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

.K5:Aile içinde koalisyon kurmak gibi bir şey. Yani üçümüz bir araya geliyoruz, herkes kendi fikrini paylaşıyor, en son mantıklı olanlar ayrılıyor, onlar üstüne tekrar konuşup, ailece bir çözüm bulmaya çalışıyoruz.

4.3. BABA DESTEK PROGRAMINA KATILIM SAĞLAYAN BABALARIN PROGRAMA İLİŞKİN ÖNERİLERE AİT BULGULAR

Baba Destek Programına katılan katılımcıların programa ait önerilerinin mikro ve makro düzeyde olmasına yönelik oluşan kategoriler yapılan kodlamalar ile ortaya konmaktadır. Mikro düzeyde ön plana çıkan kodlamalar arasında anne baba birlikte katılım sağlaması, hem geleneksel bakış açısı olan hem de modern babalara programlar ile daha çok babaya ulaşılması gerekliliği belirtilmiştir.

Makro düzeyde gerçekleştirilen öneriler arasında okul tarafından yürütölen bu organizasyonun eğitim müfredatının içinde entegre olması, sivil toplum örgütleri ve belediyeler aracılığı ile daha çok yaygınlaşmasına yer verilmiştir.

Tablo 9: Baba Destek Programına Katılım Sağlayan Babaların Programa İlişkin Önerileri

Kategori	Kod	Alıntı
Mikro düzey	Anne-baba birlikteliği Ortak bir gün, anne-baba Geleneksel düzeyde yaklaşım sağlayan babalar Bilinçli babalar, mikro düzeyde yaygınlaştırma	Bu programa anne ve babalar beraber katılmalı çünkü annelerinde çocuk yetiştirme de doğru bildiği bir çok yanlış davranışları oluyor.
Makro düzey	Müfredat, yaygınlaştırılmalı Eğitim sistemine entegre.genişletme, belediye	Sadece bu eğitim ile olacak bir şey değil, bizim yapabileceğimiz bir şey değil, bu bir sivil toplum hareketi olarak görülüyor.Bir sivil toplum hareketi çok olmalı ki etki alanı fazla olmalı ki bugün biraz müfredata girsin(K7)

4.3.1. Mikro Düzey

Katılımcılar genel olarak programdan memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Programa yönelik en öne çıkan öneri katılımcı boyutunda olup anne ve babanın beraber programa katılmasının sağlanması olmuştur. Katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

K2: Anne baba ortak bir gün gelip öyle bir program yapılabilirdi. Biz hep baba endekli gittik, babalığımda anneye bağlı yapılan durumları vardı. Annelerde babalarla birlikte gelip annenin de doğru bilip, yanlış yaptığı şeyleri görmesi lazımdı. Bir arada olunabilirdi.

K12: Bu programa anne ve babalar beraber katılmalı çünkü annelerinde çocuk yetiştirme de doğru bildiği birçok yanlış davranışları oluyor. Özellikle çocuğuyla ilgilenmeyen ya da nasıl ilgileneceğini bilmeyen babalar bu programı mutlaka katılmalı.

Eğitimsizliğin doğurduğu sonuçlar üzerinde durularak çocuk yetiştirmede de eğitimsizliğin yaratacağı sıkıntılara dikkat çekilmiştir. Program ile özellikle geleneksel görüşe sahip ebeveynlerin çocuk yetiştirme hususundaki duymaları gereken destekten bahsedilmiş olup daha çok babaya ulaşılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Konuyla ilgili katılımcılar aşağıdaki görüşleri belirtmişlerdir.

K11: Bu program özellikle eski usul, anne-babalardan gördüğümüz yöntemlerle çocuk büyüten babalar için çok önemli... Program kişilerin gelenekçilikten sıyrılmasını sağlayabilir. Bu yüzden bu program daha çok babaya, özellikle çocuğuyla ilgilenmede sorun yaşayan babalara ulaşmalıdır.

K3: Babaların rolü büyüktür ve herkes bilinçli bir baba değil maalesef. Kendi annesinden babasından geleneksel usulleri görmüştür ve ona göre hareket ediyordur. Bu eğitim ile yanlısını düzeltir, görür, fark eder, öyle davranmaz. Çocuğuyla, ailesiyle iletişimi daha farklı olur, iletişim becerilerini geliştirir.

Çocuk ve ailesi ile kaliteli zaman geçirmede sorun yaşayan babalara ulaşılması gerektiği de katılımcı tarafından şöyle belirtilmiştir:

K9: Benim vaktim yok derler, bütün gün kahvehane de otururlar. Zamanı doğru şekilde değerlendirebilmek önemli. Orada oturacak kişinin çocuğuna, ailesine de ayıracak zamanı vardır. Bu kişilerin birçoğu ailelerinden görmedikleri için çocuklarıyla, aileleriyle zaman geçireceklerini bilmezler. Bu kişilere ulaşmak gerekir.

Bunun yanı sıra çocuğunu tanıyan, çocuğu bir birey olarak değer veren ve çocuğa karşı doğru yaklaşım içinde olan babalara ulaşım sayısında da artış olması gerektiği vurgulanmaktadır. Sürekli bir değişen dünyada daha sağlam adımlarla çocuk yetiştirmek için eğitimlere katılımın önemi ortaya çıkarılmıştır.

K1: Ayrıca, bu program akli başındaki insanların da üstüne bir şeyler katmasını sağlar. Sürekli bir şeyler değişiyor, en doğru güncel bilgilerle, yaptıklarımı kontrol ederek ilerlemek daha güvenli olacaktır çocuklarımız için de bizim içinde.

K3: Bilimsel olarak da doğruluğu kanıtlanmış yöntemlerle çocuğa ulaşmalıyız. Baba eğitim programı doğru bilgileri insanları sunuyor ama daha çok kişiye ulaşmalı.

Okullarda özellikle babalar olmak üzere ebeveynlere yönelik yapılan etkinliklerin arttırılması da öneriler boyutunda gündeme getirilmiştir. K5'in konuyla ilgili görüşü şu şekildedir:

K5: Çocuğumun okul etkinliklerine genelde anne katılır, biz de anaokulunda anneler daha çok okulda olur. Ama ben babanın çağırıldığı her zamanda gittim. Okullara daha çok biz babaları çağırılmalıyız. Bu programlar çoğalmalı. Çocuklarla, ailece de etkinlikler okullarda

yapılabilir. Babaların etkinliklere katılmaları, onların çocuklarıyla olan ilişkilerini daha iyi hale getiriyor.

Yaş faktörüne takılmadan her yaş grubundan babanın bu programa katılması gerektiği de belirtilmiştir. Özellikle duygu kontrolü açısından çocuk ile ilişkilerinde sorun yaşayan her babaya ulaşılmasının öneminden bahsedilmiştir. Konuyla ilgili katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

K5: Ben ve gruptakiler genelde kırk yaş ve üstü. Yaptığımız etkinlikler çocukça hareketlerdi, ilk başlarda bunlar tuhaf gelmişti. Ama gerçekten bu eğitimi aldıktan sonraki davranışları, hallerimizdeki farklılıkları düşününce, arada çok büyük fark görecekler. Bu programı her babaya tavsiye ederim.

K5: Programda işlenen bütün konuların hepsi de birbirinden güzeldi. Çocuğu olan şiddetim %90 gitti sayılır, şimdi bile hala açıp açıp bazen bazı yerlerde bir hata yaptığım zaman açıyorum verdiği kâğıtlardan, evraklardan notlardan. Açıyorum bakıyorum acaba burada çocuk ile nasıl iletişime geçebilirdim diye, unutmuş olabilirim diye.

Programın kısıtlı kitleye ulaşabildiği, bunun bütün okullar genelinde yaygınlaştırılarak daha çok katılımcıya ulaşılması gerekliliğinden bahsedilmiştir. K3 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

K3: Bu programın fazla tanınabilirliği veya toplumun çoğuna etki edebilecek bir etkinlik alanı yok. Biraz daha lokal bir uygulama. Ben öyle gördüm, sınırlı bir uygulama. İzmit'te vardır bir iki yerde, bunlar yaygınlaşmalı.

Programın içeriğinin yeterli düzeyde olduğu tüm katılımcıların tarafından verilen ortak görüş olmuştur. Programın konu başlıkları ve konuyu anlatım yöntemlerin çok zengin olduğu vurgulanmıştır. K4'un bununla ilgili ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

K4: Program dolu geçen bir içeriğe sahipti, program da şu da eksikti diyebileceğim bir yön bulamam. Hem aile içi, hem kendi arkadaşlarımız arasında hem de baba-çocuk ilişkimiz için faydalı dolu dolu etkinlikler yaptık.

Programın konu başlıkları ve içeriğin dışında katılımcılara fayda sağlayan yönleri öneriler kısmında açığa çıkmıştır. Baba destek programı ile babaların yeni dostluklar kurdukları ortam oluşmuştur. Akran çocuklara sahip oldukları için babalar, birbirlerine çocuklarla yapılacak etkinlik önerileri, gezi rotaları gibi önerilerde bulunabilmektedir. Sorunlara yönelik birbirlerinden fikir alarak problemi çözüme kavuşturmaktadırlar. Program ile edinilen dostluklar ile programın etkisinin hem baba hem de çocuk üzerinde etkisinin devam ettiğini görmekteyiz.

K2: Baba programından hariç, gerçekten güzel dostluklar kurdum çünkü gerçekten aynı şeyleri düşünen insanlar bir araya geliyor. Ben yanlış yapıyordum dediğim bir sürü şey oldu, “Abi Sen nasıl yapıyorsun?”, “Nasıl ikna ediyorsun çocuğu “diyeceğim bir sürü şey oldu.

K6: Yeterinden de fazla bilgilendiren bir program oldu, çünkü arkadaşlar diğer arkadaş öyle değişik şeyler yaşıyor ki ya farklı durumda aile ortamları vardı ki yani ben kendimi farklı açılardan değerlendirme fırsatı buldum.

4.3.2. Makro Düzey

Baba katılımı eğitimi (BADEP) AÇEV eğitimcileri tarafından okullarda okulun paydaşları olan babalara yönelik gerçekleştiren bir eğitim programıdır. Katılımcıların bu programa yönelik önerileri arasında programın makro düzey desteği ile yaygınlaştırılması ön planı çıkmıştır. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

K3 :Babalık eğitimi kocaman okyanusun içinde bir damla,. Gerçi bu önemli bir şey ama bunlar yaygınlaştırılmalı. Sadece bu eğitim ile olacak bir şey değil, bizim yapabileceğimiz bir şey değil, bu bir sivil toplum hareketi olmalı ki etki alanı fazla olsun.

K3:Eğitim müfredatına müfredata girmeli. Sisteme entegre olmalı. Bu milletin en büyük problemi eğitimsizliktir. Okumayan araştırmayan büyük bir toplum kesiti var, Derince ve bir iki yerde sadece bu programı yapmakla değişime ulaşamayız. Her okulda ebeveynlerin katılımı zorunlu hale getirilmeli.

K11:Bu eğitimler ne kadar çok olursa, o kadar çok insana dokunulur. Bunun yaygınlaştırılması sosyal devletin yapması gereken bir şeydir. Orada çocuğun ile ilgili bir şeyi paylaşırsın, bir durumu paylaşırsın, ve öğretmenler tarafından yönlendirilirsin.

Katılımcılar, programı makro düzeyde yaygınlaştırma için halk eğitim, sivil toplum kuruluşları ve belediyelerle de işbirliği yapılmasını önermişlerdir. K5 bu konuda şunları ifade etmiştir:

K5: Biz çocuklarla kalite zamanın nasıl geçeceğini çok güzel öğrendik, bu bilgileri babaların çocukları ile kalite zaman geçirebilmenin yolları aktarabilmeyi, bu bilgileri yaygınlaştırmayı istedik. Belediyeler ile de işbirliği yapılmalı baba eğitimlerin yaygınlaşması için.

Belediye ile iş birliği yapılması için adım atan ve fuarlar aracılığı ile daha çok kitleye ulaşma imkânını sağlamak isteyen bir katılımcı yaşadıklarını şöyle aktarmıştır:

“Biz programı o kadar beğendik ki Kocaeli genelinde daha çok yaygınlaşmasını istedik. Interteks fuar alanında 23 Nisan etkinliklerinde çocuklara ve babalara yönelik stant açıp, çocuklara

yönelik oyun parkurları oluşturmayı ve etkinlikler yaptırmayı; yetişkinler için bizim kursta edindiğimiz haftalık broşürleri oraya gelen babalara vermeyi istedik. Eğitim alanını genişletmek istedik. Bu tarz şeyleri çok yöneltmek istedik; hatta belediye başkanı ile görüşme yaptık ama pandemi engel oldu (K5).”

Programın mikro düzeyin çekirdeğini oluşturan aile ve okuldan makro düzeye kadar yaygınlaştırılması genel olarak ortaya çıkan önerilerdir.

SONUÇ

Bu çalışmada 3-6yaş çocuğa sahip babaların baba destek programına katılım sağlama nedenleri, baba destek programının baba katılım rollerine katkısı ve babaların programı geliştirmeye yönelik önerileri ortaya konmuştur. Bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Babaların Baba Destek Programına Katılım Nedenlerine Yönelik

Sonuçlar

Araştırmada katılımcıların programa katılım nedenleri, çocuklarıyla yakın ve etkili ilişki kurma gereksinimi, uygun ebeveyn tutumu ve duygusal destek kategorileri çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcılar çocuklarıyla daha yakın ilişki kurmak istemekte ancak bunu nasıl sağlayacakları konusunda yetersiz hissetmektedirler. Bunun yanı sıra çocuklarıyla yakın ilişki içerisinde olduğunu düşünen katılımcılar bu ilişkiyi bilimsel temellere dayandırmak ve güçlendirmek istediktedirler.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların programa katılım öncesinde çocuklarına yönelik davranışları ve ilişkisinde tutarlılık sergileyemedikleri görülmektedir. Bazı katılımcılar asabi tutumlarının olduğunu, işten eve yorgun geldiklerinde nasıl tutum sergileyeceklerini bilmediklerini belirtmiş bazı katılımcılar ise çocuğun her istediğini yaptıklarını bu durumun ise çocukla ilişkilerinde sorun teşkil etmeye başladığını belirtmiştir. Babaların çocuklarına karşı duygu ve davranış kontrollerinde zorluk yaşadığı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların tutarsız yaklaşımları aile içi ilişkilerde sorun yaşamalarına da sebep olmaktadır. Katılımcılar yaşadıkları bu süreç nedeniyle duygusal olarak desteğe gereksinim duymuşlar ve programa katılım göstermişlerdir.

Aile katılımına yönelik yapılan çalışmalar ile aile katılımı etkinliklerinin ailelerin çocuklarının gelişimi hakkında bilgi ve beceri sahibi olmasında, aile- çocuk iletişim becerilerinin güçlenmesinde, çocuğa duygusal ve davranışsal olarak doğru yaklaşım sağlanmasında ailelere olumlu katkı sağladığı ortaya konmuştur. (Mağden,1993,Yavuzer,2010, Temel,2001). Yapılan bu araştırma sonucunda da

babaların eğitime neden ihtiyaç duydukları alan yazınında belirtilen kazanımlarla benzerdir. Bu yüzden okullar, çocukları doğrudan etkileyen ailelerin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte aile katılım çalışmalarına yer vermelidirler. Özellikle, günümüzde babalık rolündeki değişim ile ebeveynlerin ortak sorumluluğa sahip olmasının gerekliliğinden dolayı, babalara aile eğitimi verilmesi önem arz etmektedir.

Araştırmaya katılım sağlayan babaların programa katılım sağlama nedenlerinde en genel ortaya çıkan durum çocukla olan ilişkilerine, ebeveynlik tutumlarına ve duygusal yaklaşımlarına yönelik olumlu görüşlere sahip olma ihtiyaçlarıdır. Nitekim babanın ebeveynlik rolüne ilişkin inancı; baba katılımını sağlamasında artırıcı bir rol oynamaktadır (Kwok ve Li, 2015:905).

Uygun ebeveyn tutumları kategorisinde yer alan kendine güven kodlaması ile babaların çocuklarına karşı tutumda kendilerine güvenerek, bilinçli davranma eğilimde bulunmak yer almaktadır. Aile katılımı çalışmalarının aileler üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalarda aile eğitimlerin ebeveynlerin kendilerine olan güvenlerinde artış sağladığı görülmektedir (Sucuka ve Kımmet, 2003). Bu yüzden, aile eğitimleri kendilerine güvenerek çocuğuyla ilişki kurmak isteyen babaların ihtiyacına cevap vermektedir.

Aile çatışmaların önlenmesi ve duygusal destek sağlama gereksinimi katılımcıların çocuklarıyla olduğu kadar eşleriyle olan ilişkilerini de önemsedğini göstermektedir. Katılımcıların programa katılım nedenine ilişkin bu bulgu; alan yazında eşler arasındaki ilişkinin niteliğinin baba katılımına etki ettiğine dair bulguları destekler niteliktedir (Bradford ve Hawkins, 2006:215; Pedro, Ribeiro, ve Shelton, 2012:509; İvrendi ve Işıkoğlu, 2010:524).

Baba Destek Programının Babaların Baba Katılımı Sürecinde Yönelik Katkılarına Yönelik Sonuçlar

Baba Destek Programına katılım sağlayan babaların babalık rollerine yönelik görüşleri “Etkileşimli birliktelik, Ulaşılabilirlik, Sorumluluk, Empatik Yaklaşım ve Demokratik Tutum” olarak beş kategoride incelenmiştir. Literatür incelendiğinde de baba katılımına dair öne çıkan üç bileşen arasında erişilebilir olma, ulaşılabilirlik ve sorumluluk vardır (Lamb, Pleck, Charnov ve Levine,1987:892). Fişek,1991 yılında oluşturduğu kategoriler arasında yer alan babaların çocuk ile demokratik ve anlamlı ilişkiler kurması ve sınır-kural oluşturma gibi içerikleri kapsayan yakınlık ve kontrol bileşenlerinin ise araştırmamız da oraya çıkan empatik yaklaşım ve demokratik tutum ile örtüştüğü görülmektedir.

Araştırma sonuçları programa katılım göstermeden önce babaların çocuklarla aynı ortamda olmayı birlikte zaman geçirmek olarak algıladıklarını programa katılım sonrasında ise beraber keyif alabilecekleri etkinlikler ile etkileşim kurmayı öğrendiklerini göstermektedir. Lamb(2000) yaptığı çalışmada aile katılımı programlarının temel işlevinin, babaların çocuklarının yaşamlarına daha fazla dahil olması ve çocuklarıyla birlikte etkinlikler yapmaya yönlendirilmesi olduğunu vurgulamıştır. Araştırma sonuçları da, baba destek programının, babaların çocuklarının yaşamına daha çok bağlanması ve birlikte nitelikli etkinlikler gerçekleştirmesinde teşvik edici olduğunu göstermektedir.

Etkileşim kurarak ve çocuk merkezli düşünerek planlama yapmanın önemini fark eden katılımcılar çocukları ile hem ev içi hem ev dışı etkinliklerde kendilerine zengin kaynak oluşturdukları görülmüştür. Programdan önce daha çok çocukları ile fiziksel hareketler içeren oyunlar oynamayı tercih eden babalar program sayesinde çocukları ile yaratıcı, sanatsal ve keşfedici etkinliklere daha çok yer vermeye başlamışlardır. Alan yazında yapılan çeşitli çalışmalar ile de aile katılımı kapsamında verilen baba eğitimi, babalara çocukları ile etkileşimli zaman geçirme yönünden olumlu katkı sağladığı görülmüştür(Aydın,2003; Lamb,2000; Lamb, Pleck, Charnov ve Levine,1987, Yazgan, 2000, Pherson ve Robinson ,1990; Ünüvar,2008). Aynı

şekilde, Şölen ve Öztan Ulusoy (2020)'un çalışmalarında ortaya çıkan sonuçta da baba eğitimine katılım sağlayan babaların çocuklarıyla zaman geçirmede ve çocuk merkezli düşünmede olumlu farklılık yaşadığını göstermektedir.

Baba Destek Programı ile babalar, çocukların varlığı üzerindeki etkilerini daha iyi anlamışlardır. Koşullar her ne olursa olsun, çocukların babanın varlığına ihtiyaç duyduklarını anlayan babalar, iş yorgunluğu ya da bir işle meşgul olma durumunda bile çocukları için ulaşılabilir olmanın yolunu kavramışlardır. Çocukların babaya duydukları ihtiyaca anında cevap vermek, ilişkilerini daha dengeli ve sağlıklı olmasını sağlamıştır. Ulaşılabilir olma durumu çocuklarının olumsuz davranışlarında azalma sağlandığı gibi, babalarına ulaşım sağlayan çocuklar daha sonra kendi özgün dünyalarında vakit geçirip babaların da kendilerine zaman ayırmalarına fırsat sağladıkları görülmüştür. Yapılan çalışma sonuçlarında da baba katılım eğitimlerinin baba çocuk ilişkisine olumlu katkı sağladığı ve çocuklara davranış konusunda değişim oluşturduğunun belirtilmesi, araştırma sonucundaki benzerliği göstermektedir (Caldera ve Hart, 2004; Kocayörük ve Sümer,2009)

Ünlü,2010' da gerçekleştirdiği çalışmada çalışma saati ile baba katılımı arasında benzer ilişki olmadığına vurgu yapmıştır. Baba Destek Programı ile babalara çalışma saatlerinin baba katılımında engel oluşturmamasına yönelik destekleyici öneriler sunulmuştur. Program ile iş yoğunluğuna rağmen babaların ulaşılabilir olma ve etkileşimli birliktelik durumlarında artış olduğu gözlemlenmiştir.

Literatürü incelediğimizde, çocuğunun cinsiyetinin baba katılımında etkili olduğu ve babaların erkek çocuklarıyla daha ilgili olup, onların bakımında daha fazla sorumluluk aldıkları görülmüştür (Barnett ve Baruch, 1987:37; Lamb, 2000; Ögüt, 1998; Tiedje ve Darling- Fisher,1993). Programa katılan bazı babaların da program öncesinde çocuğun cinsiyetini kısıtlayıcı faktör olarak gördükleri fark edilmiştir. Kız çocukları ile alışveriş gibi bazı etkinlikler yapmayı daha az tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Baba Destek Programı ile babaların bu algılarında değişim olmuştur, birlikte zaman geçirmenin ve ebeveynliğin çocuğun cinsiyetiyle ilişkisi olmadığını anlamışlardır. Program, babalara çocuklarına cinsel eğitim konusunda destek sağlama bakımından olumlu katkı sağlamıştır. Programın, baba katılımı ve çocuk cinsiyeti arasındaki farklılığı ortadan kaldırması da alan yazınında yapılan birçok araştırma

sonuçları tarafından desteklenmektedir (Marsiglio,1991:973; Coley ve Morris,2002:982; Yılmazçetin,2003) .

Çocuklara karşı olan yeme, içme, uyku ya da giydirme gibi sorumluklar ve ilişkilerde ataerkil yapının etkisi araştırma ile elde edilen bulgular arasındadır. Ataerkil yapı ve sosyal çevrenin çocuk yetiştirmede etkili olduğu birçok araştırma sonuçları ile de örtüşmektedir (Lamb, 2000; Ünlü, 2010; Salman-Engin, 2014). Programın sosyal baskı ve ataerkil yapı etkisinin azalmasında etkili olduğu ve babaların geleneksel olmayan tutumlarında artış sağladığı sonucu Alibeyoğlu ‘nun (2009) baba eğitimi ile ilgili yaptığı çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Babalar, kendi babalarından görmedikleri sorumluluk ve ilgiyi kendi çocuklarına sağladıklarını belirtmişlerdir. Program ile de yaptıklarının doğruluğunu görmek babaların öz güvenlerini desteklemiştir. Günümüz modern babalık anlayışında babaların ebeveynlik rollerinde çocukları ile ilgili daha fazla sorumluluk aldığı literatürde diğer araştırmalarda karşımıza çıkmaktadır (Kwok ve Li, 2015; Lamb,2000).

Babaların sorumluluk bilincindeki bir diğer farkındalık ise babaların verilen sözün tutulmasındaki önemi kazanmaları ile ilgilidir. Programda yapılan çalışmalar ile babalar, çocuklara bir söz verilmeden önce iyi düşünülmesi, verildi ise çocukla konuşarak verilen söze dair hareket edilmesini sağlanmıştır. Baba destek programının katılımcılara çocuklara karşı sorumluluk konusunda kapsamlı bir katkı sağladığını görmekteyiz. Aile katılımına yönelik yapılan birçok çalışma da programların ailelerdeki sorumluluk bilincini pekiştirdiğini görmekteyiz(Kwok ve Li, 2015; Lamb, 2000)

Araştırmada çocuğu bir birey olarak kabul etmek ve bir birey olarak çocuğun duygularını fark etmek ve anlamak empati yaklaşımı olarak incelenmiş olup, program ile babaların empati kurma becerilerinde artış gözlemlenmiştir. Göz teması kurma, çocukların seviyesine inme gibi davranışları kazanan babalar, çocuklarını daha iyi anlamaları sayesinde ilişkilerini de olumlu etkilediği fark edilmiştir. Baba Destek Programı ile babalar çocukluktaki duyguları yeniden keşfetme imkanı elde ederek oyunun önemini hissederek anlamışlardır. Programlar ile babaların hem çocukları ile ilişki boyutunda hem de kendilerini iyi hissediş durumları ile ilgili olumlu katkıların başka araştırma sonuçları ile de desteklendiğini görmekteyiz (Lamb, Pleck, Charnov

ve Levine, 1985, Ünüvar, 2011, Lamb, 2000, Allen ve Daly, 2007; Downer ve Mendez, 2005, Ahmeduzzaman ve Roopnarine, 1992)

Baba destek programının çocukların her istediğinin yapılmasının yanlış olduğunun fark edilmesi, ortak fikir ile hareket etmenin önemine dair farkındalığın oluşması sağlanmıştır. Problem çözme aşamasında birlikte fikir yürütmenin önemi kazanılmıştır. Baba destek programı ile hem birey olarak çocuklara değer vermeyi hem de aile içinde herkesin etkileşim içinde karar mekanizmasına destek verilmesini sağlanmıştır. Yetişkinlerin çocuklar ile kurdukları empati, problem çözme davranışlarının çocuklar ve aile ilişkileri içindeki dinamik ve olumlu etkisi de benzer araştırmalarda karşımıza çıkan sonuçlardandır(Minnesota Fathers & Families Network, 2011; Pherson ve Robinson ,1990:233).

Programa katılım sağlayan babaların demokratik tutum gösterme eğilimi sergilediklerini görmekteyiz. Demokratik tutum gösteren babalar etkileşim, ulaşılabilir olma ve sorumluluk açısından daha fazla baba katılımı sağlamaktadır (Gaertner, Spinrad, Eisenberg ve Greving, 2007:962; Sımsıkı, 2011:119). Program ile babaların demokratik tutum sergilemeleri, çocukları ile etkileşimli birliktelikleri, ulaşılabilir olma ve sorumluluk alma durumları arasındaki olumlu ilişki araştırma sonuçlarının alan yazın ile benzer yönüdür.

Baba eğitimlerin, babalara baba katılımı yönünden sağladığı katkı araştırma ile ortaya konmaktadır. Baba katılımın çocuk ve ebeveynler üzerindeki olumlu etkilerine alan yazınında yapılan çalışma sonuçlarında ulaşılmaktadır (Boller ve ark.,1996; Bronte-Tinkew ve ark.,2008; Caldera ve Hart, 2004; Coley & Morris, 2002; Allen ve Daly, 2007; Flouri ve Buchanan, 2002; Wilson ve Prior, 2011; Caldera ve Hart, 2004) Bu araştırma ile sağlıklı ve mutlu bir birey yetiştirmede çocukları doğrudan etkileyen baba katılımı konusunda aile eğitimlerinin gerçekleştirilmesinin önemi vurgulanmaktadır.

Babaların Okul-Aile İşbirliği Kapsamında Baba Destek Programının Geliştirilmesi İçin Yaptıkları Önerilere Yönelik Sonuçlar

Baba Destek Programına katılan katılımcıların programa ait önerileri mikro ve makro düzeyde olmak üzere iki boyutlu incelenmiştir. Mikro düzeyde ön plan çıkan

bu tür destek programlarına anne ve babaların birlikte katılım sağlaması, farklı ebeveyn tutumlarına sahip ailelere de ulaşılması olmuştur. Benzer sonuçlar bir çok araştırma tarafından desteklenmektedir (Koçak, 2004:53; Tezel Şahin ve Özbey,2007; Cömert ve Güleç, 2004:143, McBride ve ark.,200, Pleck, 2010,Kaya,2002).

Ünüvar(2008) ‘de gerçekleştirdiği çalışmada babaların çocukları ile geçirdikleri zamanın niteliğini arttırabilmek için baba eğitim programlarının artması ve aileleri bilgilendirici yayınların gerekliliği vurgulanmıştır. Bu çalışmada da babalar, aile eğitimlerin yaygınlaştırılmasını istemişlerdir.

Makro düzeyde ise okul tarafından yürütülen bu organizasyonun eğitim müfredatının içinde entegre olması ve okullarda yaygınlaştırılması, sivil toplum örgütleri ve belediyeler aracılığı ile daha çok yaygınlaşmasına yer verilmesi yer almaktadır. Tezel Şahin ve Özbey(2007), yerel yönetimlerin devreye girdiği, okulların yanı sıra halk eğitim merkezleri, aile yaşam merkezleri gibi merkezlerde daha çok katılımcının yararlanacağı girişimlerle aile katılım çalışmalarının yürütülmesinin gerekliliği ortaya çıkarmış olup araştırmanın bu bulgular ile benzerlik gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Genel olarak eğitimsizliğin sebep olacağı sonuçlar, aynı şekilde babaların çocuk yetiştirme hususu için de geçerli olacağı üzerinde durulmuş olup, program ile özellikle geleneksel görüşe sahip ebeveynlere destek olunması için daha çok babaya ulaşılmasının önemi vurgulanmıştır. Geleneksel görüşe sahip babaların yanı sıra, çocuğunu tanıyan, çocuğu bir birey olarak değer veren ve çocuğa karşı doğru yaklaşım içinde olan babalara ulaşım sayısında da artış olması gerektiği araştırma ile ortaya konmuştur. Bilginin hızla gelişim ve değişim gösterdiği günümüzün modern dünyasında en doğru yaklaşım ile çocuk yetiştirmek için günün şartlarına göre revize edilmiş eğitimlere katılımın gerekliliği sunulmuştur. Okullarda özellikle babalar olmak üzere ebeveynlere yönelik yapılan etkinliklerin arttırılması da öne çıkan öneriler arasında gündeme gelmiştir.

Öneriler

Baba Destek Programına ve baba katılımına yönelik uygulamaların incelendiği bu araştırmada elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Uygulayıcılara Öneriler

- Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak baba destek programlarının daha geniş kitlelere yaygınlaştırılması adına okul öncesi eğitim kurumları ile yapılacak işbirliklerinin desteklenmesi önerilebilir. Yerel otoriteler ebeveynlerin ihtiyaçlarının belirlenmesi için eğitim gereksiniminin bulunduğu bölgelerdeki okulların ve veli profillerinin saptanması adına önemli katkılar sağlayabilir. Bu nedenle yerel otorite ve sivil toplum örgütlerinin bu tür programlara desteği yaygınlaştırmayı sağlayabilir. Yerel otorite ve sivil toplum örgütlerinin yapacağı farkındalık çalışmalarının artırılması ile baba destek programlarının bir devlet politikası haline dönüştürülmesi sağlanabilir.
- Üniversitelerde daha çok öğretmen adayının Baba Destek Programı ile tanışması için çalışmalar yapılabileceği gibi Milli Eğitim Bakanlığı, özellikle aile katılım programlarında yeterliliğe sahip öğretmenlerin sayısının artması için etkili hizmet içi eğitimler planlayabilir. Öğretmenlerin bunları kendi sınıf ve okullarında uygulaması için adımlar atılabilir.
- Özellikle okul yönetimleri, Baba Destek Programı uygulayıcı eğitimcileri ile işbirliği halinde çalışması sağlanmalıdır. Baba Destek Programının yaygınlaştırılması için okul yönetimleri öğretmenlerinin baba eğitimi vermeleri konusunda desteklemelidir.
- Baba destek programları okulların bulunduğu bölgelerde veli gereksinimlerine dayalı olarak anne ve baba katılımını birlikte gerçekleştirecek etkinliklerle zenginleştirilebilir. Bu bağlamda dikkate alınabilecek bir diğer hususun velilerin

programa olan gereksinimlerinin saptanabilmesi olduğu görülmektedir. Bu araştırmada babaların, çocukla yakın ilişki, duygusal destek ve bilimsel temellere dayalı ebeveyn tutumlarına gereksinim duyulduğu görülmüştür ancak farklı okul bölgelerinde ebeveynler farklı gereksinimlere sahip olabilirler. Bu nedenle baba destek programlarının içerikleri düzenlenirken okul bölgesindeki veli profili ve gereksinimlerinin dikkate alınarak ön-test çalışmaları yapılabilir.

Araştırmacılara Öneriler

- Araştırmacılar açısından ise Baba Destek Programının etkililiği belirlemek için daha çok katılımcının yer aldığı daha kapsamlı çalışmalar yürütebilir. Programın etkisini ve verimliliğini belirlemek için uzun vadeli etkisi odaklanılabilir. Programa katılım sağlayan babalar uzun süreli takip edilerek programın baba katılımı üzerindeki izlenebilir.
- İlerleyen çalışmalarda, özellikle dezavantajlı demografik özellikleri sahip (düşük geliri ya da boşanmış gibi) babalar üzerinde programın etkisini belirleyen çalışmalar yürütülebilir. Programın babalar üzerindeki etkisinin yanı sıra çocuk ve eşler üzerindeki etkisi de bir çalışma üzerinde incelenebilir. Özellikle küçük yaş çocuklardaki etkisini belirlemek için gelişimsel uygun metotlar geliştirilebilir. Böylelikle çocukların babalarıyla ilişkilerindeki algıyı da ölçen sonuçlara ulaşılmış olunacaktır.
- Okullarda veli gereksinimlere yönelik ihtiyaç analizi yapılarak Baba Destek Programları içerikleri tasarlanabilir. Deneysel çalışmalar ile oluşturulan programlar üzerine çalışmalar yürütülebilir.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar

- Aksoy, Ayşe ve Ayşe Turla (1999). "Okul-Aile İşbirliği", Gazi Üniversitesi Anaokulu /Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı Rehber Kitaplar Dizisi, İstanbul: YAPA Yayınları.
- Best Start Resource Centre. (2012). Step by step: Engaging fathers in programs for families. Canada: Ontario.
- Bowlby, John (1969). Attachment and Loss. Volume 1: Attachment. London: Hogarth Press.
- Bronfenbrenner, Urie (1979). The ecology of human development. Cambridge: Harvard University Press.
- Çağdaş, Aysel ve Zarife Seçer Şahin (2010). Anne- baba eğitimi, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Creswell, John W. (2002). Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative. Prentice Hall Upper Saddle River, NJ.
- Epstein, Joyce L. (2001). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools. Boulder, CO: Westview Press.
- Erkan,S.(2010). Aile ve Aile Eğitimi ile İlgili Temel Kavramlar. Z.FulyaTemel(Ed.) Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılımı Çalışmaları. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ersanlı, Kurtman (1996). Benliğin Gelişimi ve Görevleri. Samsun: Eser Ofset.
- Güler, Tülin, Gözde H. Ertürk, Arzu Özyürek, vd. (2010). Anne baba eğitimi. Tülin Güler (ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Güngörmüş Özkardeş, Oya. (2006). Baba ve çocuk. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Güngörmüş Özkardeş, Oya. (2018). Baba Olmak. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Haas, Linda (1988). Understanding fathers' participation in childcare: A social constructionist perspective. National Council on Family Relations, Philadelphia.
- Hollingsworth Paul M.ve Hoover, Kenneth H. (1999). İlköğretimde Öğretim Yöntemleri; (Çev. Prof.Dr. Tanju Gürkan, Erten Gökçe, Duygu S. Güler). Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınlar , 214.
- Holloway, Immy ve Sally Wheeler (1996). Qualitative research for nurses. Blackwell Science, Oxford ; Cambridge, Mass.
- Houser, Janet (2015). Nursing research: reading, using, and creating evidence. (3rd ed.). Burlington: Jones ve Bartlett Learning.
- Kandır, Adalet ve Ersoy, Özlem (2003). Yıllık plan örnekleri ve aile katılımı çalışmaları. İstanbul: Morpa Yayınları.
- King, Nigel (2004). Using interviews in qualitative research. In: Essential Guide to Qualitative Methods in Organizational Research. London:Sage.
- Koçak. Aylin (2004). Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu, AÇEV Yayınları, İstanbul.
- Kuş, Elif (2007). Nicel-nitel araştırma teknikleri: Sosyal bilimlerde araştırma teknikleri: Nicel mi? Nitel mi?. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Lamb, Michael E. (1997). *The role of the father in child development* (3rd ed.). New York, NY: Wiley.
- Mağden, Duyan (1993). “Okulöncesi Eğitim Programlarında Yeni Yaklaşımlar”, 9. Ya-Pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- Merriam, Sharan B. (2013). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber*. S. Turan (Çev.) Ankara: Nobel.
- Miles, Matthew B. ve A. Michael Huberman (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Neuman, Lawrence ve Karen Robson (2014). *Basics of Social Research*. Toronto: Pearson Canada.
- Oğuzkan, Şükran ve Gökhan Oral (1997). *Okulöncesi Eğitimi*. İstanbul: M.E.B. Yayınları
- Ömeroğlu, Esra, Adalet Kandır, Özlem Ersoy (2004). 36-72 aylık çocukların eğitimi için yıllık plan örnekleri ve aile katılımı çalışmaları. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Öz, İlkin (2005). *Çocuk ve iletişim*, Ankara: KÖK Yayıncılık.
- Parke Ross D.(1996). *Fatherhood*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Patton, Michael Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*. 3rd edition. Sage Publications, Inc.
- Pleck, Joseph H. (2010). *Paternal involvement: Revised conceptualization and theoretical linkages with child outcomes*. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of father in child development* (pp. 58-93). New York, NY: Wiley.
- Sevinç, Müzeyyen ve Şükran Evirgen (2003). *Küçükçekmece Okul Öncesi Eğitim Merkezinde Verilen Okul Destekli Anne Eğitim Programının Anneler Üzerindeki Etkileri Omep 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı*. Ankara: Ya-Pa Yayınları.
- Streubert, Helen J. ve Dona R. Carpenter (2011) *Qualitative Research in Nursing: Advancing the Humanistic Imperative*. Wolters Kluwer, Philadelphia.
- Sucuka, N. ve Kimmert, E. (2003). *Aile Destek Programlarının Okul-Aile İşbirliğindeki Önemi*, M. Sevinç (Ed.). *Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Temel, Zeynep F. (2001). *Okul öncesi eğitime aile katılımı*. Gazi Üniversitesi Anaokulu-Anasınıfı Öğretmen El Kitabı. İstanbul: Ya-pa.
- Tezel Şahin, Fatma. Ve Özyürek, A. (2010) *Anne- baba Olmak ve Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları*. Tülin Güler Yıldız (Ed.) *Anne baba eğitimi içinde* (s.35-53). Ankara: Pegem Akademi.
- Varol, Nihal (2005). *Aile eğitimi*, (4. Basım). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Yavuzer, Haluk (2010). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak* (8. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek(2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, Robert K. (2014). *Case Study Research Design and Methods* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

2. Makale, Bildiri ve Diğer Basılı Yayınlar

- Ahmeduzzaman, Mohammad ve Jaipaul L.Roopnaine (1992). Sociodemographic factors, functioning style, social support, and fathers' involvement with preschoolers in African-American families. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 699-707.
- Akkaya, Mehmet (2007). Öğretmenlerin ve velilerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılımı çalışmalarına ilişkin görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Alibeyoğlu, Taner (2009). Baba Destek Programının (BADEP) Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arabacı, Nalan (2003). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Sınıf İçi Etkinliklere Katılan Ve Katılmayan Annelerin Okul Öncesi Eğitim Hakkındaki Bilgilerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arslan, Ümit ve Eşref Nural (2004). Okul Öncesi Eğitiminde Okul-Aile İş Birliğinin Önemi, *Milli Eğitim Dergisi*, 162, 99-108.
- Aydın, Aslı (2003). Effect Of Father Involvement Training On The Fathers Involvement Level And Perceptions Of Their Fathering Roles. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baker, Claire (2014). African American fathers' depression and stress as predictors of father involvement during early childhood. *Journal of Black Psychology*, 40(4), 311-333.
- Baltacı, Ali (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Baltacı, Ali (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baltacı, Ali (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Barge, James ve William Loges (2003). Parent, student, and teacher perceptions of parental involvement. *Journal of Applied Communication Research*, 31(2), 140-163.
- Barnett, Rosalind C. ve Baruch, Grace K. (1987). Determinants of fathers' participation in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 49, 29-40.
- Baruch, Grace K. ve Barnett, Rosalind C. (1981). Fathers' participation in the care of their preschool children. *Sex Roles*, 7, 1043-1055.
- Beets, Michael W. ve Foley, John T. (2008). Association of father involvement and neighborhood quality with kindergarteners' physical activity: A multilevel structural equation model. *American Journal of Health Promotion*, 22, 195-203.
- Beitel, Ashley H. ve Parke, Ross D. (1998). Paternal involvement in infancy: The role of maternal and paternal attitudes. *Journal of Family Psychology*, 12, 268-288.
- Boller, Kimberly, Robert Bradley, Natasha Cabrera, vd. (2006). The early head start father studies: Design, data collection, and summary of father presence in the lives of infants and toddlers. *Parenting*, 6(2), 117-143.

- Bouchard, Geneviève ve Catherine M.Lee (2000). The marital context for father involvement with their preschool children. *Journal of Prevention & Intervention in the Community*, 20, 37-53.
- Bradford, Kay ve Alan Hawkins (2006). Learning competent fathering: A longitudinal analysis of marital intimacy and fathering. *Fathering*, 4, 215-234.
- Bronfenbrenner, Urie (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22(6), 723-742.
- Bronte-Tinkew, Jacinta, Jennifer Carrano, Allison Horowitz ve Akemi Kinukawa(2008). Involvement among resident fathers and links to infant cognitive outcomes. *Journal of Family Issues*, 29(9), 1211-1244.
- Bronte-Tinkew, Jacinta, Kriston A. Moore, Gregory Matthews ve vd. (2007). Symptoms of major depression in a sample of fathers of infants: Sociodemographic correlates and links to father involvement. *Journal of Family Issues*, 28, 61-99.
- Brown, Geoffrey L., Sarah Mangelsdorf ve Cynthia Neff (2012). Father involvement, paternal sensitivity, and father-child attachment security in the first three years. *Journal of Family Psychology*, 26(3), 421–430. doi:10.1037/a0027836
- Cabrera, Natasha, Catherine S. Tamis-LeMonda, Robert H. Bradley ve vd. (2000). Fatherhood in the twenty-first century. *Child Development*, 71, 127–136.
- Caldera, Yvonne M. ve Sybil Hart (2004). Exposure to child care, parenting style and attachment security. *Inf. Child Develop.*, 13: 21-33.
- Çelenk, Süleyman (2003). Okul aile işbirliği ile okuduğunu anlama başarısı arasındaki ilişki . *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(24).
- Christenson, S. and Reschly, A. (Eds.) (2010). *Handbook of school-family partnership*. New York: Routledge, Taylor and Francis. [Book review]. *CEPS Journal* 2 (2012) 1, S. 147-151
- Çıldır, Gülden, Ayşe Karakoç ve Semra Karaca (2014). Babaların bebek bakımına katılımının değerlendirilmesi. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 10, 1-15.
- Clarke-Stewart, K. Alison (1978). And Daddy makes three: The father's impact on mother and young child. *Child Development*, 49(2), 466–478.
- Coley, Rebekah ve Jodi Morris (2002). Comparing father and mother reports of father involvement among low-income minority families. *Journal of Marriage and Family*, 64(4), 982- 997.
- Cömert, Dilfiruz ve Havise Güleç (2004). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımının önemi: Öğretmen, aile, çocuk ve kurum. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 132-145.
- Cook Jerry L, Randall Jones, Dick Andrew J. ve Singh Archana (2005). Men's role in father involvement: The importance of personal expectations. *Fathering*, 3, 165–178.
- Coyne, Imelda T. (1997). Sampling in Qualitative Research. Purposeful And Theoretical Sampling; Merging Or Clear Boundaries?. *Journal of Advanced Nursing*, 26(3), 623-630.
- Cummings, E. Mark ve Watson O'Reilly, A. (1997). Fathers in family context: Effects of marital quality on child adjustment. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (p. 49–65).

- Darling-Fisher, Cynthia S. ve Linda Beth Tiedje (1990). The impact of maternal employment characteristics on fathers' participation in child care. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 39(1), 20–26.
- Dinçer Çağlayan (2004). Babaların 3-6 Yaş Grubundaki Çocukların Eğitimine ve Bakımına Katılım Durumlarının İncelenmesi. *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimine Yansımaları*. İstanbul: OMEP, 517-528.
- Downer, Jason T. ve Julia Mendez (2005). African American Father Involvement and Preschool Children's School Readiness. *Early Education and Development*, 16(3), 317–340.
- Downer, Jason T. ve Myers, S. S. (2010). Application of a developmental/ecological model to school–family partnerships. *Handbook of school–family partnerships*, 3-29.
- Eiduson, Bernica T. ve Alexander Jannette W. (1978). The Role of Children in Alternative Family Styles. *Journal of Social Issues*, 34 (2), 149-67.
- El Nokali, Nermeen E., Heather J. Bachman ve Elizabeth Votruba-Drzal (2010). Parent involvement and children's academic and social development in elementary school. *Child Development*, 81(3), 988–1005.
- Epstein, Joyce L. (2005). Attainable goals? The spirit and letter of the No Child Left Behind Act on parental involvement. *Sociology of Education*, 78(2), 179-182.
- Epstein, Joyce L (2010). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 92(3), 81–96.
- Epstein, Joyce L ve Steven Sheldon (2002). Improving student behavior and school discipline with family and community involvement. *Education And Urban Society*, 35(4).
- Erdoğan, Çetin ve Nihan Demirkasımoğlu (2010). Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri . *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* , 3 (3) , 399-431 .
- Fagan, Jay ve Marina Barnett (2003). The relationship between maternal gatekeeping, paternal competence, mothers' attitudes about the father role, and father involvement. *Journal of Family Issues*, 24, 1020- 1043.
- Fishel, Maria ve Lucila Ramirez (2005). Evidence-based parent involvement interventions with school-aged children. *School Psychology Quarterly*, 20(4), 371–402.
- Flouri, Eirini ve Ann Buchanan (2002), Life satisfaction in teenage boys: The moderating role of father involvement and bullying. *Aggr. Behav.*, 28: 126-133.
- Fossey, Ellie, Carol Harvey, Fiona Mcdermott vd.(2002). Understanding and Evaluating Qualitative Research. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 36(6), 717–732.
- Fox, Greer L., Vey M. Nordquist, Rihett M. Billen vd.(2015). Father involvement and early intervention: Effects of empowerment and father role identity. *Family Relations*, 64(4), 461-475.
- Gaertner, Bridget, Tracy Spinrad, Eisenberg, Nancy vd.(2007). Parental childrearing attitudes as correlates of father involvement during infancy. *Journal of Marriage and Family*, 69, 962-976.

- Gürşimşek Işık (2003) Okulöncesi eğitime aile katılımı ve psikososyal gelişim. KUYEB, 3(1), 125-144.
- Gürşimşek, Işık, Sara Kefi ve Günseli Girgin (2007). Okulöncesi eğitime babaların katılım düzeyi ile ilgili değişkenlerin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33, (181-191).
- Haktanır, Gelengül (1994). Çocuğun ruh sağlığında aile ve okulun önemi. Okul-Öncesi Eğitim Dergisi, 26 (47), 9-14.
- Hoover-Dempsey, Kathleen, Otto Bassler ve Jane S. Brissie (1992) Explorations in parent school relations. Journal of Educational Research, 85(5), 287-294.
- Işık, Hande (2007). "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Gerçekleştirilen Okul-Aile İşbirliği Çalışmalarının Anne-Baba Görüşlerine Dayalı Olarak İncelenmesi." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Ivrendi, Asiye ve Nesrin Isikokoglu (2010). A Turkish view on fathers' involvement in children's play. Early Childhood Education Journal, 37(6), 519-526.
- İzci, Burcu (2013). An exploratory study of Turkish fathers' involvement in the lives of their preschool aged children. Unpublished master thesis. Florida State University, USA.
- Jeynes, Willam H. (2014). Parental involvement that works...because it's age-appropriate. Kappa Delta Pi Record, 50(2), 85-88.
- Kaplan, Salim (2002). İlköğretim I. kademe okul-aile işbirliği mevcut durum ve bir model önerisi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, Özlem M. (2002). Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara ailelerin ilgi ve katılımları ile okul öncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı konusunda anne baba görüşleri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kaysılı, Bahar K. (2008). Akademik Başarının Arttırılmasında Aile Katılımı. Özel Eğitim Dergisi, 9(1), 69-86.
- Kocayörük, Ercan ve Hatipoğlu-Sümer, Z. (2009). The effects of father involvement training on famiyy functioning and adolescents' peer relations. Journal of Theory and Practice in Education, 5, 3-17.
- Kohl, Gwynne O.,Liliana Lengua ve Robert J. McMahon (2000). Parent involvement in school conceptualizing multiple dimensions and their relations with family and demographic risk factors. Journal of school psychology, 38(6), 501-523.
- Kramer, Sarah (2001). The impact of the father figure's role on gross motor development of the pre-school child (Unpublished doctoral dissertation). Touro College, New York, NY.
- Kwok, Sylvia Y. ve Ben Li (2015). A mediation model of father involvement with preschool children in Hong Kong. Social Indicators Research, 122, 905-923.
- Lamb, Michael E. (1997). Fathers and child development. In M. E. Lamb (Ed.), The role of the father in child development (1-18). New York: John Wiley and Sons.
- Lamb, Michael E. (2000). The history of research on father involvement. Marriage & Family Review, 29, 23-42.

- Lamb, Michael E., Joseph Pleck, Eric Charnov vd. (1985). Paternal behavior in humans. *American Zoologist*, 25(3),883-894.
- Larocque, Michelle, Ira Kleiman ve Sharon Darling(2011). Parental involvement: The missing link in school achievement. *Preventing School Failure*, 55(3), 115–122.
- LaRossa, Ralph (1988). Fatherhood and social change. *Family Relations*. 37(4), 451-457.
- Lau, Eva, Hui Li ve Nirmala Rao(2011). Parental involvement and children's readiness for school in China. *Educational Research*, 53(1), 95–113.
- Lawson, Michael A. (2003). School-family relations in context: Parent and teacher perceptions of parent involvement. *Urban Education*, 38(1), 77-133.
- Marshall, Martin N. (1996). Sampling for Qualitative Research, *Family Practice*, 13(6), 522-526.
- Marsiglio, Willam (1991). Paternal engagement activities with minor children. *Journal of Marriage and the Family*, 53(4), 973–986.
- Marsiglio, Willam (1995). *Fatherhood: Contemporary theory, research and social policy*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Marsiglio, Willam, Paul Amato, Randal Day vd. (2000). Scholarship on fatherhood in the 1990s and beyond. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1173–1191.
- Maume, David J. (2011). Reconsidering the temporal increase in fathers' time with children. *Journal of Family and Economic Issues*, 32, 411-423.
- McBride, Brent A. (1990). The effects of a parent education/play group program on father involvement in child rearing. *Family Relations* (39)3, 250-256.
- McBride, Brent A. ve Gail Mills (1993). A comparison of mother and father involvement with their preschool age children. *Early Childhood Research Quarterly*, 8(4), 457–477.
- McBride, Brent A., Geoffrey Brown, Kelly Bost vd. (2005). Paternal identity, maternal gatekeeping, and father involvement. *Family Relations*, 54, 360– 372.
- McBride, Brent ,A., Rane, T.,R. ve Bea, J.,H., (2001) *Intervening with Teachers to Encourage Father/Male Involvement in Early Childhood Programs*. *Early Childhood Research Quarterly*, 16. U.S.A.:Elsevier.
- McClelland, Megan ve Frederick Morrison(2003). The emergence of learning-related social skills in preschool children.*Early Childhood Research Quarterly*, 18 (2), 206-224.
- McEntire, Nancy (2008). ECAP Report: Predictors of Parent Involvement in Preschool. *Childhood Education*, 85(1), 59-61.
- Nichols, Joe ve Nichols, Get (2002). The impact of looping classroom environments on parental attitudes. *Preventing School Failure*, 47(1), 18-25.
- Ögüt, Ülfet (1998). Father involvement with respect to the age and gender of preschool children and the employment status of the mother in a sample of upper and middle socio-economic status Turkish father. Unpublished master thesis, Bogazici University.
- Özkardeş, Oya ve Sibel Arkonaç (1998). İki farklı eğitim düzeyinde baba olma algısı. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10, 253-263.
- Palm, Glen ve Jay Fagan (2008). Father involvement in early childhood programs: Review of literature. *Early Child Development and Care*, 178(7-8), 745-759.

- Palkovitz, Rob (1984). Paternal attitudes and fathers' interactions with their 5-month old infants. *Developmental Psychology*, 20, 1054-1060.
- Pancsofar, Nadya ve Lynne Vernon-Feagans (2010). Fathers' early contributions to children's language development in families from low-income rural communities. *Early Childhood Research Quarterly*, 25(4), 450-463.
- Pasley, Kay, Raymond Petren ve Jessica Fish (2014). Use of identity theory to inform fathering scholarship. *Journal of Family Theory & Review*, 6, 298-318.
- Pedro, Marta F., Teresa Ribeiro ve Katherine Shelton (2012). Marital satisfaction and partners' parenting practices: The mediating role of coparenting behavior. *Journal of Family Psychology*, 26, 509-522.
- Pena, Delores C. (2000). Parent involvement: Influencing factors and implications. *The Journal of Educational Research*, 94(1), 42-54.
- Pherson, Kyle L. ve Clyde Robinson (1990). Parent education; Does it make a difference? *Child Study Journal*, 20(4), 231-236.
- Pope, Catherine, Sue Ziebland ve Nicholas Mays (2000) Qualitative research in health care. Analysing qualitative data. *British Medical Journal*, 320, 114-116.
- Ramchandani, Paul ve Iles Jane. (2014). Commentary: Getting fathers into parenting programmes- a reflection on Panter-Brick et al.. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 55(11), 1213-1214.
- Rimm Kaufman, Sare E. ve Yubo Zhang (2005). Father – School Communication in Preschool And Kindergarten School Psychology Review 34(3): 287-308
- Rimm-Kaufman, Sare E. ve Robert Pianta (2005). School–family communication in preschool and kindergarten in the context of a relationship-enhancing intervention. *Early Education and Development*, 16(3), 287-316.
- Russell, Graeme ve Alan Russell (1987). Mother-Child and Father-Child Relationships in Middle Childhood. *Child Development*, 58(6), 1573-585.
- Rustia, Janice G. ve Douglas Abbott (1993). Father involvement in infant care: Two longitudinal studies. *International Journal of Nursing Studies*, 30(6), 467-476.
- Sağlam, Mehmet ve Zekeriya Çalışkan (2017). Okul öncesi eğitimde aile katılımına ilişkin ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 39-49.
- Saleh, Mahasin F. ve Jeanne Hilton (2011). A Comparison of the Paternal Involvement of Low-Income Fathers in Four Developmental Stages: Adolescence, Young Adult, Adult, and Midlife. *The Family Journal*, 19(1), 47-55.
- Salman-Engin, Selin (2014). Coparenting processes in the US and Turkey: Triadic interactions among mothers, fathers, and grandmothers with 3-month-old infants. Unpublished Master Thesis. Middle East Technical University, Ankara.
- Seçer, Zarife, Nadir Çeliköz ve Songül Yaşa (2007). Bazı kişisel özelliklerine göre okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların babalarının babalığa yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 425-438.
- Sheldon, Steven B. (2005). Testing a structural equations model of partnership program implementation and family involvement. *The Elementary School Journal*, 106, 171-187.

- Sımsıkı, Hilal (2011). Baba katılımının ebeveyn tutumu, bağlanma stili ve çift uyumu açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Sımsıkı, Hilal ve Gül Şendil (2014). Baba katılım ölçeği'nin (BAKÖ) geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 104-123.
- Stolz, Heidi E., Brian K. Barber ve Joseph A. Olsen (2005). Toward disentangling fathering and mothering: An assessment of relative importance. *Journal of Marriage and Family*, 67(4), 1076–1092.
- Summers, Jean Ann, Kimberly Boller ve Helen Raikes (2004). Preferences and perceptions about getting support expressed by low-income fathers. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice about Men as Fathers*, 2(1), 61–82.
- Şahin, Hakan ve Serap Demiriz (2014). Beş- altı yaşında çocuğu olan babaların, babalık rolünü algılamaları ile aile katılım çalışmalarını gerçekleştirmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi . *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 181 (181) , 273-294 .
- Şölen, Yeşim ve Yıldız Ulusoy Öztan (2020) Investigation of the Effect of Father Education on the Perception of Fatherhood in the Lifelong Learning Process. *European Journal of Education Studies*, 7(12), 343-355.
- Taylor, Loraine C., Jennifer D. Clayton ve Stephaine J. Rowley (2004). Academic Socialization: Understanding Parental Influences on Children's School-Related Development in the Early Years. *Review of General Psychology*, 8(3), 163–178.
- Tekin, Ali K. (2012). Father involvement in early childhood education. *Challenging Education for Future Change*, 5, 739-751.
- Tezel Şahin, Fatma (1998). Destekleyici eğitim programlarının 3-6yaş grubunda çocuğu olan babalar üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tezel Şahin, Fatma ve Saide Özbey (2007). Aile Eğitim Programlarına Niçin Gereksinim Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir? . *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* , 12 (12).
- Tezel Şahin, Fatma ve Saide Özbey ((2009). Okul öncesi eğitim programlarında uygulanan aile katılım çalışmalarında baba katılımının yeri ve önemi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 30-39.
- Tiedje, Linda B. ve Cynthia Darling-Fisher (1993). Factors that influence fathers' participation in child care. *Health Care for Women International*, 14(1), 99-107.
- Uludağlı, Nilay P.(2017) Baba Katılımında Etkili Faktörler ve Baba Katılımının Baba, Anne ve Çocuk Açısından Yararları. *Türk Psikoloji Yazıları*, Haziran 2017, 20(39), 70-88.
- Ünlü, Şenil (2010). Being fathered and being a father: Examination of the general pattern of Turkish fathers' and their own fathers' involvement level for children between the ages of 0-8. Unpublished Master Thesis. Middle East Technical University, Ankara.
- Ünüvar, Perihan (2008). Babaların 3-6 Yaş Grubu Çocuklarıyla Geçirdikleri Zamanın Niteliğini Belirleme ve Geliştirme. *Doktora tezi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Ünüvar, Perihan (2011). The changing role of fathers. In C. H. Leyton (Ed.), *Fatherhood: Roles, responsibilities & reward* (125-146). New York: Nova Science Publishers, Inc.

- Vandergrift, Judith ve Andrea Greene (1992). Rethinking parent involvement. *Educational Leadership*, 50(1), 57-59.
- Wilder, Sandra (2014). Effects of parental involvement on academic achievement: A meta-synthesis. *Educational Review*, 66(3), 377–397.
- Williams, Lawanda D. (2010). The impact of parental involvement on the literacy achievement of low-income pre-kindergarten students (Unpublished doctoral dissertation). University of North Carolina, Charlotte.
- Wilson, Katherine R. ve Prior, Margot R. (2011), Father involvement and child well-being. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 47: 405-407.
- Yazgan , Yankı (2000) Değişik açılardan babanın çocuk gelişimindeki rolü ve önemi, çocuğun yaşamında babanın rolü ve önemi, sempozyum raporu, İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayın No:12
- Yılmazçetin, Ceyda (2003). The relation between father involvement and behavioral problems of preadolescents. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi: İstanbul.

3. Elektronik Kaynaklar

- Allen, Sarah M., ve Kerry Daly (2007). The effects of father involvement: an updated research summary of the evidence. Guelph, ON: University of Guelph, Center for Families, Work & Well-Being. Retrieved from https://library.parenthelp.eu/wp-content/uploads/2017/05/Effects_of_Father_Involvement.pdf
- Minnesota Fathers & Families Network. (2011). Linking fathers: Father involvement in early childhood program. Retrieved from <http://www.mnfathers.org/earlychildhood.html>
- National Coalition for Parental Involvement [NCPI]. (2004). NCLB action briefs: Parental involvement. Retrieved from http://www.ncpie.org/nclbaction/parent_involvement.html
- Ong, F. (Ed.). (2006). Infant/toddler learning & development: Program guidelines. Retrieved from <http://www.cde.ca.gov/sp/cd/re/documents/itguidelines.pdf>
- Rosenberg, Jeffrey ve W.Bradford Wilcox (2006). The importance of fathers in the healthy development of children. U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau, Office of Child Abuse and Neglect. Retrieved from <https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/fatherhood.pdf>

ÖZGEÇMİŞ

Aslı SÖNMEZ, ilkokul ve ortaokul eğitimini Petkim İlkokulunda, lise eğitimini İzmit Anadolu İmam Hatip lisesinde tamamlamıştır. 2012 yılında Boğaziçi Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümünde lisans eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'da özel bir kurumda hem öğretmenlik hem de ARGE çalışmalarına katılmıştır. 2014-2015 eğitim öğretim yılı itibari ile Milli Eğitim Bakanlığına ait devlet anaokullarında öğretmenliğine devam etmiştir. Evli ve bir erkek çocuk annesi olan araştırmacı Derince Hayme Ana Anaokulu'nda müdür olarak görevini sürdürmektedir.

EKLER

Ek1:İzin Dilekçesi

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULUNA

Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Programı bölümü , numaralı Aslı SÖNMEZ isimli öğrencisiyim. Doç. Dr. Tuğba Konaklı danışmanlığında "Baba Destek Programına Katılım Sağlayan Babaların Baba Katılım Rollerinin İncelenmesi " başlıklı yüksek lisans tez çalışmam için Derince Bülent Türker Anaokulu'nda Baba Destek Programına katılmış babalarla ek'de sunulan yarı yapılandırılmış görüşme formum ile görüşme yapmak istemekteyim.

Aşağıda açık adresini belirttiğim Bülent Türker Anaokulunda çalışma yapabilmem için etik kurul izni talep etmekteyim. Gereğinin yapılmasını arz ederim.

Çalışma Yapılmak İstenen Yer: Bülent Türker Anaokulu

Çalışma Yapılmak İstenen Yer Adresi: ?

Çalışma Yapılmak İstenen Yer İletişim: ?

EK:

- 1- Tez Araştırma Önerisi(13 sayfa)
- 2- Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (1 sayfa)
- 3- Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Taahhütname (1 sayfa)
- 4- Gönüllü Onam Formu(1 sayfa)

9/04 /2021

Aslı SÖNMEZ

Danışman: Doç. Dr. Tuğba KONAKLI

Ek2: Taahüdname

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ TAAHÜDNAMESİ

“Baba Destek Programına Katılım Sağlayan Babaların Baba Katılım Rollerinin İncelenmesi” çalışmamla ilgili olarak “Yüksek Öğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” nin 4.maddesinde belirtilen hususlara uyacağımı taahhüt ederim.

Ek3: Aydınlatılmış Gönüllü Onam Formu

AYDINLATILMIŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sayın Gönüllü,

Sizi Aslı SÖNMEZ tarafından yürütülen ““Baba Destek Programına Katılım Sağlayan Babaların Baba Katılım Rollerinin İncelenmesi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz.

Bu araştırmanın amacı, 5 ile 6 yaş arasında çocukları olan babaların baba destek programına katılım sağlanmalarındaki nedenlerini, baba katılımlarına dair görüşlerini ve programa yönelik önerilerini analiz etmektir. Bu amaçla yapılacak olan *odak grup görüşmesinde* size konuyla ilgili 3(üç) soru yöneltilecektir. Görüşme tahminen 30 dakika sürecektir. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, içtenlikle size en uygun gelen düşünceler çerçevesinde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamaz, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda neden belirtmeksizin **çalışmayı bırakma hakkına da** sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya _____ e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi istegimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının :

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı:Aslı SÖNMEZ

İmzası:

Ek4: Etik Kurulu Onay Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 26.04.2021-E.50796

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-10017888-044-50796
Konu : Aslı SÖNMEZ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 13.04.2021 tarihli, 46369 sayılı ve "Anket için Etik Kurul İzin Talebi" konulu yazı

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 22/04/2021 tarih ve 2021/06 nolu toplantısında alınan 21 sıra sayılı kararı aşağıda sunulmuştur.

Bilgilerinize arz/rica ederim.

Karar No 21: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 13.04.2021 tarih ve 46369 sayılı yazısı görüşüldü. Eğitim Yönetimi tezli yüksek lisans programı öğrencisi Aslı SÖNMEZ'in, Doç. Dr. Tuğba KONAKLI'nın danışmanlığında yürüttüğü "Baba Destek Programına Katılan Babaların Baba Katılım Rollerinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında yapacağı çalışmanın uygulanmasında, bilimsel araştırma ve yayın etiği açısından bir sakınca olmadığına oy birliği ile karar verildi.

Prof.Dr. İbrahim ŞİRİN
Kurul Başkanı